

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAKARYA'DA YAŞAYAN
GÜRCÜLERDE EVLENME GELENEĞİ

HÜLYA KAHRAMANCA

MAYIS 2015

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SAKARYA'DA YAŞAYAN
GÜRCÜLERDE EVLENME GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hülya KAHRAMANCA

Danışmanlar
Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN
Doç. Dr. Bozkurt KOÇ

BOLU 2015

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hülya KAHRAMANCA 'ya ait “**Sakarya’da Yaşayan Gürcülerde Evlenme Geleneği** ” adlı çalışma, jürimiz tarafından **Sosyoloji Anabilim** Dalında **yüksek lisans tezi** olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

15. 05. 2015

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN	
Üye (2. Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Bozkurt KOÇ	
Üye : Yrd. Doç. Dr. Zuhall GÜLER	
Üye : Yrd. Doç. Dr. İbrahim BİRİ	
Üye :Yrd. Doç. Dr. Serdar UĞURLU	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum , “Sakarya’da yaşayan Gürcülerde Evlenme Geleneği” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hülya KAHRAMANCA

15.05.2015

ÖN SÖZ

Toplumlara ve bölgelere göre inanışlar ve uygulamalar değişiklik arz etse bile, bütün bunlar halk kültürünün bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bazı inanış ve uygulamaların izleri kaybolurken, bazıları ise yaşatılmaya devam edilmektedir. Evlenme adetleri çerçevesinde törenler, inanışlar ve uygulamalar bir toplumun tanınması için önemli veriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamalar aynı zamanda günümüzle geçmişi arasındaki bağlantıları ortaya koyması bakımından büyük önem arz etmektedir.

Sakarya tarih boyunca birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmıştır. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin gelenek ve inanışları fazlaca araştırılmamış bir sahayı oluşturmaktadır. Türkiye’ye göç eden Gürcüleri konu edinen az sayıdaki yazılı belgeler bulunduğu için ve bu eserlerin genel bilgiler içerdiğinden, Sakarya’da yaşayan Gürcülerle ilgili derinlemesine inceleme gerektiren saha çalışması yapma ihtiyacı hissedilmiştir.

Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme geleneği başlığını taşıyan bu çalışmada, Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme adetleri, uygulamaları ve inanışları incelenerek, onların kültürel ve sosyal hayatlarının bir bölümünün aydınlatılması hedeflenmiştir. Fonksiyonelliğini koruyan inanışlar ve bunlara bağlı pratiklerin tespit edilmesi, kökleri binlerce yıl öncesine dayanan Gürcü kültürünün devamlılık gösteren yönlerinin olup olmadığını ortaya koyma imkanı verecektir. Çalışma konuyla ilgili literatürün incelenmesinin yanı sıra, evlilik törenlerine bizzat katılarak ve bölgede yaşayan kişilerle mülakatlar yapılarak gerçekleştirilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması için bu konular ve uygulamalarla ilgili fotoğraflardan yararlanılmıştır.

Bu çalışma süresince kendilerinden gördüğüm hoşgörü, misafirperverlik ve yardım severliklerinden dolayı çalışmama konu olan tüm Sakarya’da ikamet eden Gürcülere bana güvenerek, içtenlikle sorularımı cevapladıkları için her zaman müteşekkirim. Bu tezi bitirmem için manevi ve maddi desteğiyle daima yanımda

olduklarını hissettiren aileme, araştırmada mülakat sürecinde desteklerini esirgemeyen Cömert ailesine, görüş ve tavsiyeleriyle yardımcı olan Erdoğan ŞENOL Bey’e teşekkür ederim. Değerli görüş ve bilgilerini paylaşarak beni yönlendiren, çalışma süresince yardımda bulunan hocam Yrd. Doç. Dr. Zuhâl Güler’e ve bu çalışmada tüm olanakları sunan ve çalışmam süresince her türlü, eleştirilerini, yönlendirmelerini, ilgilerini, yoğun çalışmalarına rağmen zaman ayırarak yardımını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN ve Doç. Dr. Bozkurt KOÇ’ a teşekkürlerimi arz ederim.

Hülya KAHRAMANCA

ÖZET

SAKARYA’DA YAŞAYAN GÜRCÜLERDE EVLENME GELENEĞİ

Hülya KAHRAMANCA

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışmanlar: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN-Doç. Dr. Bozkurt KOÇ

Mayıs 2015, 126 + XVI Sayfa

Kafkas halklarından olan Gürcüler, tarihsel süreç içerisinde Türkiye’nin çeşitli yerlerine "93 Harbi" olarak bilinen, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı’nın hemen sonrasında göç etmişlerdir. Bu göç neticesinde, daha çok Karadeniz kıyılarına yerleşmiş olan Gürcülerin bir kısmı Sakarya’ya yerleşmiştir. Günümüzde Sakarya’nın birçok ilçesinde ve köyünde Gürcüler yaşamaya devam etmektedir.

Düğün, doğum ve ölüm gibi insan hayatının en önemli geçiş dönemlerinden biridir. Birçok kültürel unsurları içinde barındıran evlilik törenleri, bir topluluğu tanımada önemli bir yere sahiptir. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme geleneklerini konu alan bu çalışmada, evlilik törenlerinin öncesinde ve evlilik sürecinde, evlenecek eşi seçme, görücüye gitme, kız isteme, nişan, kına gecesi, düğün ve düğün sonrasında yapılan adetler incelenmiştir.

Araştırma alanı, Sakarya’nın Gürcülerin çoğunlukla yaşadıkları ilçeleri ve köyleridir. Sakarya’da bulunan, Hendek-İkbaliye Köyü, Hendek-Pınarlı Köyü, Geyve-Nuriosmaniye Köyü, Hendek-İkramiye Köyü, Sapanca-Nailiye Köyünde ve Hendek merkezde oturan Gürcülerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Düğün gelenekleriyle ilgili olarak araştırılan soruların cevapları, derinlemesine mülakat ve gözlem tekniği uygulanarak alınmıştır. Araştırmanın teorik kısmı ve Gürcülerin tarihi ile ilgili bilgiler, çeşitli kaynak kitaplardan edinilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; Sakarya’da yaşayan Gürcülerin geleneklerine bağlı kalarak içinde bulundukları toplumun değerlerini aldıkları; bununla birlikte kendi kültürel kimliklerini de yaşatmaya devam ettirdikleri söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Gürcüler, Sakarya, Evlenme, Kültür.

ABSTRACT

MARRIAGE TRADITION OF GEORGIANS WHO LIVING IN SAKARYA

Hülya KAHRAMANCA

Master Thesis

Department of Sociology

Advisors: Professor Dr. Mustafa KESKİN-Assoc. Prof. Dr.Bozkurt KOÇ

May 2015, 126 + XVI Sayfa

During the period historical, Georgians are one of the Caucasus peoples emigrated to various parts of Turkey, immediately after of 1877-78 The Ottoman and Russia War also known as “93 War” . As a result of this migration some part of Georgians who settled more in the Black Sea coasts, settled in Sakarya. Nowadays , Georgians continue to live in the many town and village of Sakarya.

Wedding is one of the most important transition periods in human life, like birth and death. Wedding ceremony in hosting many cultural elements has important place in recognition community. Marriage traditions of Georgians who live in Sakarya are subject of in this research was examined, choosing a spouse, seeing the spouse, asking the spouse, engagement, henna night, wedding and after the wedding traditions, before the wedding ceremony and in the marriage process.

Research areas are which most of Sakarya’s Gerorgians living villages and towns. Interview was arranged with Georgians who located in Sakarya, Hendek – İkbaliye Village, Hendek-Pinarli Village, Geyve-Nuriosmaniye Village, Hendek-İkramiye Village,Sapanca-Nailiye Village and Hendek Center. Questions of researching about wedding traditions were answered with in-depth interview and observation technique. Technique part of researching and History of Georgians informations were utilized from various books.

According to the results of the study; Georgians who live in Sakarya were affected from society values of area which in live, getting into a groove. At the same time, they continue to live their own cultural identity.

Key words: Georgians, Sakarya, Marriage, Culture .

***Bugünlere gelmemde desteğini
ve emeğini esirgemeyen aileme...***

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	3
1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	4
1.5. Araştırmanın Problemi	5
1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	5
1.6.1. Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Köylerin Tarihçesi.	8
1.7. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	11
1.8. Araştırmada Karşılaşılan Problemler	13

II. BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI.....	15
2.1. Aile.....	15
2.1.1. Aile Kurumunun Temel İşlevleri.....	16

2.2.Evlilik.....	17
2.2.1. Evlilik Türleri.....	19
2.2.2. Eş Sayılarına Göre Evlilik Türleri	19
2.2.3. Eş Seçilen Alana Göre Evlilik Türleri	20
2.2.4. Çevre Ölçütüne Göre Yapılan Evlenme Biçimleri	20
2.2.5. Tercihli Evlilik Türleri.....	20
2.3. Kültür ve Toplumsal Değişme	21

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI	25
3.1. Sakarya İli	25
3.2. Sakarya'nın Tarihi	25
3.3. Sakarya'nın Coğrafi Konumu	27
3.4. Sakarya'nın Nüfusu, Göçler ve Değişen Sosyal Yapısı	27
3.5. Sakarya'nın Ekonomik Durumu	30

IV. BÖLÜM

4. SAKARYA'DA YAŞAYAN GÜRCÜLERİN TARİHİ GELİŞİMİ	32
4.1.Gürcülerin Kökeni	32
4.2. Gürcülerin Tarihi	34
4.3.Gürcülerin Sosyal-Kültürel Hayatı	37
4.4. Gürcülerin Göçü	39
4.5. Gürcülerin Müslüman Olmaları	42
4.6. Türkiye'de Yaşayan Gürcüler	44
4.7. Sakarya'da Yaşayan Gürcüler	48

V. BÖLÜM

5. SAKARYA'DA YAŞAYAN GÜRCÜLERİN EVLENME GELENEĞİ	53
5.1. Düğün Öncesi Adet	53
5.1.1. Evlenme Biçimleri	53

5.1.2. Evlenme Yaşı	58
5.1.3. Sıra Gütme	60
5.1.4. Kısmet Açma	61
5.1.5. Eş Seçimi	62
5.1.5.1. Kızlar ve Erkeklerde Aranan Özellikler	64
5.1.5.2. Kız Arama	66
5.1.5.3. Kız ve Erkeklerin Tanışma ve Görüşme Biçimleri	66
5.1.6. Kız İsteme	67
5.1.7. Söz Kesme	69
5.1.8. Nişan	71
5.1.9. Nişan ile Düğün Arasında Yapılanlar	75
5.1.9.1. Bohça	75
5.1.9.2. Bayramlık	76
5.1.9.3. Çeyiz, Çeyiz Serme	77
5.1.10. Düğün Alışverişi	78
5.1.11. Davet	79
5.1.12. Kına Gecesi	79
5.2. Düğün Esnası Adetleri	81
5.2.1. Düğün Günü Hazırlıkları	81
5.2.1.1. Gelinin Süslenmesi	82
5.2.1.2. Gelin Hamamı	82
5.2.1.3. Damat Tıraşı	83
5.2.1.4. Gelin Arabasının Süslenmesi	83
5.2.2. Düğün.....	84
5.2.2.1. Düğün Yeri.....	84
5.2.2.2. Düğün Günleri ve Süresi.....	85
5.2.2.3. Gelin Alma.....	86
5.2.2.4. Düğünde Çalgı ve Eğlence.....	87
5.2.2.5. Düğün Hediyeleri.....	90
5.2.2.6. Gelin İndirme.....	91

5.2.2.7. Nikah.....	93
5.2.2.8. Gerdek.....	95
5.3. Düğün Sonrası Adetleri.....	96
5.3.1. Çörek Hamuru.....	96
5.3.2. Duvak Günü.....	97
5.3.3. Enişte Daveti.....	97
5.3.4. Akrabaların Davetlerine Katılma.....	98
 VI. BÖLÜM	
6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	99
 KAYNAKLAR.....	105
 EKLER.....	114
EK 1: Görüşme Formu.....	115
EK 2: Fotoğraflar.....	119
 ÖZGEÇMİŞ.....	126

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1.1 : Görüşme yapılan kişilere ilişkin demografik veriler.....	11
Tablo 3.1 : Sakarya ili nüfus yapısı	29
Tablo 4.1: Gürcülerin Türkiye’deki dağılımı	47
Tablo 4.2: Sakarya’da yaşayan Gürcülerin dağılımı.....	51

KISALTMALAR LİSTESİ

çev.	: Çeviren
drl.	: Derleyen
Dr.	: Doktor
Doç.	: Doçent
İ.İ.B.F	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
K.K.	: Kaynak Kişi
M.S.	: Milattan Sonra
M.Ö.	: Milattan Önce
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Yrd.	: Yardımcı

GİRİŞ

Kafkasya'nın yerli halklarından biri olan Gürcüler; Kartlar, Megrel-Çanlar (Lazlar) ve Svanlar olmak üzere üç boydan oluşmaktadır. Ayrıca Gürcüler, Kafkasya halkları içinde ayrı bir alfabesi olan tek halk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gürcülerin, Türk topraklarıyla tanışması ise 1877-78 Osmanlı-Rus savaşına dayanmaktadır. Bu savaşta Osmanlının yenilmesiyle Çürüksu, Batum, Kars, Ardahan, Artvin, Ardahan, Borçka, Şavşat ile Hopa'nın Kemalpaşa kesimi Rusya'ya bırakılmıştır.. Hristiyan Gürcülerden farklı kültürel özelliklere sahip olan Acaralı Müslüman Gürcüler Rusya'nın baskısına uğrama korkusuyla savaştan sonra deniz yoluyla Batum'dan Giresun, Ordu, Samsun, İstanbul ve Karadeniz kıyısındaki limanlara gelmişlerdir. Limanlara ulaşabilen Gürcülerin bir kısmı liman kentleri çevresinde, bir bölümü de Amasya, Adapazarı, Bursa, Balıkesir'in köylerine yerleşmişlerdir. Geldikleri bölgelerin benzer iklim özelliklerini yüksek yerlere yerleşerek bulan Gürcüler, özellikle bataklık alanlarında sıtma ile karşılaşmışlardır. Göç eden nüfusun ne kadar olduğu bilinmediği gibi göç sırasında ve sonrasında ne kadar insanın öldüğü de bilinmemektedir.

Bugün Sakarya'da yaşayan Gürcüler de, bu göçler neticesinde Türkiye'ye göç edip yerleşmiş Kafkas halklarından birini oluşturmaktadır. Sakarya'nın merkezinde ilçe ve köylerinde halen yaşamını sürdüren Gürcü halkları bulunmaktadır. Yaşadığı coğrafyanın kültürüne uyum sağlayan ama bunun yanında kendine özgü özelliklerini halen devam ettiren Gürcüler, Sakarya'nın kültür mozaiğinin bir parçası olmaya devam etmektedirler. Evlenme geleneklerini yaşatmaya çalışan ve Sakarya kültürü içinde farklı örnekler sunan Gürcüler, sahip oldukları maddi ve manevi değerleriyle kültürel kimliklerini korumaya çalışmaktadırlar.

Araştırma yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi belirtilmiş ve kurumsal çerçevesi oluşturulmuştur. Araştırmanın evren ve örnekleme belirlenmiş, araştırma yapılırken kullanılan yöntem ve teknikler üzerinde durulmuş ve araştırmada karşılaşılan problemlerden söz edilmiştir.

İkinci bölümde, araştırmanın temel kavramları ele alınmıştır. Aile, evlilik ve kültür konularına değinilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yapıldığı Sakarya ili tanıtılmıştır. Sakarya iliyle ilgili genel bilgiler verilmiştir. Sakarya'nın tarihi, coğrafi konumu, nüfusu, sosyal- ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise Sakarya'da yaşayan Gürcüleri daha yakından tanıyabilmek için, Gürcülerin kökenleri, sosyal-kültürel hayatları incelenmiştir. Beşinci bölümde, düğün öncesinde, düğün esnasında ve sonrasında yapılan adetlere yer verilmiştir. Altıncı bölümde, araştırmanın genel değerlendirmesi yapılmıştır. Ek olarak, derinlemesine mülakat yapılan kişilerin listesi oluşturulmuş ve araştırmayla ilgili resimlere ve tablolara yer verilmiştir.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1.Araştırmanın Konusu

Araştırmanın temel konusunu Sakarya’ya da bulunan Gürcülerin evlenme geleneği oluşturmaktadır. Sakarya, Kafkas göçlerinden sonra birçok halkın yaşam alanı olan şehirlerden biridir. Kafkasya’dan göç eden Gürcülerin bir bölümü de günümüzde Sakarya bölgesinde yaşamaktadır. Evlenme geleneklerinin, halkın tarihi geçmişiyle ve hayat tarzıyla sıkı bir ilişki içinde olduğu düşünülerek Sakarya’da yaşayan Gürcülerin adetlerini, geleneklerini, yaşam tarzlarını yansıttıkları evlenme gelenekleri çerçevesinde ele alınacaktır.

Toplumlar, kültür ve değerlerini, inanç sistemlerini, geleneklerini toplumsal oluşumlardan miras olarak devralmaktadır. Her gelenek toplumların ortak yaşantısının bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlenme geleneği içerisinde yer alan adetler, törenler bunların içerisinde yer alan işlemler ve uygulamalar bir kültürün önemli bir parçasını oluşturmaktadır(Altun 2004: 21-22). Kültürün bir parçası olan evlenme törenleri ve gelenekleri, her toplumca farklı uygulamalar ve adetlerle karşımıza çıkmaktadır. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin, Gürcü toplumuna ait gelenek ve göreneklerinin, evlenme adetlerine yansımaları ele alınarak incelenmiştir

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmada konu olarak Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme gelenekleri ele alınmıştır. Gürcülerin geçiş dönemlerinden evlenme konu başlığı kapsamında olan adet, gelenek, göreneklere ilişkin veriler toplanmıştır. Sakarya ilinde yaşayan Gürcülerini tanımak ve evlenme geleneklerini genel görünümünü ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada edinilen verilerle, Gürcülerin tarihine, göç durumlarına, Türkiye'ye gelme şekillerine, evlenme geleneklerine değinilmiştir. Araştırmanın amacı, dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Gürcülerin uzun yıllar boyunca yaşatmaya çalıştıkları geleneksel uygulamaları tespit etmek, kaynağını bunlara bağlı olarak yapılan pratikleri ortaya koymaktır.

Araştırma yapılarak, Gürcülerin evlenme ile ilgili örf, adet, gelenek ve uygulamalarının izleri, evlenme geleneği üzerindeki görünümüleri ile beraber sosyolojik bakış açısıyla değerlendirilip sosyal bilimler literatürüne katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma kapsamında, Sakarya'da yaşayan Gürcülerin düğünle ilgili gelenek ve görenekleri incelenmiştir. Böylelikle unutulmuş olan birçok örf ve adet gün yüzüne çıkartılarak, gelecek nesillere unutulmadan devredilmesi sağlanmış olacaktır. Türkiye'de yaşayan Gürcülerin düğün adetlerinden yola çıkılarak bu bağlamda Gürcü kültürünün daha iyi anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır.

Türkiye'de yaşayan Gürcülerle ilgili, sınırlı sayıda kaynaktan elde edilen verilerle Türkiye'ye nasıl göç ettikleri, hangi bölgelere yerleştikleri konusu bir kez daha aydınlatılmış olacaktır.

1.4. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Nicel araştırma teknikleri, davranışların ancak objektif gerçeklerle açıklanabileceğini savunan pozitivist paradigmanın varsayımlarına dayalıyken, Nitel araştırmalarda ise araştırma dizaynı sosyal olarak tanımlanmış birden çok gerçek olduğunu savunan fenomenolojik paradigmaya dayalıdır (Demir,2009:287).Fenomonolojik paradigma başlığı altında topladığı yorumlayıcı kuramları Wolf, (2004: 5) etnometodoloji, gerçekliğin toplumsal kuruluşu (inşası) ve feminist görüş açısı kuramı olarak belirtir. (Wolf 2004: 5). Fenomonolojik kuramın özelliği açıklama yaparken olgunun gerçekleştiği ortamı, çevreyi dikkate almasıdır. Bundan dolayı daha az örneklem grubuyla ilgilenir ve elde edilen veriler genellikle nitel

tekniklerle analiz edilir.(Altunışık 2002: 55-56) Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme gelenekleri üzerine yapılan araştırmada, az sayıda örneklem grubuyla derinlemesine yapılan mülakatlar gerçekleştirilerek, fenomenolojik paradigmaya göre yorumsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmacıların çoğu, araştırdıkları sosyal çevrelerin ayrıntılı bir betimlemesini yapmayı amaçlamaktadır. Nitel olarak adlandırılan araştırma geleneğini tanımlayan genel özellikler, epistemolojik açıdan anlamacı/öznelci, ontolojik açıdan ise yorumlayıcı yaklaşımlarla uyumlu olmasıdır (Kuş 2007: 82-86). Araştırmada katılımlı gözlem verileriyle elde edilen bilgiler araştırma öznelinin bakış açılarını, anlam dünyaları incelenmeye çalışılmıştır.

1.5. Araştırmanın Problemi

Bu doğrultuda oluşturulan Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme geleneğine ilişkin varsayımlar; Bu amaçla araştırma boyunca şu sorulara yanıt aranmıştır; Gürcüler evlenme gelenekleri ve adetleri nelerdir? Gürcülerin sahip olduğu kültürel birikim, sosyal sistemde önemli bir yere sahip olan evlilik kurumu ile evlenme geleneğinin genel görünümü nasıldır?

-Sakarya’nın merkezinde, ilçelerinde ve köylerinde yıllar boyu evlenme geleneklerinde farklılık ve çeşitliliklerin var mıdır?

-Yeni nesil Gürcü gençlerinin, Gürcü evlenme geleneklerini görünümünde farklılıklar var mıdır?

-Kırsal kesimde yaşayan Gürcüler, kentte yaşayanlara göre evlenme geleneklerine daha mı bağlıdır?

-Toplumsal statü, yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve eğitim gibi değişkenlere göre evlenme geleneklerinde ve uygulamalarında farklılık ve çeşitlilik var mıdır?

1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Evren araştırmacının çalışma alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve araştırma sonunda elde edeceği sonuçları genelleştireceği gruptur.

Tanımlanmış bir evren kendini diğer gruplardan ayıran en az bir özelliğe sahiptir (Altunışık vd., 2002: 56). Bu bilgiler ışığında belirlenmiş olan araştırmanın evreni Sakarya'da yaşayan Gürcüler oluşturmaktadır.

Örnekleme tekniği, bütün bir kitle yerine, onun bütün özelliklerini yansıtabilecek temsili bir parçasının seçilip incelenmesine dayanır. Büyük bir kitle yerine, onun bir parçasının incelenmesi zamandan, emekten tasarruf sağlar ve daha ekonomik olur. Temsil edecek parçanın kitlenin bütün özelliklerini yansıtacak kabiliyette olması ve yeterli sayıda olması önemlidir (Tütengil 1975: 69). Araştırmalarda örneklem belirlenmesinin amacı çalışmanın kısa zamanda ve düşük maliyette gerçekleştirilmesidir. Örneklem büyüklüğünün saptanması güç olsa da önemli olan temsil yeterliliğini zedelemeyecek en küçük sayının bulunmasıdır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan 2011: 70-71).

Bu nedenle Sakarya'da yaşayan bütün Gürcüler üzerinde bir araştırma yapmak zor olduğu için Sakarya'da yaşayan Gürcülerin özelliklerini taşıyan ilçe ve köylerden örneklem alınma yoluna gidilmiştir.

Araştırmada, nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkan maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örneklem tekniğinin seçilmesinde, amaç probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Böylelikle bu örneklem tekniğiyle ulaşılan sonuçlar herhangi başka bir teknikle ulaşılan sonuçlara oranla daha zengin olabilmektedir. Bu teknikte amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne tür benzerlikler ve farklılıkların var olduğunu bulmaktır. Bu çalışmada, kentsel/kırsal ayrımı dikkate alınarak örneklem tekniği belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan bir diğer örnekleme tekniği de kartopu tekniğidir. Bu örneklem seçiminde, konuyla alakalı en çok bilgi sahibi kişilerin kim olduğu sorusu sorularak başlanılmaktadır. Bu konuyla alakalı kim veya kimlerle görüşmemizi önerirsiniz sorusuna verilen cevaplar tıpkı bir kartopu gibi büyümektedir. Daha sonra belirli isimler hep öne çıkmaya başlamaktadır. Böylelikle ulaşılması gereken kişi sayısı azalacaktır (Yıldırım ve Şimşek 2011: 109). Örneklem belirlenme aşamasına geçildiğinde Sakarya'da Gürcülerin yaşadığı yerleşim birimleri belirlenmiş ve bunların arasından seçimler yapılmıştır. Kırsal ve kentsel ayrımı yapılarak örnekleme oluşturacak

bireyler seçilmiştir. Gürcü olan Çevre Yüksek Mühendisi Sakarya doğumlu, bugüne kadar Gürcü dili ve geleneklerinin yaşatılması konusunda emek vermiş, aynı zamanda Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü görevini yürüten Sayın Erdoğan Şenol'un bu yerleşim birimlerini seçerken bilgisine başvurulmuştur. Sayın Şenol ile yapılan görüşme neticesinde Gürcülerin çoğunlukta yaşadığı yerleşim birimleri belirlenmiştir. Yerleşim yerleri belirlendikten sonra kırsal kesimde yaşayan Gürcülerle mülakat gerçekleştirme aşamasında bilgisine başvurulacak köy muhtarlarına köylere gitmeden önce telefon görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Daha sonra kırsal kesimde köy sakinleriyle ve kentlerde mahalle sakinleriyle mülakat yapılmıştır.

Örneklem büyüklüğünü belirleme, araştırma da önemli hususlardan biridir. Örnek kütle büyüdükçe evren hakkında yapılacak genellemelerde yanılma olasılığı azalmaktadır. Örneklem büyüklüğü seçilirken, hem zaman hem maliyet ve hem de veri analizi şartları dikkate alınmıştır. Bazı faktörlerle örneklem büyüklüğü hesaplanacağı gibi, ayrıntılı hesaplamalardan ziyade daha çok araştırmacının yargısına bağlı olduğu söylenebilmektedir (Altunışık vd., 2002: 59-60).

Araştırmada evren büyüklüğünü belirlerken etkili olan unsurlardan biri kaynakların sınırlılığıdır. Araştırmanın ön hazırlıklarının tamamlanması, alanda bilgilerin derlenmesi, verilerin işlenmesi raporlanması gibi işlemler için elde bulunan olanaklar, örneklem büyüklüğünü sınırlandırabilmektedir. Bir araştırmanın kaynakları, bu amaçla kullanılabilecek zaman, para ve eleman olanaklarıyla ilişkilidir. Az sayıda nitelikli elemanla ve kolaylıkla elde edilebilecek kaynakla kısa bir sürede sonuç almayı sağlayan örnekleme, çoğu kez olanaklar elverişli de olsa seçilebilen bir yoldur(Sencer 1989: 388-389). Seçilen yerleşim birimleri Gürcülerden oluştuğu için örneklemin homojen olduğunu ve evreni temsil yeteneğinin fazla olduğu söylenebilir. Bunun için seçilen köy ve merkezlerde muhtarlarla görüşülerek bölge nüfusu ile ilgili bilgiler alınmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü belirlenirken, doyum yani tekrar ettiği nokta önemlidir. Derinlemesine mülakat yapılan kişiler 20 kadın, 18 erkek olmak üzere toplam 38 kişiden oluşmaktadır. Kişilerin yaş ortalaması 60'tır.Medeni durumları ise 26 kişi evli, 7 kişi eşi vefat etmiş,1 nişanlı, 4 bekar şeklindedir. Derinlemesine mülakat yapılan kişilerin eğitim durumları, 5 üniversite mezunu, 3 lise, 23 ilkökul ve 7 okur-yazar , meslek dağılımı ise, 19 ev hanımı, 7 çiftçi, 3 emekli, 1 memur, 1 mühendis

1 muhasebeci, 1 öğrenci, 3 tüccar, 1 ressam şeklindedir. Mülakat yapılan Gürcülerin 29'u kırsal bölgede, 9'u kentsel bölgede yaşamaktadır. Araştırma gözlem verilerinin toplandığı düğünlerdeki gelin ve damatlar kentsel bölgede, nişan ise kırsal bölgede yaşayan Gürcüler tarafından yapılmıştır.

Örneklem büyüklüğü ve Gürcülerin yaşadığı yerler belirlendikten sonra Hendek-İkbaliye Köyü, Hendek-Pınarlı Köyü, Geyve- Nuriosmaniye Köyü, Hendek-İkramiye Köyü, Sapanca-Nailiye Köyü, Hendek-Merkez 'de oturan Gürcülerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar, 2014 Mayıs ve Ekim ayı tarihleri arasında otuz sekiz kişi ile gerçekleştirilmiştir. Sakarya'da damat ve gelinin Gürcü olduğu 30 Eylül 2012 tarihinde ve 4 Mayıs 2013 tarihindeki, 14 Haziran 2014 tarihlerinde damadın Gürcü olduğu düğünlere, 15 Ağustos 2014'te gelinin Gürcü olduğu nişana katılarak gerçekleştirilmiştir. Düğün öncesinde, esnasında ve sonrasındaki tüm süreçlerin gözleme fırsatı oluşmuştur.

1.6.1.Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Köylerin Tarihçesi

Pınarlı köyünde başlayan görüşmeler, köy nüfusunun azlığı ve kişilere ulaşmanın zorlukları neticesinde hem Pınarlı köyünde hem de İkbaliye köyünde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin yapıldığı yerleşim birimlerden biri olan Sakarya'nın Hendek ilçesine bağlı, Pınarlı ve İkbaliye köyünde Gürcü kökenli vatandaşlar yaşamaktadır. Cumhuriyet öncesi Gürcistan'ın Batum şehrinden Artvin'e, oradan da İkbaliye köyüne göç eden vatandaşlar köye Avana (Gürcistan'daki köylerinin ismi) ismini vermişlerdir. Daha sonraları burada bulunan bir pınarın sıtma hastalığına iyi geldiği gerekçesiyle köyün adı Sıtmapınar (resmi kayıtlarda İkbaliye) olmuştur. Sıtmapınar köyü iki mahalleden oluşmaktaydı. Daha sonraları bu iki mahalle ayrılarak iki ayrı köy oluşturulmuştur. Doğuda kalan köyün yeni ismi pınarlı diğer kısım ise İkbaliye köyü olmuştur (http://tr.wikipedia.org/wiki/P%C4%B1narlı%C4%B1,_Hendek, 16.01.2014 'te erişildi).

Mülakatlar daha sonra Sakarya'nın Hendek ilçesine bağlı olan İkramiye köyünde gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. Bu köy 1800'lü yıllarda Artvin-Batum'dan göçen birkaç ailenin buraya yerleşmesiyle oluşmuştur ve Gürcü kökenli vatandaşlar yaşamaktadır. Köy ismini Artvin'de bulunan köyünden almıştır. Sakarya iline 43 km,

Hendek ilçesine 8 km uzaklıktadır. Karadeniz iklimi etki alanı içerisinde yer almaktadır (http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0kramiye,_Hendek,16.01.2014'te erişildi) .

Mülakatların yapıldığı bir diğer köy Sakarya'nın Sapanca ilçesine bağlı Nailiye köyüdür. Köy, adını Gürcüce yüksek ev manasına gelen nailiye sözcüğünden almıştır. Köyün nüfusu 93 Harbinden sonra gelen Müslüman Gürcüler oluşturmaktadır. Sakarya iline 20 km, Sapanca ilçesine 3 km uzaklıktadır. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Nailiye,_Sapanca,16.01.2014'te erişildi).

Mülakatların yapıldığı köylerden biri de Sakarya'nın Geyve ilçesine bağlı Nuriosmaniye köyüdür. Köy Gürcü kökenli vatandaşlardan oluşmaktadır. Sakarya iline 20 km, Geyve ilçesine 19 km uzaklıktadır. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İklimi kışın soğuk yazın ise az yağışlı geçmektedir. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Nuruosmaniye,_Geyve ,16.01.2014'te erişildi.)

Tablo 1.1 : Görüşme yapılan kişilere ilişkin demografik veriler

SÖZLÜ KAYNAKLAR	YAŞ	CİNSİYET	MEDENİ DURUM	EĞİTİM	MESLEK
K.K.1	47	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.2	68	KADIN	EŞİ VEFAT ETMİŞ	OKUR YAZAR	EV HANIMI
K.K.3	81	ERKEK	EVLİ	OKURYAZAR	ÇİFTÇİ
K.K.4	78	KADIN	EVLİ	OKURYAZAR	EV HANIMI
K.K.5	49	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	EMEKLİ
K.K.6	76	KADIN	EŞİ VEFAT ETMİŞ	OKURYAZAR	EV HANIMI
K.K.7	41	KADIN	EVLİ	OKURYAZAR	EV HANIMI
K.K.8	70	ERKEK	BEKAR	ÜNİVERSİTE	RESSAM
K.K.9	74	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	EMEKLİ
K.K.10	58	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.11	54	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.12	39	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.13	28	KADIN	BEKAR	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.14	77	KADIN	EŞİ VEFAT ETMİŞ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.15	54	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.16	45	ERKEK	EVLİ	LİSE	NAKLİYECİ
K.K.17	76	KADIN	EVLİ	OKURYAZAR	EV HANIMI
K.K.18	80	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
K.K.19	56	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.20	64	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
K.K.21	57	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.22	64	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	EMEKLİ
K.K.23	55	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	EMEKLİ
K.K.24	63	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.25	81	ERKEK	EŞİ VEFAT ETMİŞ	OKURYAZAR	ÇİFTÇİ
K.K.26	80	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
K.K.27	82	ERKEK	EŞİ VEFAT ETMİŞ	LİSE	ÇİFTÇİ
K.K.28	84	ERKEK	EŞİ VEFAT ETMİŞ	İLKOKUL	ÇİFTÇİ
K.K.29	82	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	TÜCCAR
K.K.30	88	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	TÜCCAR
K.K.31	23	KADIN	NİŞANLI	LİSE	EV HANIMI
K.K.32	78	KADIN	EŞİ VEFAT ETMİŞ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.33	30	KADIN	BEKAR	ÜNİVERSİTE	ÖĞRENCİ
K.K.34	27	KADIN	EVLİ	ÜNİVERSİTE	MUHASEBECİ
K.K.35	33	ERKEK	EVLİ	ÜNİVERSİTE	MEMUR
K.K.36	23	ERKEK	BEKAR	ÜNİVERSİTE	MÜHENDİS
K.K.37	67	KADIN	EVLİ	İLKOKUL	EV HANIMI
K.K.38	66	ERKEK	EVLİ	İLKOKUL	TÜCCAR

1.7. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Araştırma teknik ve teknikleri bilimsel gerçeğe ulaşmada araştırmacının inceleme esnasında bilgi toplamak için kullandığı özel araçları ifade etmektedir. Yöntem ise bizi gerçeğe götüren zihinsel bir süreçtir. Kültürel incelemeler, kuram ve veriler karşısında sağduyu, sezgi ve mantıklı yönelişlerle ilgilidir(Türkdoğan 2009: 209-210).

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılarak, doğal ortamın gerçekçi ve bütüncül bir anlayışla ortaya konulmasıdır. Uygulanan nitel araştırma tekniğinde, doğal ortama duyarlılık, araştırmacının katılımcı rolü, bütüncül yaklaşım, algıların ortaya konması gibi unsurlara dikkat edilmiştir(Yıldırım ve Şimşek 2011: 39-41).Araştırma konusuna uygun olarak alan araştırmasında törenleri, ritüelleri, pratikleri ve adetleri sistemli bir biçimde saptamak; bunlara ilişkin verileri derlemek için katılımlı gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır.

Konuya ilişkin verilerin toplanmasında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK),Yök Kütüphanesi, Sakarya Üniversite Kütüphanesi, Hendek Eğitim Fakültesi Kütüphanesi, Yerel Kütüphaneler, Belediye arşiv kaynakları, bilimsel yayınlar, dergi, kitap makale, tezler araştırma raporları ve internet gibi veri kaynaklarından yararlanılmıştır. İnternet aracılığıyla üniversite, YÖK ve benzeri akademik kuruluşların dokümantasyon merkezlerine girmek suretiyle bilimsel incelemeleri taramak şansına sahip olunmuştur.

Bunların yanında Sosyal medya aracılığıyla Gücülerin oluşturduğu gruplardan ve Gürcü derneklerinden araştırma konusuyla ilişkili olduğu düşünülen kişilerle birebir görüşülerek bilgiler edinilmiştir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat türü tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat biçiminde, mülakatı yapan araştırmacı kaba hatlarıyla bir yol haritasına sahiptir ancak, cevaplayıcının bilgisine ve ilgisine göre araştırma konusu sınırları içerisinde farklı sorular sorarak konunun değişik boyutlarını ortaya çıkarmaya çalışır(Altunışık vd., 2002: 83-84).Yapılandırılmamış mülakatlarda araştırmacı, görüşme sırasında çalıştığı konuyla ilgili özel alanlar keşfederse, daha ayrıntılı sorularla

o alanları daha derinliğine irdeleme imkanına sahip olacaktır. Patton (1987), üç tür görüşme yönteminden söz etmektedir: sohbet tarzı görüşme, görüşme formu yaklaşımı ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tarzı. Görüşme formu yönteminde görüşmeci, önceden hazırladığı sorulara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış sorulara sorma hem de daha ayrıntılı bilgi almak istediği zaman ek sorular sorma özgürlüğüne sahip olmaktadır. Görüşme formu araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır(Yıldırım ve Şimşek 2011: 120-122),

Bu araştırmada görüşülen bireylere Gürcülerin evlenme geleneklerini ortaya çıkarmak adına görüşme formu yaklaşımı benimsenmiştir. Konu ile ilgili sorulardan oluşturulmuş görüşme formu oluşturularak bu sorular çerçevesinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir Gürcülerin gelenekleri, araştırma öncesinde tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle mülakat soruları hazırlanırken soru çerçevesi dışında kalmış sorular, mülakat yapılan kişilerden gelen cevaplara göre yarı-yapılandırılmış mülakat soru formunun esnekliğiyle mülakat sırasında eklenebilecektir.

Araştırmada kullanılan bir diğer nitel araştırma tekniği ise gözlem olmuştur. Gözlem tekniği, herhangi bir ortam ya da kuruluştaki oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak için kullanılmaktadır. Araştırmacı ele aldığı konuyu ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir çerçevede ele almak istiyorsa, gözlem tekniği kullanabilmektedir. Nitel araştırmalarda gözlem daha çok, araştırma konusuyla alakalı derinlemesine ve ayrıntılı açıklama ve tanımlamalar yapmaya yöneltmektedir(Yıldırım ve Şimşek 2011: 169-170).

Araştırma konusu insanların ne yaptıklarıyla ilgili olduğunda ve veri toplama tekniği olarak gözlem seçildiğinde, onların ne yaptığını soru sorarak değil gözlemleyerek belirlemek gerekmektedir. Araştırmacı ilk önce gözler, kaydeder ve daha sonra yorumlar.

Diğer veri toplama tekniklerinde olduğu gibi gözlem tekniğinin de türleri, değişik ölçütlere göre sınıflandırılabilir. Gözlemci eğer gözlenen olayın içinde bulunmuyorsa katılımsız gözlem, gözlenen olayın içinde yer alıyorsa katılımlı gözlem

olarak tanımlanmaktadır. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenme geleneklerini konu alan araştırmada katılımlı gözlem tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın konusu olan Gürcülerin evlenme geleneği incelenirken, sergilenen davranışlar olduğu gibi doğal haliyle, müdahale ve kontrol etmeden olduğu gibi kaydetmek değişimleri ve yenilikleri belirleme de katkı sağlayacaktır (Altunışık vd., 2002: 90-91).

1.8. Araştırmada Karşılaşılan Problemler

Sakarya, farklı coğrafyalardan gelen ve farklı kültürlere sahip olan toplumların bir arada yaşadığı bir ildir. Sakarya’da Orta Asya, Balkanlar ve Kafkasya’dan gelen toplulukların yaşadığı bilinmektedir ama sayıları hakkında yapılan bir araştırma ya da veri bulunmamaktadır. Bu nedenle Gürcülerin yaşadığı yerleri belirlemek ve onlara ulaşmak oldukça güç bir duruma dönüşmüştür. Mülakat yapmak için gidilen köylerin birbirinden uzak olması ulaşımda bazı zorluklarla karşılaşılmasına neden olmuştur. Gürcülerin yaşadığı yerlere ulaşım ve mülakatların gerçekleştirilmesinde tek başına yapılan araştırma da bir takım güçlüklerle karşılaşılmasına sebebiyet vermiştir.

Bazı adet ve hayatın çeşitli safhaları ile ilgili inanç ve uygulamaları görmek için uzun süreli bir gözlem yapmak gerekmiştir. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlilik törenlerini gözlemlene aşamasında, Sakarya’da yaşıyor olmaları, Gürcü olmaları ve araştırma dönemim içinde gerçekleşiyor olması gibi kıstaslar gözetildiğinden uzun süren araştırmayı zorunlu kılmıştır.

Gürcülerle ilgili yazılı kaynakların özellikle de Gürcü tarihi ile ilgili bilgilerin kısıtlı olması ve ulaşılabilirliğinin zor olması sebebiyle bu kaynakların toplanmasında bir takım zorluklar yaşanmıştır.

Ancak, bütün bu zorluklar ve olumsuzluklara rağmen bölge insanının göstermiş olduğu dostça tavır ve sıcakkanlılık çalışmanın sonuçlandırılmasında çok yardımcı

olmuştur. Mülakat esnasında misafirperver yaklaşımlar, görüşmenin daha sağlıklı ortamlarda yapılmasına olanak sağlamıştır. Mülakata katılan kişilerin, soruları içtenlikle cevaplaması ve yaşadıklarını paylaşması verilerin toplanmasına katkı sağlamıştır.

II. BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI

2.1.Aile

Aileyi tanımlarken genelde ilk akla gelen çekirdek aile olmaktadır. Ancak aile kavramı geniş kapsamlı olduğu için farklı tanımlar yapılabilmektedir. Bazı tanımlarda dayanışma ortamına vurgu yapılırken, bazılarında ekonomik ya da sosyal etkileşim vurgusu yapılabilmektedir. Toplumsal bir kurum olarak, evlilik ve kan bağları ile birbirine bağlı, aynı çatı altında yaşayan, gelirlerini paylaşan, çeşitli roller ile birbirini etkileyen bireylerin oluşturduğu aile insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Aile biyolojik bir kurum olarak neslin devamını sağladığı gibi aynı zamanda aile üyelerinin ruhen ve bedenen birbirlerine destek oldukları bir kurumdur şeklinde tanımlanabilmektedir (Osmanoğlu 2011: 25-27).

Gökçe'ye (1996: 155-156) göre aile kurumu, bir yaşam tarzı olan kültürün ve değerlerin ilk ve en somut görüldüğü alanını oluşturmaktadır. Bu değerler aynı zamanda ailenin oluşumunu ve devam etmesini de sağlamaktadır. İki gencin aile kurması, ailelerin çabaları, eş, dost, akrabanın katılmasıyla evlenme toplumsal bir olay haline dönüşmektedir. Evlenme, kültür örüntüleri içinde biçimlenip anlam kazanmaktadır. Toplumsal yaşamın ana unsurlarından biri olan aile, anne-baba çocuklar ve tarafların kan akrabalıklarından meydana gelmiş bir toplumsal kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile kurumunun işlevlerinden biri, insan türünü üretmek ve devam ettirmektir. Bu işleviyle diğer toplumsal kurumlar yaşamsal niteliğiyle birinci sırada yer almaktadır.(Gökçe 1996: 155-156). Biyolojik işlevinin yanında, aile çeşitleri, evlenme biçimleri, aile üyelerinin görevleri, akrabalık kuralları kültürden kültüre değişebildiği gibi bir toplum içinde çeşitli, tabakalar arasında da farklılıklar söz konusu olabilmektedir.

Her kültür veya toplum, kimin kiminle evlenebileceğini, nasıl evleneceğini, nerede kimlerle oturacağını, aile reisinin kim olacağını, kadın ve erkeğin karşılıklı hak ve görevlerini, çeşitli örf, adet ve normlarla kurumlaştırmıştır (Tolan 2005: 216). Her devrin özelliklerine göre yapısı değişen ama bireyleri sosyalleştirme görevini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Aile toplumsal diğer kurumların yerine getirdiği işlevlerinde bir kaynağını oluşturmaktadır. Aile topluluğu, sadece insana özgü bir toplumsal kurum değildir. Ailenin temelini oluşturan biyolojik ve doğal ögeler hayvan türleri içinde geçerli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak aile çeşitleri, evlenme biçimleri, akrabalık ilişkileri kültürlerarası ve toplumlararası farklılık gösterebilmektedir. Aile sadece biyolojik bir birim değil aynı zamanda kimin kiminle evleneceği, nasıl evleneceği, nerede kimlerle oturacağı gibi konuların toplum tarafından belirlendiği bir birim olmuştur (Tezcan 2010: 131).

Sosyo-kültürel normlar, ekonomik yaşam, üretim biçimler, inançlar toplum yapısı üzerinde etkili olduğu gibi aile yapısı üzerinde de bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Hiçbir şekilde bunların tümünden soyutlanmış ama yine de aile olarak kalabilmiş topluluklardan söz etmek mümkün olmamaktadır. Toplumun en küçük ünitesi olan aile biçimsel ve hacimsel farklılıklar olsa da her toplumda bulunmaktadır (Doğan 2007: 178).

Dünyada üzerinde var olan farklı toplumlarda, çok çeşitli aile biçimleri bulunmaktadır. Aile biçimlerinde meydana gelen bu değişimlerde etkili olan faktörlerden biri Batının romantik sevgi idealleri olurken bir diğeri de hükümetlerin, geleneksel davranış biçimlerini değiştirmek için çaba göstermesi olmuştur. Artan nüfus sorunu yüzünden devletler daha küçük ailelere sahip olmayı benimseyen programları ortaya koymaktadır. Dünya genelinde, çekirdek ailenin baskın duruma gelmesi, geniş aile sistemlerinin çözülmesine sebebiyet vermiştir (Giddens 2000: 151).

2.1.1. Aile Kurumunun Temel İşlevleri

Toplum yapısında ve sosyal sistemin işleyişinde ailenin önemli bir yeri vardır. Ailenin, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukların sosyalleşmesini sağlama, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin sağlama gibi fonksiyonları vardır (Erkal 2000: 103).

a)Cinsel davranışların düzenlenip neslin devamının sağlanması adına ailenin işlevleri bu bağlamda çocuk yapmak, akrabalık ve mirasla ilgili olayları denetlemek ve sahip olunan toplumsal statüyü korumaktır (Ozankaya 1984: 281-282).

b)Aile, üyelerinin her türlü maddi gereksinimlerine cevap veren ekonomik işlevini yerine getirirken, aile üyelerini her türlü maddi ve manevi zararlara karşı koruyarak koruyuculuk görevini yerine getirmektedir(Gökçe 1996: 156).

c) Çocukların bakımı ve toplumsal çevreye ilk hazırlıklarının sağlanması açısından aile birinci derecede önemlidir. Aile içindeki içten ve sevgiye dayalı ilişkiler çocuğun gelişimi için elverişli bir ortam sağlamaktadır (Ozankaya 1984: 281-282).

d)Aile üyelerinin yetiştirilmesini ve sosyalleştirilmesini sağlayan eğitim görevini üstlenmektedir. Eğitim görevi kapsamında, din eğitimi, özgür zaman değerlendirilmesi de yer almaktadır(Gökçe 1996: 156-157).

2.2.Evlilik

İnsan hayatındaki geçiş dönemlerinden biri de evlenmedir. Evlilik kadına ve erkeğe yeni bir rol kazandırmaktadır. Yeni aileyle birlikte yeni akrabalık bağları da oluşmaya başlamıştır. Evlilik törenin amaçlarından biride evlenmiş kadının doğuracağı çocuklarının babasını önceden bilmek, çocuğun bakımını tüzel bir güvenceye bağlamaktır. Bu nedenle evlilik doğuma izin veren bir geçiş olarak görülebilmektedir.

Evlilik, erkek ve kadın ilişkisini yasal temele dayandıran toplumsal bir ilişkidir. Toplumsallık atfedilir çünkü ilişkiyi kabul eden ve onaylayan toplumdur. Aile olmayı sağlayan evlenme, aynı zamanda evrensel bir olgudur. Her toplum evliliğin her aşamasında bağlı olduğu kültürün ön gördüğü kurallara ve değerlere uydurularak gerçekleştirilmektedir. Evlenmenin sahip olunan kültürel ve sosyal çevrenin değerlerine şekillenmektedir. Toplumların ekonomik, tarihsel boyutları yerleşim düzeyleri, üretim ilişkileri, gelenekleri evlenme biçimlerini etkilemektedir(Altun 2004: 90-93).

Ülkelerin örflerine, adetlerine ve yasal düzenlemelerine uygun olarak birçok evlilik tanımı mevcuttur. Birleşmiş Milletler Nüfus Komisyonu, istatistiki ve

demografik açıdan mukayese yapabilmek adına evliliği, “erkek ile kadının yasal birleşmesinin oluşturduğu bir kurum” olarak tanımlamaktadır. Türk Medeni Kanunu’na göre evlenme, evlenmeye ehil erkek ve kadının, yetkili kanuni merci önünde yapmış oldukları çift taraflı bir akittir(Türk İstatistik Kurumu 2008: 3-8).

Evlilik, kadın ve erkek ilişkisini meşru temele dayandıran toplumsal bir ilişkidir. İlişkiyi kabul edene ve onaylayan toplum olduğu için aynı zamanda toplumsaldır. Aile ve evlilik biçimleri de toplumun sosyo-kültürel yapısıyla büyük ölçüde ilişkilidir.(Doğan 2007: 208) Evlilik insan gruplarının yaşamları boyunca uyguladıkları ve geliştirdikleri sosyal öğelerle yüklü bir kavramdır ve kültürler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılığın nedeni farklı değer yargılarıyla yüklü olmasıyla açıklanabilir. Toplum tarafından kimin kiminle evleneceği, kaç eşle ve hangi koşullar altında evlenebileceğine dair bir takım kurallar yaratılmıştır. Uygulamaları farklı olsa da evlilik, toplum tarafından onanan bir ilişki türünü ifade eder(Dikeçligil ve Çiğdem 1991: 385-386).

Her toplumda evlenmeyi kendine özgü çeşitli normlarla biçimlendirmiştir. Bu normlar çeşitli adet, gelenek ve törenlerle işlevsel bir nitelik kazanmıştır. Evlenme yaşı, evlenmenin yapılaş biçimim, ev düzeninin nasıl kurulacağı, armağanın türü, miktarı ve sunuluş biçimim, evlilerin nerde oturduğu, birbirlerine ve yakınlarına karşı tutumu, ayrılma ve boşanma koşulları açık bir şekilde belirlenmiş olmaktadır(Tolan 2005: 218).

İslami yönden evlilik, klasik fıkıh metinlerinde, meşru ölçüler içinde eşlerin cinsel yönden birbirlerinden faydalanmalarına imkan tanıyan bir akit olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında evliliğin eşlerin cinsel tatminlerinden başka, insanı zinadan yalnızlıktan ve psikolojik gerilimlerden koruma, çocuklara kimlik kazandırma, kültürün devamını sağlama, sağlıklı bir toplumun oluşturma gibi sosyal yönlerinin de vurgulanması gerekmektedir. Kur’an-ı Kerim kadın ve erkek arasındaki bu ilişkiyi duygusallığa dikkat çekerek “rahmet, meveddet “ gibi sözcüklerle birlikte kullanmaktadır.(Dağcı 2000: 178) Kur’ân-ı Kerîm, erkek ve kadının bu dünyadaki yalnızlığının karşı cins ile giderildiğini belirtmektedir: “*Size onlar sayesinde veya onlarla huzur ve sükûnete ermeniz için kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet halketmesi O’nun kudretinin alâmetlerindendir. Bunda düşünen bir topluluk için işaretler vardır*” (er-Rûm 30/21).Evlenme ve aile hayatı, eşlerin birbirine

maddi ve manevi desteğini hissettirmesi gibi çok yönlü yararları söz konusu olmuştur. Evlilik kurumu, tarih boyunca değişik din, kültür ve medeniyetlerde farklı şekil ve kurallarla da olsa tanınmış ve toplumun çekirdeği olarak varlığını sürdürmüştür(Karaman, Bardakoğlu ve Apaydın 1998).

2.2.1. Evlilik Türleri

Aile tiplerine ilişkin, evlenme biçimleri göz önüne alınarak bir sınıflandırma yapılabilmektedir. Evlenme biçimleri farklı ölçütlere göre çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan birisi evlenecek kişilerin sayısı ile ilişkilidir. Tek eşle evlenmenin uygulandığı sistemler monogami, çok eşle evlenmenin uygulandığı sistemlere poligami olarak adlandırılmaktadır.

2.2.2. Eş Sayılarına Göre Evlilik Türleri

Tek eşle evlilik (Monogomy): Bir kadının bir erkekle ve bir erkeğin bir kadınla evlenmesidir. Çağdaş yaşamda ortaya çıkan iş bölümü, ihtisaslaşma, uzun süreli öğrenimin zorunlu hale gelmesi gibi durumlar küçük aile yaratacak tek eşle evlilik biçiminin ortaya çıkmasını etkilemiştir (Dikeçligil ve Çiğdem 1991: 385-389).

İlkel toplumlarda kadın nüfusunun çokluğu çok kadınlı evlenme şeklini doğurmuştur. Tezgahların ve el sanatlarının çoğalması çok kadınlı evlilik sebebi olarak görülmüştür. Kadın sayısının sınırlı olduğu bölgelerde evlenme kendiliğinden tek kadınlı şekle doğru gitmektedir. Sitelerde büyük aileler kurularak bu aileler arasında doğan evlenme sınıfları tek eşli evlenmeyi meydana getirmiştir. Ortadoğu sitelerinden Yunan ve Roma sitelerine doğru gelindikçe tek eşli evlenme kurumu temellenmeye başlamıştır(Doğan 2007: 209).

Çok eşle Evlilik (Poligami): Bir kadının veya bir erkeğin birden fazla sayıda eşe sahip olmasıdır. Burada iki ayrı tip görülür; Çok kadınla evlilik (Polijini),Çok erkekle evlilik(Poliandri) (Dikeçligil ve Çiğdem 1991: 385-389).Bazı ekonomik koşullar, bazı yerlerde ve tarihin bazı dönemlerinde çok kocalı evlenme şeklini ortaya çıkarmıştır. Çok erkekle evliliği tek sebebe bağlamak mümkün değildir. Bu duruma bazen kadınların azlığı, bazen kabilelerde otoritenin kadın tarafına geçmesi, bazen de dini etkenler sebep olabilmektedir (Doğan 2007: 209).

2.2.3. Eş Seçilen Alana Göre Evlilik Türleri

Evlenme biçimlerinde kullanılan bir diğer ölçüt, akrabalık ilişkilerine göre yapılmaktadır. Buna göre babasoyluluğa (patrilineer) anasoyluluğa (matrilineer) ve hem baba hem de ana soyu akrabalığa (bilineer) dayanan üç aile tipi görülebilmektedir.

Evli çiftin ikamet ettiği yere göre yapılan bir diğer sınıflandırmaya göre eğer evli çift, erkeğin anne babasının evinde ve onlarla birlikte oturuyorsa patrilokal olarak adlandırılmaktadır. Kadının anne babasının evinde ve onlarla birlikte oturduğu zaman da matrilokal aile tipleri ortaya çıkmaktadır (Tolan 2005: 216). Eğer evli çiftler ayrı bir yere yerleşip orada yaşarsa neolokal aile tipi ortaya çıkmaktadır.

2.2.4. Çevre Ölçütüne Göre Yapılan Evlenme Biçimleri

Evlenme biçimlerinin çeşitliliği göz önüne alındığında farklı ölçütler karşımıza çıkmaktadır. Evlenilen kişinin seçildiği grup ölçüt alınarak yapılan sınıflandırmaya göre;

Grup İçi Evlenme: (Endogamy) Evlenecek veya evlendirilecek kişinin eşinin kendi grubu içinden seçilmesidir. Örneğin; akrabalık, sosyal sınıf, din, kast ve millet gibi. Bu evlilik biçimiyle grubun statüsünün, prestijinin korunduğu düşünülmektedir. İçten evlenmenin bir diğer görevi de evlenmeler yoluyla iki aile arasında kurulmuş bağları güçlendirmek ve sürekli kılmaktır (Dikeçligil ve Çiğdem 1991: 385-389).

Grup Dışı Evlenme (Exogamy) : Bu evlenme biçimi kişiye grubun içinden değil grubun dışından eş seçme olanağı tanıyan, sosyal gruplar arasındaki eş alıp verme sistemiyle açıklanabilir. Grup içi ve grup dışı olmak toplumdan topluma değişiklik gösterdiği gibi evlilik yasaklamaları da değişiklik gösteren bir kavramdır (Dikeçligil ve Çiğdem 1991: 385-389).

2.2.5. Tercihli Evlilik Türleri

Doğan, Sosyolojide Kavram ve Sorunlar adlı kitabında evlilik biçimlerinden bahsederken, tercihli evlilikleri daha çok çıkar temeline dayandırmaktadır. Ekonomik

yaşamları tarıma ve hayvancılığa dayanan topluluklarda görülmektedir. Tercihli evlilikler doğal yaşamın bir sonucudur. Bireysel tercih yerine ailevi tercihlerle gerçekleşen evliliklerde amaç aileler arasında dayanışma, işbirliği ve dirliğin gerçekleşmesidir. Tercihli evlilik örneklerini Doğan şöyle sıralamıştır;

-Levirat-Sororat: Erkeğin ölümü halinde eşi vefat etmiş kadının, kocasının kardeşi ile evlenmesidir(karın birader- yenge) levirat; kadının ölümü halinde eşi vefat etmiş kalan erkeğin, karısının kardeşi ile evlenmesi (enişte baldız evliliği) sororat adını almaktadır. Bu tür evliliklerde temel düşünce , ölenin eşi, çocukları ve mallarının karabalık grubu içinde korunmasıdır.

-Beşik Kertmesi: Genellikle aynı gün doğan, ayrı cinsten iki çocuğun aileleri tarafından evlenmelerine karar verilmesini ifade etmektedir. Çocukların iki yaşını doldurmamış olması gerekmektedir.

-Berder Evliliği: Bu evlilikte, evlenecek iki erkek evlenecek çağdaki kız kardeşlerini değiştirirler. Yaşıt iki erkek arkadaşın anlaşarak ailelerine açmaları ve ailelerin bu konuda karar almalarıyla gerçekleştirilen berder evlilik, aileleri berder ailesi ilişkileri içine sokmaktadır.

-Taygeldi Evlilik: Bu evlilik çocuklu eşi vefat etmiş erkekle, çocuklu eşi vefat etmiş bir kadının çocuklarının ve kendilerinin evlenmelerini ifade etmektedir.

-Kardeş çocukları evliliği: Bu evlilik türünde aynı cins kardeşlerin çocuklarının evliliği, ayrı cinsten kardeşlerin çocukların evliliği şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu evliliğin nedenleri olarak tanıdık biriyle evlenme, malın ve ailenin bütünlüğünü koruma gibi amaçları bulunabilmektedir.

-Kız kaçırma-otura kalma: Kız kaçırma erkeğin kendisine eş seçtiği kızı zorla ya da gönüllü olarak kaçırmasıdır. Bunun bir başka türü de, kızın oğlanı kaçırmasıdır buna da otura kalma denilmektedir. (Doğan 2007: 212-213).

2.3. Kültür ve Toplumsal Değişme

Kültür, toplumbiliminin en önemli konularından biri olmakla birlikte toplumsal değişimde ve toplumsal ilişkilerin gerçekleşmesinde oynadığı işlev nedeniyle önem

kazanmaktadır. Kültür, genel anlamda toplum içinde yaşayan insanların bütün öğrendikleri ve payla tıklarını kapsayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır(Güven 1999: 170).

Parsons, kültür kuramını i levselci mantığa uygun bir biçimde kullanmıştır. Parsons'a göre, kültüre sistemi kısmen rol beklentilerini belirleyerek insanların birbiriyle iletişime geçme ve kendi eylemlerini e  d mlleme olanağı sunmaktadır. Kültürel sisteme yönelik üç etkinlik alanından bahsetmektedir. Bunlardan ilki, bilişsel semboller dünyası, dünyaya ilişkin fikirler ve inançlarla ilgilidir. Bir diğeri anlatımlarla ilgili olan sembollerdir. Sanat, müzik gibi çoğunlukla duygu iletmektedirler. Bunların değerlendirilmesi için estetik ölçüt gerekmektedir. Bunlar yaratıcı eylemler ve zevk ile bağlantılıdır. Ahlaki standartlar ve normlar, bir şeyin doğru ya da yanlış olup olmadığı ile ilgilidir. Burada değerler önemli rol oynamaktadır. Parsons, ortak değerlere yönelik fikir birliğinin, toplumsal düzenin kalbinde yer aldığını savunmaktadır(Smith 2005: 45-47).

Kültürel değişimler noktasından baktığımızda kültür; tüm insanları etkileyen, zamanla kendini yenileyen ve başka kültürlerin etkisinde kalabilmektedir. Bu nedenle hiç de i meyen katı bir kültür yoktur. Kültürlerin dinamik bakımdan sınıflandırıldığında az dinamik ve dinamik kültür ayrımları yapılmaktadır. Dinamik kültürler, değişime açık, diğer toplumlarla sürekli bilgi-alı veri inde bulunan ve bu nedenle etkileyen ve etkilenen toplumdur. Az dinamik kültür ise, kendi kültürü dışındaki kültürlerin fazla önemsemeyen, yenilik peşinde olmayan kültürlerdir( zkul 2005: 30).

Türkdoğan, "Etnik Sosyoloji" adlı eserinde Türk kimliğine etnik açıdan yaklaşımda bulunarak, cumhuriyetle birlikte ümmetten millete geçildiğini ve bunun aynı zamanda imparatorluk yapısından millet statüsüne yükselişin de bir ifadesi olarak görmektedir. Türkdoğan'a göre milletle me, tasada ve kıvançta aynı bayrağın altında yaşayanların ortak duygusunun ürünüdür. Milletle mede ana unsur büyük toplum veya egemen kültürdür. Günümüz sosyolojisinde hakim kültürle, o kümeyi teşkil eden alt kültürleri sistematik olarak ortaya konulmuştur. Osmanlıda millet-i hakime Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk Milleti gerçeğidir. Bu milletin içinde farklı etnik gruplarda yaşayabilmektedir ve bu doğal bir süreçtir. Türklük, herhangi bir soya ve ırka üstünlük

tanıyana atıfta bulunan bir unsur değildir. Türklük, sadece toplumda standart bir kültürü temsil etmektedir. Alt kültür ve içindeki etnik grupları birleştiren bütünleştiren bir semsiyedir. Bu bağlamda Türküm demekle hiç kimse, etnik kimliğini, soyunu veya kimliğini reddetmiş sayılmaz(Türkdoğan 2006: 480-481).

Türkiye'nin toplumsal yapısının en önemli özelliklerinden biri etnik çeşitliliğidir. Bu çeşitlilik anayurtlarından göç eden ya da sürülen tarihsel bakımdan farklılıkları olan halkların bir arada yaşamasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'deki Gürcülerin çoğunluğunun göç ettiği bölge Acara bölgesidir. Bu bölge 1851'de, aşağı Guria ile birlikte yeni kurulmuş olan Lazistan sancağına bağlanarak Batum kaymakamının yönetimine girmiştir. Osmanlı yönetiminde Gürcüler konuşma dili olarak Gürcüceyi korusalar da o dönemdeki Osmanlılık hareketi sonucu bu dönemde bazı Osmanlı aydınları, Osmanlı sınırları içinde yaşayan insanlara bir üst kimlik verecek bir tür milliyetçilikle ortaya çıktılar. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devletinden sözcüğün içeriğini devraldı ve bu sözcüğün yerine Türk sözcüğünü geçirdi. Türk sözcüğü, hangi ırk ve etnik kimlikten geldiğine bakılmaksızın Türkiye'de yaşayan herkesi kapsamakta, bir diğer anlamıyla da Türkiye'de yaşayan etnik Türklerle Orta Asya'daki ırkdaşlarını tanımlamaktadır. Zaman ve koşullara bağlı olarak, ikili anlamlı bu sözcüğün istenilen yönü vurgulanmaktaydı. Günümüzde Türkiye'de yaşayan Gürcülerin ayrı etnik kökenden geldikleri ve Gürcistan'daki Gürcülerle aynı soyu paylaştıkları genel olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de kimlere Gürcü denileceği de ayrı bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Gürcüleri üzerine yapılmış sınırlı araştırmalara göre Gürcü kökenlilerin önemli bir kısmı da bu dili konuşmamakta ya da yalnızca aile içi ilişkilerde kullanmaktadır (Çiloğlu 1993: 91-93).

Değişme mefhumu, önceki durumdan ya da davranıştan farklılaşma şeklinde açıklanmaktadır. Değişme ileriye doğru olabileceği gibi geriye doğru da olabilmektedir. Bir sistem, başlangıçtaki biçiminden farklı bir biçime dönüşerek biçim değiştirmektedir. Toplumsal değişme kavramıyla, toplumun yapısını oluşturan, toplumsal ilişkiler ağının ve toplumsal kurumların değişmesine vurgu yapılmaktadır. Toplumsal rol ve statülerdeki değişmeler, nüfus artış hızındaki değişmeler, üretim ilişkilerinde değişmeler, aile ve akrabalık ilişkilerindeki değişmeler, dinsel kurumların değişmesi, gelenek, göreneklerin değişmesi, eğitim kurumundaki değişmeler, kişilik değişmeleri,

sanatta değişmeler, ekonomik varlıklardaki değişmeler, çocuk yetiştirme yöntemlerinde değişmeler toplumsal-kültürel bağlamda değişime uğrayan unsurlar arasında sayılabilmektedir (Tezcan 1984: 1-4).

Sosyal değişme kavramı, toplumun dünya görüşü ve hayat tarzında meydana gelen farklılaşmayı ve bunların cemiyet yapısındaki etkilerini kapsamaktadır. Doğal çevrenin özelliklerinin farklılaşması, biyolojik yapıya etki eden imkanların çoğalması, teknik yeniliklerin artması ve kültür yapısının özelliği sosyal değişmeye etki eden faktörler arasında sayılmaktadır. Sosyal değişmelerde, bir inanç, kültür ve davranış biçimi ile birey ve toplum önemli roller üstlenmektedir. Değişme gizli de olsa açık bile olsa sürekli devam eden bir hadise olarak karşımıza çıkmaktadır(Şener 1991: 97-99).

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI

3.1.Sakarya İli

Sakarya uygarlıklar döneminden Cumhuriyet dönemine kadar birçok kültürün birleştiği bir nokta haline gelmiştir. Özellikle 19. yüzyılda başlayan göçlerle, Kafkaslardan ve Balkanlardan gelen farklı kültüre sahip toplulukların birlikte yaşadığı bir ildir. Bu özelliğiyle Türkiye'nin özeti niteliği taşımaktadır. Bölgede M.Ö. 7. y.y.'da hüküm süren Frigyalılar, Sakarya ırmağına, kutsal sayılan “Sangari” adını vermişlerdir. Bu isim zamanla “Sangarios” ve saldırgan anlamına gelen “Zakharion” şekline dönüşmüştür. Bölge topraklarına ismini veren Sakarya Irmağı, Selçukluların Anadolu'nun tamamını hakimiyet altına almasından sonra Türkler tarafından verilmiş bir isimdir (Sakarya Valiliği 2004: 10).

3.2. Sakarya'nın Tarihi

Sakarya toprakları coğrafi konumu itibarıyla, tarihin en eski çağlarından beri çeşitli kavimlerin ilgisini çekmiştir. Bölgenin tarihi Eskiçağ 'da Hititlerle başlamış tarihi sırasıyla Frigler, Lidyalılar, İskender İmparatorluğu, Britanya Krallığı ve Roma egemenliği ile devam etmiştir.

Sakarya'nın tarihi Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran Hititlerle başlamaktadır. Deniz kavimleriyle birleşen Frigler M.Ö. 1200 yıllarında Hitit egemenliğine son vermişlerdir. Bölge Büyük İskender'in hakimiyeti altına almadan önce Kafkaslardan

gelen Kimmerler, M.Ö VII. Yüzyılın ilk yarısında Lidyalılar ve M.Ö. 546'da Persler tarafından idare edilmiştir. Büyük İskender'in ölümü üzerine İmparatorluk üçe kısma ayrılmıştır. Bu üç bölümden biri olan Selevkoslar Krallığı Batı Anadolu ve Trakya'yı kapsamaktadır. M.Ö. 280'de Selevkos'un ölümü üzerine Selevkos krallığı dört kısma bölünmüştür. Bu bölümlerden biri Sakarya'yı içine alan Britanya Krallığı, M.Ö. 74 yılında ölen son Britanya Kralı IV. Nikomedes'in vasiyetiyle Roma'ya bırakılmıştır. 375 yılında Kavimler göçüyle sarsılan Roma ikiye bölündükten sonra Doğu Roma'nın hissesine düşen Sakarya bu kez de Bizans hakimiyetine girmiştir. Osmanlı Devleti kurulduktan sonra Osman Bey zamanında Anadolu'nun batısı ele geçirilmeye başlanmıştır. Sakarya boylarındaki Sorkun, Gölpazarı, Taraklı ve Göynük tarafları Bizans'tan alınmıştır. 1317'de Orhan Bey ve Konuralp, Keresteci, Kapucuk, Tuzpazarı, ve Karatekin gibi kaleleri ele geçirmiştir. XIV. Yüzyılın ilk yarısında fethi tamamlanan Sakarya bölgesi uzun bir müddet sükûnete kavuşmuştur (Sakarya Valiliği 2004: 11-20).

Verimli toprakları ve devlet bütçesinin önemli gelir kaynaklarından biri olan bu bölge, Osmanlı Devletinin son dönemlerine kadar imar faaliyetlerine sahne olmuştur. Ancak bölgenin büyük depremler geçirmesi sık sık tahrip olmasına neden olmuştur. 1570 yılında Kocaeli sancağına bağlı "Ada kazası" olan Sakarya, 1742 yılında Sapanca'ya bağlı bir bucak iken, 1837 yılında da II. Mahmut döneminde ilçe haline getirilmiştir. (Çetin 2010: 11-12) Ancak Osman Devleti'nin çöküş Dönemlerinde Sakarya'ya çok önemli miktarda mülteci akını olmuştur. (Çetin 2010: 11-12) Bu akınlara sebebiyet veren olaylar, 1853-1856 yılları arasında Osmanlı-Rus savaşı gerçekleşen İngiltere, Fransa ve Piemonte-Sardinia'nın da, Rusya'yı Avrupa ve Akdeniz dışında tutmak istemesiyle Osmanlı tarafında dahil olduğu (Uslubaş ve Keskin 2007: 321-323) Kırım Savaşı, 1850-60 Şeyh Şamil olayı, ve 1877-78 Osmanlı Rus (93 Harbi) savaşıdır. Çok sayıda göçmenin Sakarya'ya yerleşmesiyle bölgenin bugünkü kültürel zenginliği oluşmuştur. Kurtuluş savaşı döneminde, Milli Mücadele hareketinde ve Kuvay-ı Milliye'nin kurulma aşamasında Sakarya bölgesi önemli bir konuma sahip olmuştur. Adapazarı ve çevresindeki Türk gençleri çeşitli çeteler oluşturarak, Ermeni ve Rum çeteleriyle mücadele etmişlerdir. Yunan birlikleri Sakarya'yı geçerek nehrin doğusuna kadar ilerlemişlerse de Türk kuvvetleri, Yunan kuvvetlerini nehrin batısına geri çekilmesine sebep olmuştur. (Sakarya Valiliği 2004: 11-20) 1865'te belediye teşkilatı kurulan Sakarya, 21 Haziran 1921'de Yunan işgalinden kurtulmuş ve 1954'te il

haline gelmiştir (Çetin 2010: 11-12).

3.3.Sakarya'nın Coğrafi Konumu

Sakarya bölgesi coğrafi konum itibariyle kendi adı ile anılan ovanın güneybatı kenarında kurulmuştur. İl toprakları yönetsel açıdan doğudan Bolu'nun; Göynük, Mudurnu, Düzce ve Akçakoca, güneyden Bilecik'in Gölpazarı ve Osmaneli batıdan ise Kocaeli'nin; Kandıra, Merkez ve Gölcük ilçeleri, kuzeyden ise Karadeniz ile çevrilidir. Seyhan, Tekinay, Sancaklı, Tunalı, Çağlı, Toy, Kurtiç, Çelik,1999:13)Sakarya ili toprakları, genel olarak denizden ortalama 30-60 metre yükseklikte, tam bir ova görünümündedir. Bunun yanı sıra Karadeniz'de, Bolu'yla Kocaeli illerine rastlayan kıyılarla sınırlı 60 kilometre uzunluğunda bir kıyısı vardır. Kıyılarda önemli girinti ve çıkıntılara rastlanmaz. İle adını veren Sakarya Irmağı Karasu yakınında denize dökülmektedir. Sakarya Irmağının yanı sıra Çark Suyu, Mudurnu Çayı, Dinsiz Çayı, Darıçayı Deresi, Maden Deresi, Melen Deresi, Karaçay, Akçay Deresi, Yırtmaç Deresi, Değirmendere bölgenin akarsularını oluşturmaktadır. Sakarya bölgesinin gölleri ise, Sapanca Gölü, Taşkısık Gölü, Poyrazlar Gölü, Akgöl, Gökçeören Gölü, Akgöl, Acarlar Gölü olarak sıralanmaktadır. Bölgede önemli kaynak suları Akyazı ilçesinde bulunan; Reşadiye Suyu, Şerefiye Suyu ve Sapanca ilçesinde bulunan Kuzuluk Madensuyu, Mahmudiye Suyu, Memnuniye Suyudur (Gökçen 1989: 4-11).

Sakarya bölgesinin iklimi hem Marmara Bölgesi iklimi hem de Karadeniz iklimi özellikleri taşımaktadır. Kışları bol yağışlı ve az soğuk, yazları ise sıcak geçen Sakarya rutubetli bir havaya sahiptir(Sakarya İl Özel İdaresi 2012: 41).

3.4.Sakarya'nın Nüfusu, Göçler ve Değişen Sosyal Yapısı

2008 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Sakarya'nın il nüfusu 851.292'dir.İl nüfusunun %73'ü (622,046) şehirlerde, %27'si (229,246) belde ve köylerde yaşamakta olup, yıllık nüfus artış hızı binde 11.25'dir.Nüfus yoğunluğu olarak km2'ye il genelinde 156, il merkezinde ise 624 kişi düşmektedir (Sakarya İl Özel

İdaresi 2012: 41). Sakarya İl Özel İdaresinin TÜİK verilerine göre oluşturduğu Sakarya ili güncelleştirilmiş stratejik planına göre Sakarya il nüfus yapısı verileri şu şekildedir;

Tablo 3.1 :Sakarya ili nüfus yapısı (Sakarya İl Özel İdaresi,2012)

İlçeler	Nüfus Yapısı	Şehir Nüfusu	Oranı %	Belde Nüfusu	Oranı %	Köyler Nüfusu	Oranı %
Adapazarı	251680	239284	95	0	0	12396	5
Akyazı	83497	41738	50	12692	15	29067	35
Arifiye	38138	32527	85	0	0	5608	9
Erenler	75682	86509	91	0	0	7113	26
Ferizli	23654	13058	55	4380	19	6218	43
Geyve	46646	21317	46	5463	12	19866	36
Hendek	73918	44680	60	2910	4	26328	40
Karapürçek	12311	7388	60	0	0	4923	32
Karasu	53928	29615	55	7307	14	17006	77
Kaynarca	23290	5244	23	0	0	18048	36
Kocaali	22203	11841	53	2309	10	8053	40
Pamukova	26978	16566	61	0	0	19412	32
Sapanca	38089	32732	86	0	0	5357	14
Serdivan	97044	89011	92	0	0	8033	8
Söğütü	14229	8311	58	0	0	5923	42
Taraklı	7272	12997	41	0	0	4275	59
Toplam	888556	664813	75	35061	4	188686	21

Sakarya, Türkiye'nin etnik oluşumu heterojen olan bölgelerden birisidir. Bölgede 1850'den sonraki en önemli olayları, 1854-1855 Kırım Savaşı, 1850-1860 Şeyh İsmail olayı, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı ile Balkan savaşları sonrasındaki mülteci akınlarıdır. Kırım, Kafkas ve Balkan göçmenlerinin büyük bir bölümü Sakarya bölgesine doğru olmuştur. İznik bölgesini Fetheden Osmanogulları'nın soyundan gelen Türkler, Müslümanlığı kabul eden Rumlar ve çeşitli bölgelerden gelen göçmenler, 1890'lardaki Adapazarı yöre nüfusunu oluşturmaktaydı. Rus uyruklu Müslümanların çoğu 1856'da Kırım Türk Tatarları ile 1860'lardan sonra Anadolu'ya gelen Abaza ve Çerkezlerdir. Bölgenin önemli göç aldığı olaylarından biri de 93 Harbidir. Kafkasya'dan gelen Çerkez, Gürcü ve Abazalar bu bölgeye yerleşmişlerdir. I. Dünya savaşı sonunda Pontus hareketinden tedirginlik duyan Karadeniz illerindeki insanlar ve Lozan Barış antlaşması sonrasında gelen Batı Trakya göçmenleri ve 1934-1950 arasında Romanya ve Bulgaristan'dan gelenler Adapazarı ve çevresine yerleştirilmiştir. Sakarya'ya olan göçler genel çerçeve itibariyle, 1876 yılında Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusya savaşları sonucunda Kafkas göçmenleri, 1912 Balkan Harbinden sonra Balkanlardan gelen göçmenler, 1914-1918 I. Dünya Savaşı sırasında Rus baskısının sonucu Doğu Karadeniz kıyılarından gelen göçmenler, 24 Temmuz Lozan antlaşmasıyla Batı Trakya'dan gelen göçmenler, 1934-1950 yıllarından Romanya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenler bölgeye yerleşmişlerdir. Son dönemlerde terör olaylarından rahatsızlık duyan doğu ve güneydoğu Anadolu'daki bazı yöre insanı Sakarya'ya göç ederek yerleşmişlerdir (Bayraktar 1998: 18-22).

Bölgede yaşayanlar genel evlenme kurallarını uyguladıkları da, halkın çok çeşitli bir kültür alt yapısı olduğu için evlenme yöntemlerinde de değişiklik olmasına yol açmıştır. Bölgenin bazı yörelerinde anne ve babanın seçtiği kızla tanışıp görüşmeden evlenme usulüne yine rastlanabilmektedir. Ancak çağdaş yaşamla birlikte eski gelenekler bazı yerlerde değişikliğe uğramış ya da kalkmıştır. Kafkas kökenli halkta daha geniş bir düşünce ve serbestlik gözlemlenmektedir. Evlenme geleneklerinde söz kesme, nişan, kına gecesi ve nikah aşamaları genellikle bölgede uygulanmaktadır. Düğün hazırlıkları sırasında bazı durumlarda elbiselikler, takılar ve yüz görümlüğü gibi adetler erkek tarafından karşılandığı için ekonomik anlamda pahalıya mal

olabilmektedir. Başlık parası bu bölgede pek yaygın bir uygulama olmadığı görülmektedir. Düğün alaylarında eskilerin kullandıkları öküz ve at arabalarının yerini otomobiller almıştır(Erendil 1982: 35-36).

Sakarya ili, ilçe ve köylerinde anne ve babanın tavsiye ettiği kızla evlenme yaygın olarak görülmektedir. Bunun yanında kız kaçırarak evlenme ve kendi istekleri doğrultusunda severek evlenme de görülebilmektedir. Sakarya ilinin ilçelerinde ve köylerinde tek eşle evlilik görülmektedir. Çocuğun olmaması durumlarında ya da erkeğin iş yapacak güçte olmaması ve kadının kendini maddi açıdan güvence altına almak istemesi çok eşli evlilik durumlarına nadir olarak bazı bölgelerde rastlanmaktadır(Eroğlu 2003: 92-93).

3.5.Sakarya'nın Ekonomik Durumu

Sakarya, coğrafi şartları itibariyle birçok mahsulün yetişmesine elverişli iklim şartları ve verimli arazisi, endüstri faaliyetlerinin gelişmesi ile Marmara Bölgesinin Kocaeli bölümünün bir ticaret merkezi olarak görülmektedir. Zengin ve verimli arazilerinin genişliği, ihracat merkezi olan İstanbul'a yakınlığı, kıyı ve İç Anadolu illerine olan ulaşım vasıtalarının gelişmesi bölgenin ekonomisinin de gelişmesine katkıda bulunmuştur.(Eröz ve Alpan 1968: 34-35) Sakarya ilinde ırmak, dere göl ve gölcüklerin sayısı fazlalığı, Karadeniz'de kıyıların bulunuşu su ürünlerinin çeşitliliğini arttırmaktadır(Gökçen 1993: 21).

Sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginlikleri Sakarya'yı Türkiye'nin gözde sanayi şehirlerinden biri haline getirmiştir. Bölge 1990'lı yıllarından sonra sanayi ağırlıklı çağdaş gelişme sürecine girmiştir.1990 yılında nüfusun yüzde 55'den fazlası kırsal kesimde yaşarken, sanayinin gelişmesiyle birlikte, 1997 yılında şehir nüfusun oranı yüzde 50'ye yükselmiştir. İlde yer alan Organize Sanayi Bölgeleri sayesinde, sanayi yatırımları dağınık ve düzensiz yapılanması önlenmekte ve tarımsal alan korunmaktadır (Sakarya valiliği 1998: 101-102).

Sakarya ilinde meyvecilik Sapanca Gölü kıyılarında, Fındık bahçeleri Karadeniz kıyılarında, sebzecilik se daha çok Adapazarı civarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Üretim miktarları açısından sanayi bitkileri birinci sırada, tahıllar ikinci sırada yer almaktadır. Tahıllarda mısır ve buğday ön plana çıkarken, sanayi bitkilerinde öne çıkanlar ise şeker pancarı, patates, soğan ve tütündür. Yazlık ve kışlık sebzeden en çok yetiştirilen, lahana, bal kabağı, biber ve barbunyadır. İstanbul'a yakın olması sebebiyle hayvancılıkta oldukça gelişmiştir. Sakarya'da ovaların taban topraklarının sulak ve zengin bitki örtüsüne sahip oluşu, mera hayvancılığının bu bölgede gelişmesini sağlamıştır. Bunun yanında Karadeniz kıyılarında deniz balıkçılığı, göllerde ise tatlı su balıkçılığı yaygın olarak yapılmaktadır. Marmara Bölgesinin kuzeydoğusunda yer alan Sakarya ili, Kuzey Anadolu orman kuşağı içinde yer almaktadır ve orman alanları bölgenin yüzde 40,7'sini oluşturmaktadır(Bayraktar 1998: 60-71).

IV. BÖLÜM

4. SAKARYA’DA YAŞAYAN GÜRCÜLERİN TARİHİ GELİŞİMİ

"Kafkas toprağına bastığım an
Gürcü olduğum geçer aklımdan.
Orada, yukarıdakilere ne denir?
Kazbek, Elbruz...
Yığılır burada dağlar dağların üstüne.
Cennetin bahçesi bir uydurmadır sadece...
Eğer alkışlarsa bunları şairler,
Sanırım ki:
Gürcistan’dır, söz ettikleri coşkunun ülkesi bence."

Mayakovski

4.1.Gürcülerin Kökeni

Gürcüler, dünyanın en eski milletlerinden biridir ve aynı zamanda Kafkasya’nın nüfus bakımından en kalabalık halkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Savaşçılık özelliğıyle öne çıkan Gürcüler fiziksel olarak genellikle uzun boylu, ince yapılı, yüz çizgileri düzgün, burunları geniş, göz ve saçlarının koyu renkli olduğu bilinmektedir(Kasap 2010: 1).

Skartvelo, (Gürcü ülkesi, Gürcistan) dedikleri topraklar üzerinde yaşayan Gürcüler kendilerine Kartveli demektedirler. Gürcüler dendiğinde, genel olarak Kartveli halkı yani Gürcü, Laz, Megrel, Svan anlaşılmaktadır. Kartveli sözcüğü Türkçede tek bir kelimeyle Gürcü ile karşılandığından anlam karışıklığına yol açmaktadır.

Gürcistan, Kaheti, Kartli, Samegrelo (Magrelia), Svaneti, Guria, Acara, Raça, İmereti, Cavaleti, Saingilo gibi coğrafi bölgelere ayrılmaktadır. Tarihsel olarak Kartlar Gürcistan'ın doğu ve güney kesini yanamlarına yerleşmiştir. Svanlar Batı Gürcistan'ın kuzey bölgelerinde, Megrel-Çanlar ise Karadeniz'in doğu ve güneydoğu kıyıları boyunca yerleşmiştir. Bu coğrafyalarda Gürcü dilinin farklı diyalektikleri konuşulmaktadır. Türkiye'de yaşayan Gürcülerinin çoğunun konuştuğu dil de Guria ya da Acara diyalektidir. Osmanlı yönetiminde bulunan ve Müslümanlaştırılan Gürcüler, Kartveli sözcüğünün yerini Çveneburi sözcüğünü kullanmaya başlamıştır. Gürcülerin Müslümanlaşma sürecinden sonra Hristiyan Gürcülerden kültür ve yaşam biçimi açısından belirli ölçülerde farklılıklar meydana gelmiştir ve bu kullanılan sözcüğü de yansıtmıştır (Çiloğlu 1993: 12-14). Gürcülerin Müslümanlığa geçmesiyle birlikte, Hristiyanların kültür ve yaşam biçiminden uzaklaşmıştır. Müslüman olan Gürcüler, Hristiyan Gürcüler tarafından tatar olarak adlandırılmıştır. Müslüman olan Gürcüler kendilerine çveneburi sözcüğüyle ifade etmişler. Çveneburi, bizden, bizim gibi anlamına gelmektedir. Bu sözcük zamanla Kartveli (gürcü) ve Kartuli (gürcüce) sözcüklerinin yerine geçmiştir (Kasap 2010: 6).

Arapça bir kelime olan Muhaceret, göç eden, uzaklaşan, ülkesinden giden anlamına gelmektedir. Çok sayıda Kafkasya'da yaşayan halkın Osmanlı imparatorluğuna sığınmak zorunda bırakıldığı bu göç olayı Muhaceret adıyla bilinmektedir. Rus imparatorluğu boyun eğmeyen Kafkasyalıları Osmanlı ülkesine göç ettirerek bölgede siyasal iktidarı sağlamaya çalışmaktaydı. Rus yönetimi boşalan topraklara Rum, Ermeni ve Rusya'nın iç bölgelerinden Hristiyanları yerleştirmiştir (Horava ve Tsurtsumia 2008: 25-26).

Gürcü ulusunun büyük bir bölümü bugün Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti içerisinde yaşamaktadır. Üç buçuk milyonluk Gürcü nüfusu 1959'da yapılan sayıma göre Sovyet Gürcistan'da yaşamakta ve nüfusun yüzde 64,3'ünü Gürcüler oluşturmaktadır. Elli bin Gürcü Sovyet Gürcistan'ın diğer bölgelerinde, bir kısmı da Türkiye ve İran'da yaşamaktadır. Antropolojik açıdan Gürcüler, Svanlar ve Megrel-Lazlarla birlikte Ponto-Zagros diye adlandırılan grupta yer almaktadır. Çağdaş Gürcüler geçen yüzyıllar içerisinde fiziksel değişimler geçirmiştir. Çoğu Gürcü güzel, açık ve renkli ten karışımına sahip ve sarışınlar bulunmasına rağmen çoğu siyah

saçlıdır. Çoğu ela gözlü olan Gürcülerin ufak bir kısmı da mavi veya gri gözlüdür. Yapısal olarak güçlü ve uzun ve iri yapılıdır. Doğu eyaletlerindeki Gürcüler çengel burunlu ve yüksek ve geniş alınlara sahiptir. Batı Gürcistan'dakiler ise düz ince burun daha çok görülmektedir (Lang 1997: 15-189).

4.2. Gürcülerin Tarihi

Bugünkü Gürcistan topraklarının kökeni Alt Paleolitik Çağ'a dayandırılmaktadır. Neolitik dönemden kalma sitelerde yapılan kazılarda, hayvancılık ve tarımla uğraşan kabilelerin varlığına rastlanmıştır. Yunanlılara göre demir dökümcülüğünü Gürcülerin ataları bulmuştur. Kalıntılarda bulunan altın ve gümüş kupalar, takılar, topraktan yapılmış kaplar sanat geleneğinin geliştiğinin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gürcü kabilelerinin yakın komşuları Hititler, Mitanniler, Asurlular ve Urartulardır. Kaynaklara göre, Gürcistan'ın güneybatı kesiminde yer alan Diaohi ilk Gürcü birliğinin ortaya çıktığı yer olmuştur. Diaohi bölgesi daha sonra Urartular ve Kolha tarafından ele geçirilmiştir. Karadeniz kıyılarının güney ve doğu kesimlerini kapsayan Kolha, ikinci büyük Gürcü birliğidir. Yazılı kaynaklar ve arkeolojik verilere göre, yüksek düzeyde üretim yapılmakta ve ticaretin oldukça gelişmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Kolha adı verilen gümüş paranın sınırları dışında da geçerli olduğu görülmüştür. Roma'nın egemenliğine giren Kolha'da, daha sonraki dönemlerde, bu bölgeyi de içine alan Lazika Krallığı kurulmuştur. Lazika Krallığının zayıflamasından sonra yerini Abhazya Krallığı almıştır. Abhazya Krallığı Lazlar, Svanlar, Kartlar ve Abhazlardan oluştuğu ve etnik anlamda bir Abhazya devleti olmadığı dil, yazı ve kültür bakımından bir Gürcü devleti olduğu söylenmektedir. Doğu Gürcistan'da küçük devletler daha sonra tek bir devlete dönüşmüştür. Genel kabule göre İberia ya da Kartli Krallığı'nın kurucusu Karl Parnavaz'dır ve Gürcüceyi resmi dil olarak kabul ettiği bilinmektedir. Güney'de Kolha, Kartli, Albania Krallıkları Romalılar tarafından fethedilmiştir. Bu bölgeler Roma'nın koruyuculuğunu kabul etmek durumunda kalmıştır. Arap ve Bizans istilacıları ile karşı karşıya kalan Batı ve Doğu Gürcistan'ın büyük bölümünde birlik sağlanarak Gürcü kralı Gurgen'in oğlu, ana tarafından Abhazya Krallığı tahtının varisi III. Begrat 975 'te kral ilan edilmiştir. Sakartvelo yani Gürcistan devleti o zaman kurulmuştur. 1121 yılında Selçuklular ve Araplardan oluşan bir ordu Tiflis'in Didgori tepesinde Gürcülerle

karşılaştı. Didgori savaşını kazana Gürcüler Tiflis'i geri aldı ve Haçlılarla siyasi ilişkilerini geliştirerek Müslümanlara karşı Hristiyanlara yardım etmeye başlamıştır. Gürcistan'da siyasi, kültürel, iktisadi açıdan altın çağını yaşadığı dönem Kraliçe Tamara döneminde yaşanmıştır. 1220'lerde Moğal istilası altında kalan Gürcistan V. Giorgi döneminde Moğollara üstünlük sağlayarak askeri başarılar kazanmıştır. Timur Döneminde yeniden saldırılar düzenleyen Moğollar 1405'te Timur'un ölümüyle Moğol istilası son bulmuştur. 1461'de Trabzon'u alan Osmanlılar Gürcistan sınırına dayanmış ve 15. Yüzyılda Samsth, Acara bölgeleri yavaş yavaş Osmanlı egemenliğine girmeye başlamıştı. İran ve Osmanlı arasında paylaşılmaya çalışılan Gürcistan toprakları 1590'da İranlılar ve Osmanlılar arasında imzalanan antlaşmayla İran, Kafkasya'yı tamamen Osmanlıya bırakmıştır. III. Erekle döneminde Rusya'dan yardım alan Gürcistan, Osmanlılarla savaştı ve 1774'te Küçük Kaynarca antlaşması imzalanmıştır. Daha sonraki dönemlerde Gürcistan'ın Ruslar tarafından ilhak edilmesi ve Rus yönetimin kurulması Gürcüler üzerinde baskı oluşturmuştur. 1804'te Çarlık rejimine ve senyörlere karşı bölge halkı ayaklanmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında Rus ve Gürcü birlikleri Osmanlıların elinde bulunan Poti, Ahalkalaki gibi merkezleri yeniden Gürcistan'a katmıştır. Bunun yanı sıra Kableti (Çürüksu) ve Acara 1877-78 Osmanlı – Rus savaşına kadar Osmanlıların elinde kalmıştır. Çarlık rejimini yıkan 1917 Devrimi sonucu Transkafkasya kurulmuştur. Üç Transkafkasya ulusu Gürcüler, Ermeniler ve Azeriler Petersburg'daki bir komitenin yönetimi altına girmiştir. İç çekişmeler ve Osmanlı'nın batıdan ilerleyişi sonucu bu federasyon dağılmıştır. Bunun üzerine 26 Mayıs 1918'de Gürcistan bağımsızlığını ilan etmiştir. I. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın korumasına giren Gürcistan Paris Barış Konferansında 22 ülke tarafından resmen tanınmıştır. Ancak 25 Şubat 1921'de Kızıl Ordu Gürcistan'a girerek Menşevik yönetimini yıkıp Tiflis'te Sovyet yönetimini kurmuştur. 1941'de Naziler Sovyet Birliğine savaşa çınca Gürcü halkı da Sovyet halklarıyla birlikte Almanya'ya karşı savaşmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında bağımsızlık sorunları yeniden gündeme gelmiş, 1980'lerin sonlarında Gürcistan'da çok sayıda siyasi parti kurulmuştur. Barışçıl gösterilere Sovyet Birliğinin müdahalesi sonucu 20 kişi ölmüştür. Bu olaylar sonrasında Gürcistan Komünist Partisi prestijini kaybetmiş 28 ekim 1990'da yapılan çok partili seçimlerinden sonra, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Gürcistan Cumhuriyeti

olarak değiştirildi.9 Nisan 1991’de ülkenin bağımsızlığı yeniden ilan edilmiştir (Çiloğlu 1993: 32-69).

Kafkasya’nın belli bir gölgesinde kendilerine birim oluşturup, günümüze değin kendi ulusal birlik, dil, edebiyat gibi kültürel değerlerini oluşturan Gürcü toplumunun kökleri tarihin derinliklerine kadar uzanmaktadır. Gürcüler kendi alfabelerini oluşturup dinsel ve ulusal metinlerini kağıtlara dökmüştür. Birçok bilim adamı Gürcülerin fiziksel olarak Urartu ve Hattilere benzetmektedir. Urartular Fırat ve Dicle nehirlerinin kaynaklarında yaşamaktaydı. Ortak düşmanları olan Asurlulara karşı kendilerini birlikte savunmaktaydı. Hattilerle Gürcülerin antropolojik benzerliği ise Brakisefal (yuvarlak kafalı) olmalarından kaynaklanmaktadır. Hattilerle ve Urartularla akrabalık bağlarının olduğunu savunan bilim adamlarına karşın Gürcüler diğer Brakisefallerden farklı değişik özellikler göstermektedir (Hayrioğlu 1998: 98-105).

Acara bölgesinin merkezi olan Batum, Milattan önce Yunan filozof Aristoteles, Romalı yazar Plinius ve Yunan coğrafyacı Arianus tarafından Batus olarak adlandırılan köy tipi yerleşim yeri, Batum kalesinin etrafında yer alan ve Eğrisi Prenslerinin yönettiği Kolhida bir Ortaçağ kentidir. Batus derin anlamına gelen Yunanca bir kelimedir. Gürcü Krallığı Klarceti’nin kuruluşunda, Batum Klarceti’yi oluşturan bölgelerden biridir.15. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti Kahaber Gurieli yönetimi sırasında ilhak etmiştir. Rostam Gurieli tekrar geri almış olsa da, ölümünden sonra 1564 yılında Osmanlı Devleti, Lazistan ve çevresindeki toprakları tekrar ele geçirmiştir. Batum kalesine Batugan adı Osmanlı Devleti tarafından verilmiştir.1609 yılında Mamia Gurieli tarafından tekrar ele geçirilse de 17. Yüzyılda Osmanlı Batum’a dönerek kenti liva ya da sancak merkezi yapmıştır. Halk arasında Müslümanlığın yayılması bu tarihlerde gerçekleşmeye başlamıştır. Osmanlı Rus savaşına kadar bölge halkı soyadlarını, dilini ve Gürcüce okuma yazmayı korumuştur. Osmanlı Rus savaşları sonucunda Gürcistan toprakları Rusya’ya katıldıktan sonra 1878 tarihinde yapılan Berlin Kongresiyle Batum geri alınmıştır. Ruslar Gürcü nüfusuna baskı yapmaları 1828-29 başlayıp 1853-55 ve 1877-78 yıllarında devam eden bir göç dalgasına sebep olmuştur. Savaş sonrasında halka ağır vergiler yükleyerek ve vergilerin toplanması için kullanılan kaba kuvvet pek çok Müslüman Gücünün anayurtlarında kalmalarını mümkün kılmamıştır. Savaşçı Gürcülerin sonraki nesilleri, Osmanlı ordusunun değerli

askerleri olmuştur. Boşalan Batum'un kapıları Rusya tarafından Anadolu'dan göç eden Ermeni ve Rumlara açılmıştır. Bu tarihten sonra Batum, Yunan, Ermeni, Gürcü, Rus ve Almanların yaşadığı bir yer haline gelmiştir (Giviasvili 2009: 4-10).

4.3.Gürcülerin Sosyal-Kültürel Hayatı

Birçok toplulukta olduğu gibi Gürcü toplumu da, tarihsel süreçte değişik birçok toplumla karşılaşmış, farklı kültürlerin etkisinde kalmıştır. Buna karşın Gürcü toplumu orijinalliklerini en iyi koruyabilmiş halklardan biridir. Gürcü toplumu başkalarından değişik, kendine özgü bir topluluk oluşu Gürcülerle ilgili yapılan bilimsel çalışmalarından çıkan bir sonuçtur (Hayrioğlu 1998: 99).

Gürcüler sosyal hayatta birçok işi birlikte yardımlaşarak ve dayanışarak yapmaktadırlar. Buna meci ya da imece (nadi) denilmektedir. Köylüler araba ve hayvanlarıyla meciye katılarak yardım etmektedirler. Yardım edilen kişi yemek pişirip yardıma gelenlere ziyafet vermektedir. Gürcü köylüler arasında İstanbul'a gidip öğrenim görenlerde yer almaktaydı ama sonunda köylerine geri dönmektedir.

Gürcü kadınları fistan denilen elbise ve dar bir yelek giymektedir. Başka bir yere giderken ekonomik durumlarına göre kadınlar basmadan, ipekten bellerine kadar uzanan büzgüler kullanmaktadır. Günlük hayatlarında zamanlarının büyük bir kısmını yemek pişirerek geçiren kadınlar eşlerine saygı göstermekte ve itaat etmektedir. Doğurmayan kadın toplum içinde itibar kaybederken, çok doğuranlardan ise övgüyle söz edilmekteydi. Erkek çocuk dünyaya geldiğinde silah atılarak kutlanmaktaydı. Gürcü erkekleri başlarına sargı sarıp zıkva denilen şalvarları giymekteydi. Elbiselerini abayı dokuyarak kendileri yapmaktaydı.

Kafkasya'daki Gürcülerde egzogami yani grup dışından evlenme uygulanmaktaydı. Türkiye'ye göç eden Gürcülerde bu kural bozulmuş ve akraba arasında evlilikler yapılmaktaydı. Gürcü olmayana kız verilemezken, seyrekte olsa Gürcü olmayanlardan kız alınabiliyordu. Gürcülerde 20-25 yaşlarında evlenme gerçekleşmekteydi. Kız verilirken karşılığında para alınmaktaydı.

Gelin evden çıkarken kapının önünde kız tarafından gelinin arkadaşı ya da yakın erkek akrabası durup bir armağan istemektedir. Gelin evden çıktıktan sonra ata bindiriliyor ve topluluk eşliğinde damat evine gidilmektedir. Gelin damat evinde kadınlar tarafından karşılanıyor damat gelinin başındaki örtüyü açıyor ve henüz evlenmemiş bir kızın üstüne atmaktadır.

Düğünlerde genellikle üç kişiyle oynanan, horon adı verilen çevik çabuk hareket etmek gereken bir oyun oynanmaktaydı. Konuklara evin içinde kurulan sofralarda yemek ikram edilmektedir. Sofrada pilav yeneceği zaman herkes kaşığını bırakıyordu. Sofrada, kız tarafından önde gelen biri ev sahibinden tavuk, koyun, meyve gibi şeyler istemektedir. Buna sofra tutmak denmektedir. Bu sırada düğün halkı evin her yanını ateşliyor evi delik deşik etmektedir. İstekleri yerine gelince yiyorlar ya da ev sahibine iade etmekteydiler (Çiloğlu 1993: 86-87).

Gürcülerin zengin bir dil sistemiyle oluşturulmuş alfabeleri bulunmaktadır. Gürcücede 33 harf vardır bunlardan 5'i ünlü, 28'i ünsüzdür. Her ünlü ve ünsüz ses, bir ünlü ve ünsüz alfabetik sembolle karşılanması Gürcüce alfabesinin önemli özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Çiloğlu 1993: 20).

Gürcülerin dini hayatlarına baktığımızda dünyadaki en eski Hristiyan topluluklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gürcüler Hristiyanlığa 4. Yüzyılın başlarında Nino adında Kapadokyalı bir azizemin vaazlarından etkilenerek benimsedikleri yaygın bir görüşle kabul edilmektedir. 330 yılında Kral Mirian tarafından Kartli krallığının resmi dili olarak ilan edilmiştir. Aynı dönemlerde Lazikal Krallığı da Hristiyanlığı resmi dini olarak kabul etmiştir. Hristiyanlığı benimseyen Gürcüler Bizans'la kültürel yakınlık kurmuş ve yakınlaşmıştır.

Gürcü Ortodoks kilisesi, bağımsızlığını kazanmış olsa da 1801'den itibaren Gürcistan'ı ilhak eden Rusya'nın baskısıyla bağımsızlığını yitirmiştir. Sovyet Döneminde Kilise Ruslar tarafından yönetilmiştir. Sovyet Birliği dağıldıktan ve Gürcistan tekrar bağımsızlığını kazandıktan sonra kilisenin etkisi de artmıştır. Gürcistan'ın çoğunun Ortodoks olmakla birlikte resmi dini bulunmamaktadır (Çiloğlu 1993: 24-25).

4.4. Gürcülerin Göçü

Gürcü, kendisinden uzun zaman önce ayrılmış kardeşini

İnancına saygı duyarak kollarına alacağını tüm dünyaya yeniden ispat edecektir.

Namuslu ve yumuşak kalpli Gürcü, gözlerinde sevinç gözyaşları ile kardeşini kucaklayacaktır.

İlia Çavçavadze

19. yüzyıl Osmanlı tarihinin önemli olaylarından, Rumi takvime göre 1293 yılına denk düştüğü için 93 Harbi olarak da bilinen, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı Osmanlı Devleti için kritik dönüm noktalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu savaşla birlikte Osmanlı Devleti, Balkanlarda sahip olduğu toprakların önemli bir kısmını kaybetmiştir. Kalan kısımlarını ise 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde kaybederek Türkiye'nin bugünkü sınırlarına çekilmiş olacaktır (Özel 2007: 30-33).

93 Harbi öncesinde, Osmanlı Devleti Kuzey ve Güneyde Kafkasya'daki egemenliğinin önemli bir kısmını kaybetmiş ve Trabzon'un Lazistan Sancağı dahilinde küçük bir alana kadar çekilmiştir. Lazistan Sancağı bugünkü Acara Özerk Cumhuriyeti'ne denk düşmektedir. Osmanlı egemenliğindeki bu bölgenin çoğunluğunu Gürcü Müslümanları oluşturmaktaydı. 1877'de savaş öncesi yapılan sayım sonuçlarına göre, bölgede var olan 80 bin erkek nüfusun yaklaşık 2 bini Rum ve Ermenilerden oluşmaktaydı.

93 Harbi öncesinde Osmanlı devletinin, Rusya ile arasındaki sınır anlaşmazlıkları, 1860'larda bölgedeki Rus baskısından Kuzey Kafkasya ve Abhazya'nın Müslüman halkının önce Çürüksu'ya oradan Batum ve Trabzon'a yönelik göçlerin sevk ve idaresi ile Batum bölgesindeki iskan meseleleri öncelikli konuları arasında yer almaktaydı. Rusya ile Osmanlı arasındaki egemenlik savaşı giderek artarken, Kırım

savaşında Avrupa'nın desteğini alan Osmanlı, bu kez Avrupa'nın desteğini alamamıştır. 1877'de Rusya, Osmanlı Devletine savaş açmıştır (Özel 2008: 32-35).

Osmanlı Devletinin 93 Harbi sonunda, Kuzey ve Güney Kafkasya'daki Osmanlı egemenliği sona ermiş ve 13 Temmuz 1878 tarihinde Berlin anlaşması ile imparatorluğun Batı'da ve Doğu'da yeni sınırları çizilmiştir. (Özel,2007:30-33) Berlin Kongresi'nin sonucunda eskiden Osmanlı hakimiyetinde yaşayan İslamlaşmış halka seçme hakkı verilmiştir. Halka, Rusya hakimiyetinde yaşamayı kabul etme ya da Osmanlı topraklarına göç etme arasında seçim yapma hakkı verilmiştir. Antlaşmaya göre 3 Şubat 1879 tarihinden 3 Şubat 1882 tarihine kadar olan süre 1884 yılına kadar uzatılmıştır. Bu süre izleyen yıllarda son bulmamış yaklaşık 1921 yılına kadar devam etmiştir (Putkaradze 1998: 15-19).

Osmanlı toprak kayıplarının yanı sıra, kaybettikleri topraklarda yaşayan ve çeşitli halklardan oluşan Müslüman nüfusun önemli bir kısmının da vatanlarından olmasına sebep olmuştur (Özel,2007:30-33). Karadeniz kıyılarına gelen Gürcüler, bataklık alanlarının bulunduğu yörelerde sıtma ile karşılaşmışlardır. Sıtma nedeniyle ölenler olmuştur. Göç edenlerin sayısı ve göç sırasında ne kadar insanın öldüğü bilinmemektedir. Gürcülerin birçoğu yüksek yerlere yerleşmiştir. Yüksek yerlerin iklimi sıtmadan uzaklaştırırken aynı zamanda geldikleri bölgeninkine daha yakın özellikler taşımaktadır (Çiloğlu 1993: 82).

Göçler neticesinde Gürcü toprakları boşaltılmıştır. Kola, Artaani, Şavşeti, Klarçeti, Livana, Murğuli, Maçaheli, Tao, Acara, Kabuleti boşaltılan topraklar arasında gösterilmektedir. Kabuleti'de göçlerden sonra 2000 kadar nüfusun 500'ü kalmıştır. Hulo yakınındaki köyler tamamen terk edilmiştir. Göç yüzünden vatanını terk edenlerin kesin sayılarına ulaşamamakla birlikte ünlü halk adamı Z. Çiçinadze'nin Batum müftüsü Hasan Gverdadze'den aldığı bilgilere göre Osmanlıya göçenlerin milyona ulaştığını söylenmektedir. (Putkaradze 1998: 15-19) Osmanlı Kafkasya'sından Müslüman Çerkes, Nogay, Tatar, Dağıstanlı, Abhaz ve Gürcü halklarının önemli bir kısmı Anadolu'ya göç etmiştir. Bu göçler Osmanlı Devleti'nin nüfus olarak 93 Harbi sonunda daha fazla Müslümanlaşmasına sebep olmuştur. Bu göçler bir bakıma Osmanlı ile Rusya arasındaki emperyal mücadelenin bir sonucu olarak, Kırım ve Kafkasya'daki geniş topraklar imparatorluklar arasında el değiştirmekte, bölgede yaşayan yerli

halklarda yeni egemenleriyle baş başa kalmaktaydı. Bu tarihte kaybeden Osmanlı ve kazanan Rusya sadece bir imparatorluk değil aynı zamanda farklı dini ve kültürel yaşantıları temsil etmekteydi (Özel 2007: 30-33).

Bugünkü Gürcistan'ın Acara Özerk Cumhuriyetini oluşturan Osmanlı Gürcistan'ın da, 93 Harbinde bu bölgeyi Rusya'ya kaybetmesiyle benzer bir süreç yaşanmıştır. 1878 yılının ilkbaharında başlayarak 1884 yılına kadar aralıklı olarak iki devlet arasındaki anlaşma çerçevesinde büyük göçler yaşanmıştır. Bu bölgenin Müslüman halkının büyük bir kısmı Osmanlı'nın Anadolu topraklarına göç etmiştir. Doğu Karadeniz'in sınır bölgesinde Artvin ve civarında geleneksel topraklarında yaşayanlar hariç, bugün Türkiye'nin Trabzon'dan itibaren Karadeniz bölgesi boyunca Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, Sakarya, Kocaeli, Bursa, Amasya, Tokat, Sivas gibi illerde yerleşik bulunan Gürcü kökenli topluluklarının tamamı 93 Harbi ve sonraki dönemlerde göç edenler yani muhacirlerden oluşmaktadır (Özel, 2007: 30-33). Muhacir Gürcüler ifadesi, 19. Yüzyılda Gürcistan'dan Türkiye'ye göç eden Gürcüleri tanımlamak için kullanılmıştır. Muhacir Gürcüler kendilerine "Çveneburi" demektedirler (Putkaradze 1998: 15).

Göç eden Gürcüler Osmanlı yönetimi tarafından 5-6 yıl boyunca her türlü vergiden, askerlikten muaf tutulmuştur. Böylelikle Gürcüler kısa süre içinde evler yapmış ve çatılarını kiremit yerine tahta kullanarak kapatmışlardır. Evler birbirine geçme yoluyla, kestane tahtalarından yapılmıştır. Evler bir iki odalı ve bir mutfaktan oluşmaktadır. Evlerin yanında hasat edilen mısırı korumak için yapılan anbar (nalia) bulunmaktadır. Anbarlar, dört direk üzerine inşa edilmektedir ve farelerin çıkmasını önlemek için her direğin üzerin tekerlek biçiminde tahtalar konulmaktadır. Gürcüler 5-10 kişilik gruplar halinde göç etmişlerdir. İlk göç ettiklerinde 30 kuruş dışında paraları olmayan Gürcüler birkaç yıl içinde tarla ve hayvan edinmeyi, yerli halka göre daha iyi bir yaşam düzeyine ulaşmayı başarmışlardır. Gürcülerde meyve yetiştirmek gelenekti bahçelerinde dut, erik, elma, incir gibi meyve ağaçları bulunmaktaydı. Tarım için gerekli olan araçları kendileri yapmakta ve keten, kendir yetiştirerek ip, iplik, elbise gibi ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Fındık ağacı kabuklarından sepet yapan Gürcüler, hasat ettikleri mısırı ortak su değirmenlerinde öğütmekteydi. Lahana, fasulye ve mısır çorbası Gürcülerin başta gelen yemekleri arasında yer almaktadır (Çiloğlu 1993: 82-84).

4.5.Gürcülerin Müslüman Olmaları

Başlangıçta tevhid inancına sahip olan Gürcüler, güneş, ay ve yıldızlara tapmaya ataları Kartlos'un adına yemin etmeye başlayıp tek tanrı insancından uzaklaşmıştır. M.S. 4 yüzyılın ilk yarısında Kartli kralı olan Kral Mirian'in Hristiyanlığa geçmesinden sonra ülkenin resmi dini Hristiyanlık olmuştur. Gürcüler Hristiyan oldukları dönemlerde haclı seferlere katılmamıştır. Ortaçağ'da Fars ve Selçuklu kültüründen etkilenmiştir (Kasap 2010: 4).

Gürcüler Kafkas halkı arasında Müslüman olan ilk halk olma özelliğini taşımaktadır. Bölgede İslamiyet'in yayılması M.S. 7 yüzyılda ilk mücahit Arap kuvvetlerinin, Gürcistan'da Arap İslam devletini kurmalarıyla, bölgede İslamiyet yayılmaya başlamıştır. 654 yılında bir Gürcü-Arap dayanışması oluşturulmuştur. Bu anlaşmaya göre Araplar; Gürcülerin dini inanışlarına saygı duyularak müdahale edilmeyeceğine, kendi istekleriyle Müslüman olanlar kardeş sayılıp vergi alınmayacağına, herhangi bir iç ve dış tehditte karşı koruyacaklarına dair taahhüt vermiştir. İslamiyet buradan Kuzey Kafkasya'ya kadar yayılmıştır. Ortaçağ'da Haçlı seferlerinin yapılması bu bölgede İslamiyet'in zayıflamasına sebep olmuştur (Kasap 2010: 4).

Gürcistan'daki İslami hareketler Araplarla başlamış ve 1608 yılında Alp Arslan'ın Gürcistan seferi, bölgedeki Müslüman Gürcü sayısını arttırmıştır. Timur zamanında Samthe bölgesi, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Çoruh ve Havzasının Osmanlı egemenliğine geçmesiyle bu bölgelerde de İslamiyet yayılmıştır.1562 yılında Şavşat Beyi'nin ve kardeşlerinin Müslüman olmasıyla büyük bir kitle de Müslümanlığa geçiş yapmıştır.16. yüzyılda Gürcistan'ın doğusunda, İran'ın etkisiyle İslamiyet yayılmış ve çok sayıda asilzade Müslüman olmuştur. Bu dönemde Acara bölgesinde çok sayıda Müslüman yaşadığı belirtilmektedir. Osmanlı Dönemine tekabül eden bu dönemde, Acara 'da İslamiyet'in yayılmasıyla birlikte cami, medrese ve mescitler çoğalmıştır. Batum'da 27 cami, 31 medrese, Çürüksu'da 17 cami, 26 medrese, Yukarı Acara'da 30 cami ve medrese, Aşağı Acara'da 39 cami, 32 medrese, Macahel'de 29 cami,32 medrese, Gönye'de 31 cami 56 medrese yaptırılmıştır. Böylece halkın İslam dinini öğrenmesi kolaylaştırılmıştır. Osmanlı Devleti ele geçirmiş olduğu topraklarda halka karşı şiddet politikası uygulamamış, halk kendi isteğiyle Müslümanlığı seçmiştir.

Gürcü Hristiyan kiliselerinin idare haklarını muhafaza etmiş, Gürcü dil ve haklarına saygı göstermiştir.(Kasap,2010:5-6)Son derece dindar olan Gürcülerin kurdukları köylerde bulunan cami ve mektepler bulunmaktaydı. Mekteplerde kız ve erkek çocuklara dini bilgiler öğretilmekteydi. Gürcüler düzenli olarak Cuma namazlarına gidiyor ve köy ve cami ile ilgili sorunları üzerine konuşuyorlardı (Çiloğlu 1993: 83).

1828-1829 yıllarında Osmanlı Rus harbinden sonra çok sayıda Gürcü Müslüman Anadolu'ya göç etmiştir.1929'da Acara bölgesindeki Müslümanlar, Bolşeviklerin baskılarına karşı isyan başlatmış ve bunun sonucu binlerce Gürcü sınır bölgelerine sürülmüştür. Aynı şekilde 1944 yılında Ahıska'da yaşayan Müslüman halk da Orta Asya'ya sürgüne gönderilmiştir (Kasap 2010: 6).

Osmanlıların 16. Yüzyıl sonlarına doğru Gürcistan coğrafyasında kurduğu parçalı egemenlikle Gürcistan'ın dini yapısını da büyük ölçüde etkilemiştir. Batum merkezli Acara bölgesinde yaşayan Gürcüler, Osmanlı egemenliği altında Müslümanlaşmış, doğu tarafına yani Tiflis yönünde yaşayan Gürcülerin çoğu Hristiyanlığını korumuştur. Gürcistan'ın Osmanlı yönetimine yakınlığı 18. ve 19. Yüzyılın başlarına kadar Gürcü toplumunun İslamlaşmasına etki etmiştir.19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, İstanbul devlet kademelerinin sivil ve askeri alanlarında Gürcü Müslümanların varlığı ve birçoğunun sarayla yakın ilişkiler içinde olduğu bilinmekteydi (Özel 2008: 32).

Gürcistan'ın Güneybatı kesimindeki Gürcülerin, Osmanlı yönetimi altında kalması ve Müslümanlaşmasıyla birlikte Hristiyan Gürcülerle arasında farklılıklar oluşmuştur. Bu farklılığın temel nedeni İslam'ın kurallarını benimsemelerinden kaynaklanmaktadır. Yaşanan siyasal gelişmeler ve savaşlar, etnik olarak aynı olsalar da dinsel farklılıklar bu iki topluluğu birbirinden koparmıştır.

O tarihlerde Müslüman Gürcüler, Hristiyan Gürcüler tarafından Tatar (Osmanlı, Türk, Müslüman) olarak görülmekteydi. Müslüman olan Gürcüler kendi dillerini konuşmaya devam etmekle birlikte, Müslümanlıkla çelişmeyen gelenek ve göreneklerini de korumuşlardır (Çiloğlu 1993: 81).

4.6. Türkiye’de Yaşayan Gürcüler

Türkiye Gürcülerinin, Gürcistan’ın Güney batı kesimindeki tarihsel-siyasal gelişmelerle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Osmanlıların Gürcü topraklarına 1578’de Acem Seferi olarak bilinen seferle girdiği bilinmektedir. Osmanlı Ardahan Kalesini aldıktan sonra, 10 Ağustosta Çıldır’ı, 24 Ağustosta Tiflis’i ele geçirmesiyle devam etmiştir. Gürcülerle Osmanlıların karşılaşması ilk kez 15. yüzyılda karşı karşıya gelmiştir. Osmanlılar 1545’te Çanetti ve Acara’nın yanı sıra Samtshe’nin batı kesimi Osmanlıların eline geçmiştir. Böylelikle 16. Yüzyılın sonlarında Gürcistan’ın güney ve güney batısındaki birçok yer Osmanlıların eline geçmiştir. Osmanlılar Gürcistan’ın güneybatı kesimini 1578’de Çıldır eyaleti adı altında örgütlemiştir. 26 Eylül 1618’de Serav Antlaşması ile eyaletin güney kesimi İran’a bırakılmıştır. Samtshe hükümdarının Müslümanlığı benimsemesinden kısa süre sonra Gürcü beyleri de İslamiyet’i benimsemiştir. Köylülerin Müslümanlaşması 18. Yüzyıla kadar sürümüştür. Gürcistan 1801’de Rusya tarafından ilhak edilmeye başlamıştır. 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı’nda Poti, Ahıska, Ahılkelek ile Samtshe olarak bilinen bölge Osmanlıların denetiminden çıkıp ve Gürcistan’a bağlanmıştır. Çürüksu ve Acara ise 1877-78’e değin Osmanlıda kalmıştır. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı Osmanlıların yenilgisiyle sonuçlanmış ve Ayastefenos Antlaşmasının yeniden düzenleyen Berlin antlaşması imzalanmıştır. Bu Antlaşma sonucunda Çürüksu, Batum, Kars, Ardahan, Artvin, Ardanuç, Borçka, Şavşat ile Hopa’nın Kemalpaşa kesimini Osmanlılar Rusya’ya bırakmak durumunda kalmıştır.

Hristiyan Gürcülerden farklı kültürel özelliklere sahip olan Acaralı Müslüman Gürcülerin çoğu savaştan sonra Rus zulmüne uğrama korkusuyla ülkelerini terk ederek kara ve deniz yoluyla Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, İstanbul ve Karadeniz kıyısındaki öbür limanlara gelmiştir. Müslüman Gürcülerin bir bölümü, bu liman kentlerin çevresine bir bölümü de iç kesimlere giderek Amasya, Adapazarı, Bursa ve Balıkesir’in köylerine yerleşmiştir. Müslüman Gürcülerin göç ettiği toprakların bir bölümü Sovyetler Birliği-Türkiye sınırını son biçimini almasından sonra Türkiye sınırları içinde kaldı (Çiloğlu 1993: 75-80).

Birbirine komşu olan yüzyıllardır yan yana yaşayan Türkiye ve Gürcistan siyasal-ekonomik ve kültürel ilişkilerin bir sonucu olarak birbirine yakınlaşmıştır. Türkiye, Gürcistan için diğer komşu ülkeler gibi sıradan bir komşu ülke olmaktan

ziyade Sıkıntılı zamanlarda Gürcistan'ın sığındığı bir ülke olmuştur. Dış ya da iç düşmanlarla mücadelenin beraberinde siyasi sığınak olarak Türkiye görülmüştür (Putkaradze 1998: 8-9).

Türkiye'de yaşayan Gürcülerin sayısı olduğu tartışmalı bir konudur. Özel'in tahminlerine göre yaklaşık 150.000 Gürcü Türkiye'de yaşamaktadır. Bununla birlikte Karimova and Deverell' e göre yaklaşık Gürcü sayısı 80.000'dir. Diğer taraftan Çiloğlu, diğerlerinden farklı olarak 1 ve 1,5 milyon Gürcü'nün Türkiye'de yaşadığını belirtmektedir (Erdemli 2012: 343-361).

Muhittin Gül'ün (2009: 103) Türk-Gürcü ilişkileri ve Türkiye Gürcüleri adlı yazısında, Çiloğlu'nun (1993) Gürcüler 'in Tarihi adlı kitaptan alıntı yaparak listelediği bu gün itibarı ile Gürcülerin, Türkiye'deki dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 4.1: Gürcülerin Türkiye’deki dağılımı (Çiloğlu, 1993)

İL	İLÇE	KÖY SAYISI
AMASYA	AMASYA MERKEZ	6 KÖY
AMASYA	TAŞOVA MERKEZ	3 KÖY
ARTVİN	ARTVİN MERKEZ	1 KÖY
ARTVİN	BORÇKA MERKEZ	13 KÖY
ARTVİN	CAMİLİ(Maçahel) MERKEZ	5 KÖY
ARTVİN	GÖKTAŞ(Murgul) MERKEZ	9 KÖY
ARTVİN	MURATLI MERKEZ	3 KÖY
ARTVİN	ŞAŞAT MERKEZ	6 KÖY
ARTVİN	MEYDANCIK MERKEZ	14 KÖY
ARTVİN	YUSUFELİ MERKEZ	6 KÖY
BALIKESİR	BALIKESİR MERKEZ	2 KÖY
BALIKESİR	GÖNEN MERKEZ	7 KÖY
BALIKESİR	MANYAS MERKEZ	6 KÖY
BALIKESİR	SUSURLUK MERKEZ	2 KÖY
BOLU	BOLU MERKEZ	
DÜZCE	DÜZCE MERKEZ	7 KÖY
BURSA	BURSA MERKEZ	3 KÖY
BURSA	GEMLİK MERKEZ	8 KÖY
BURSA	İNEGÖL MERKEZ	34 KÖY
BURSA	İZNİK MERKEZ	3 KÖY
BURSA	ORHANGAZİ MERKEZ	2 KÖY
ÇANAKKALE	ÇANAKKALE MERKEZ	4 KÖY
GİRESUN	GİRESUN MERKEZ	6 KÖY
İSTANBUL	İSTANBUL MERKEZ	5 KÖY
İSTANBUL	ŞİLE MERKEZ	5 KÖY
KOCAELİ	KOCAELİ MERKEZ	8 KÖY
KOCAELİ	GÖLCÜK MERKEZ	5 KÖY
KOCAELİ	KANDIRA MERKEZ	2 KÖY
KOCAELİ	KARAMÜRSEL MERKEZ	3 KÖY
ORDU	ORDU MERKEZ	10 KÖY
ORDU	FATSA MERKEZ	5 KÖY
ORDU	ÜNYE MERKEZ	6 KÖY
ORDU	ÇAYBAŞI MERKEZ	8 KÖY
ORDU	GÖLKÖY MERKEZ	8 KÖY

İL	İLÇE	KÖY SAYISI
ORDU	YENİKENT MERKEZ	6 KÖY
RİZE	MERKEZ	2 KÖY
SAKARYA	MERKEZ	1 KÖY
SAKARYA	AKYAZI MERKEZ	7 KÖY
SAKARYA	GEYVE MERKEZ	6 KÖY
SAKARYA	KARASU MERKEZ	3 KÖY
SAKARYA	SAPANCA MERKEZ	7 KÖY
SAMSUN	SAMSUN MERKEZ	
SAMSUN	ÇARŞAMBA MERKEZ	7 KÖY
SAMSUN	HAVZA MERKEZ	2 KÖY
SAMSUN	LADİK MERKEZ	3 KÖY
SAMSUN	TERME MERKEZ	7KÖY
SİNOP	SİNOP MERKEZ	6 KÖYSİNOP
SİNOP	ERFELEK MERKEZ	5 KÖY
TOKAT	TOKAT MERKEZ	2 KÖY
TOKAT	NİKSAR MERKEZ	7 KÖY
TOKAT	TURHAL MERKEZ	1 KÖY
TOKAT	REŞADİYE MERKEZ	2 KÖY
YALOVA	YALOVA MERKEZ	3 KÖY

4.7.Sakarya’da Yaşayan Gürcüler

Günümüzde Gürcüler Gürcistan dışında, Türkiye, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, İran, İsrail, Azerbaycan, Rusya Federasyonu, Avusturya, İsveç gibi ülkelerde yaşamaktadır. Ama Gürcistan’dan sonra Gürcülerin çoğunlukta olduğu ülke Türkiye’dir. Türkiye’de yaşayan Gürcüleri, Sovyet-Türkiye sınırının çizilmesinden sonra Artvin yöresinin Türkiye tarafında kalanlar ve 1877-78 Osmanlı Rus savaşı sonrasında Acara ve yöresinden göç ederek çoğunluğu Ordu, Samsun, Sinop, Tokat, Amasya, Adapazarı, Bolu, Balıkesir, Bursa, İstanbul yörelerine yerleşen Müslüman Gürcüler oluşturmaktadır. Türkiye’deki Gürcü nüfusunun ne kadar olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bu belirsizlik diğer Müslüman etnik topluluklar içinde geçerli bir durumdur. 1965 ve öncesindeki genel nüfus sayımı sonuçlarına göre dolaylı olarak Müslüman etnik toplulukların nüfusu belirlenmeye çalışılmaktadır. 1965 ve öncesi genel nüfus sayımı sonuçlarında anadil itibariyle nüfus başlığı altında Müslüman etnik toplulukların gerçek nüfusunu yansıtmadığı, bu sayıların çok düşük olduğu bilinmektedir. Genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye’deki Gürcülerin ya da anadili Gürcüce olanların nüfusu 1950’de 72.604, 1955’te 51.982, 1960’ta 32.944, 1965’te 34.330’dür. Yine aynı sayım sonuçlarına göre 48.976 kişi en iyi konuştuğu ikinci dilin Gürcüce olduğunu belirtmiştir. Bu durumda 1965 sayımına göre Türkiye’de Gürcü nüfusunun 83.306 olduğu söylenilebilmektedir. Nüfus sayım sonuçlarına göre Gürcülerin en yoğun olduğu illerin başında Artvin (7.698 kişi) daha sonra Ordu (4.815) ve Sakarya (4.535 kişi) gelmektedir. Bu illeri Bursa (2.938 kişi), Kocaeli (2.755 kişi), Samsun (2.350 kişi), Giresun (2.029 kişi), Bolu (1.378 kişi), Amasya (1.378 kişi), Balıkesir (1.281 kişi), Sinop (1.144 kişi), İstanbul (849 kişi), Tokat (412 kişi) izlemektedir. (Çiloğlu 1993: 95-97) Sofuoğlu’nun 2007’de yayınlanan Belediye ve İnsan: Osmanlı’dan Bugüne Adapazarı’nda Belediye Hizmetleri adlı kitabındaki Sakarya’da yaşayan kültürel topluluklar tablosunda, Sakarya’da yaşayan 60.969 Gürcü olduğunu belirtmiştir (Sofuoğlu 2007: 75-85:). Aktaş’ın (2008: 626) farklı kimliklerin Kavşak noktası: Kültürel Renkleriyle Sakarya adlı eserinin Gürcülerle ilgili olan bölümünde Sakarya’ya göç eden Gürcülerin yaşadığı yerleri şu şekilde;

Adapazarı Merkez, Arifiye Beldesi, Çaybaşıyeniköy Beldesi, Kemaliye Köyü, Şükriye Köyü

Akyazı Merkez,Cumhuriyet, Konuralp, Gazi Süleymanpaşa, Yunus Emre, Hastane, Fatih ve Yeni Mahalle,Gücücek Beldesi, Kuzuluk Beldesi, Beldibi Köyü, Reşadiye Köyü, Şerefiye Köyü, Ferizli Sinanoğlu Beldesi,-Şose Mahallesi, Merkez Mahallesi

Geyve-Boğazköy, İlimbey Köyü, Karaçam Köyü, Kışlaçay Köyü, Nuriosmaniye köyü, Maksudiye Köyü, Şerefiye köyü

Hendek Merkez-62 Evler, Başpınar, Büyükdere, Dereboğazı, Mahmutbey ve Yenimahalle, Çamlıca Beldesi, Aşağı Hüseyinşeyh Köyü, Balıklıhsaniye Köyü(Balıkli), Bıçkıatik Köyü, Esentepe Köyü(Duraben),Güldibi Köyü (Gevli),Gündoğan Köyü (Yukarı Hatil),Hamitli Köyü (Çingenpınarı), Hicriye Köyü (Orci), İkbaliye Köyü (Avana), İkramiye Köyü (Aşağı Hatila) ,Karaçökek Köyü, Kargalıyeni Köyü, Lütfiye Köşk Köyü (Köşkü), Muradiye Köyü, Nuriye Köyü,Nuriye Köyü,Servetiye Köyü (Arhva),Süleymaniye Köyü, Yeniköy, Yeşilköy, Yukarı hüseyinşeyh Köyü, Kızanlık Köyü.

Karapürçek Merkez-Ahmediye Köyü, Mecidiye Köyü, Mesudiye Köyü

Karasu Merkez-Aziziye Mahallesi, Karapınar Köyü

Kaynarca-Turnalı Köyü

Kocaali Merkez-Ağalar, Alandere, Hızar,Karşı,Yalı, Yayla ve Yenimahalle, Bezirgan Köyü, Caferiye Köyü (melen), Demiraçma Köyü, Kadıköy, Kozluk Köyü, Köyyeri köyü

Sapanca Merkez, Kurtköy Beldesi, Akçay Köyü, Balkaya Köyü, Erdemli Köyü, Kuruçeşme Köyü, Mahmudiye Köyü, Nailiye Köyü, Uzunkum Köyü

Bir dönem Hendek Batum Havalisi Kültür Derneği Başkanlığını yapmış olan Burhan Pehlivan'ın tarafından derlenmiş olduğu bilgilerden, Sakarya'daki Gürcü köyleri, köylere nereden gelindiği, hangi yılda gelindiği ve köylerin eski isimleriyle ilgili bilgilere edinilmiştir. Ayrıca Gürcülerin köyün ne kadarlık kısmını oluşturduğuna dair bilgilere de ulaşmak mümkündür. Bu bilgilere göre;

Tablo 4.2: Sakarya’da yaşayan Gürcülerin dağılımı (Pehlivan 2010)

İlçe	Köyün Beldenin Resmi Adı	Gürcü Nüfus Oranı			
		4/4	3/4	2/4	1/4
Sapanca	Güldibi	X			
Sapanca	Muradiye		X		
Sapanca	Mahmudiye		X		
Sapanca	Erdemli			X	
Sapanca	Nailiye	X			
Sapanca	İlmiye			X	
Sapanca	Uzunkum				X
Sapanca	Akçay				X
Sapanca	Kuruçeşme				X
Sapanca	Dere Mah.	X			
Sapanca	Gazipaşa Mah.	X			
Geyve	Şerefiye	X			
Geyve	Kirazca	X			
Geyve	Yeniköy	X			
Geyve	Boğazköy			X	
Geyve	Nuriosmaniye	X			
Geyve	Karacam		X		
Geyve	Doğançay				X
Geyve	İlimbey	X			
Geyve	Çaykışla				X
Kocaali	Kozluk	X			
Kocaali	Demiracma	X			
Kocaali	Köyleri	X			
Karasu	Aziziye Mah.	X			
Akyazı	Ahmediye	X			
Akyazı	Mecidiye	X			

Akyazı	Mesudiye		X		
Akyazı	Küçücek		X		
Akyazı	Şerefiye	X			
Akyazı	Reşadiye	X			
Akyazı	Beldibi	X			
Akyazı	Karapürçek				X
Akyazı	Yazlık	X			
Hendek	Balıklı	X			
Hendek	Biçkatik		X		
Hendek	Esentepe			X	
Hendek	Güldibi	X			
Hendek	Gündoğan	X			
Hendek	Hamitli		X		
Hendek	Hicriye	X			
Hendek	Hüseyinşeyh				X
Hendek	İkbaliye	X			
Hendek	İkramiye	X			
Hendek	Karaçökek				X
Hendek	Kargalıyeni	X			
Hendek	Kızanlık	X			
Hendek	Lütfiyeköşk	X			
Hendek	Muradiye	X			
Hendek	Pınarlı	X			
Hendek	Servetiye	X			
Hendek	Süleymaniye		X		
Hendek	Şevketiye	X			
Hendek	Nuriye			X	

Ayrıca Çiloğlu'nun *Etnic Groups in the Republic of Turkey* adlı kitaptan alıntı yaparak oluşturduğu listeye göre Sakarya'da yaşayan Gürcülerin bulunduğu ilçeler;

Akyazı- Beldibi, İrşadiye (Reşadiye), Şerefiye, Ahmediyе, Bıçkıdere, Güçücek, Mecidiye

Geyve-Doğançay, Boğazköy, Karaçam, Maksudiye, Nuruosmaniye, Şerefiye

Karasu-Lahana(Ortaköy/Yenidağ)

Sapanca-Akçay, Dilekli(Saniye/Kadıpınar), Erdemli (Ulviye/İstanbuldere), Guldibi (Göldibi), İlmiye, Mahmudiye, Muradiye (Aşağıistanbuldere)

V. BÖLÜM

5. SAKARYA'DA YAŞAYAN GÜRCÜLERİN EVLENME GELENEĞİ

5.1.Düğün Öncesi Adetler

5.1.1.Evlenme Biçimleri

Evlenme insan yaşamının en önemli evrelerinden biridir. Toplumun temel birimi olan aile evlenme yoluyla oluşmaktadır. Gözlem verilerinden hareketle, tüm toplumlarda farklı şekil ve uygulamalarla karşımıza çıkan evlenme gelenekleri, kültürel değişimlerle günümüze kadar ulaşabildiği söylenebilir. Eskiden var olan evlenme biçimleri tamamen ortadan kalkarak ya da değişerek varlığını sürdürebilmektedir. Toplumda yaşanan değişimler evlenme biçimlerinde de değişikliklere neden olmaktadır. Sanayileşme, kentleşme gibi olgular toplumda var olan evlenme biçimlerini etkilemiş ve değişmesine sebep olmuştur. Geleneklerini koruyan toplumlarda eski evlenme biçimleri kısmen de olsa varlığını sürdürebilmektedir.

Araştırmanın yapıldığı Sakarya ilindeki Gürcülere evlenme biçimleri hakkında bilgi sahibi olmak adına beşik kertmesi, berdel evliliği görücü usulü akraba evliliği gibi konularda sorular sorulmuştur. Tezcan (1980: 239) , beşik kertmesini, birbirine çok yakın olan ya da iyi anlaşılan birbirini seven iki ailenin, dostluğunun sürmesi için karşı cinsten çocukları olduğunda onları daha beşikteyken nişanlaması durumu olarak tanımlamaktadır (Tezcan 1980: 239).

Mülakat verilerine göre, beşik kertme geleneğine çok önceden nadir de olsa rastlandığı görülürken, günümüzde bu uygulamanın artık yapılmadığı söylenebilmektedir. Önceki yıllarda birbirini tanıyan iki ailenin, karşı cinsten çocukları beşikteyken nişanlıyorken Sakarya'da yaşayan Gürcülerde, günümüzde beşik kertme geleneğine gözlem verilerinden hareketle rastlanılmadığı söylenebilir. (K.K.29)

“Tabi ki vardı geçtiğimiz tarihlerde vardı akraba ve beşik kertme evliliği vardı. Ama şimdi yaşadığımız şuanda duymadım ama benim zamanımda vardı. (K.K. 24)

“Evet vardı ama bazıları evleniyordu bazıları evlenmiyordu”(K.K.32)

“Çok çok önceden çok az vardı.”(K.K.2)

“Yok öyle bir şey yoktu bizde olmadı.”(K.K.27)

Görücü usulü evlenme şekli, çok yaygın görülen bir evlenme geleneği olduğu söylenebilir. Özellikle geleneksel toplumlarda görücü usulü evlilik tercih edilmektedir. Anne-babalar, akrabalar, yakın çevrede bulunan arkadaşlar gençlere hayat arkadaşı bulma görevini üstlenmektedir. “Büyük kent ve köylerin dışında kasaba türü, ne köylü ne de kentli olan yaşam biçimlerinde, kültürlerinde görücü yoluyla evlilik, yaygın eş bulma tekniğidir. Görücü, çoğunluk tarafından bilinen, tanınan, sözüne güvenilen, orta yaşlı, yüzü gülen ve emeğini esirgemeyen, ağzı söz yapan, en önemlisi de sır tutabilen bir hanımdır ” (Balaman 2004: 59).

Derinlemesine yapılan mülakat verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde, görücü usulü evliliklerde, gelin seçimi, gelinin beğenilmesi ailenin büyükleri tarafından yapılmaktadır. Bu büyükler genellikle anne, baba ve ailenin yakınları olabilmektedir.

Mülakat verilerine göre kızın beğenilmesinde ailenin etkisi büyük olduğu söylenebilir. Ailenin sosyo-ekonomik yapısı belirleyici olmakla beraber, kızın iyi ahlaklı, iyi huylu, güzel ve maharetli olması derinlemesine mülakat verilerinde kullanılan ifadeler olduğu söylenebilir. Ailelerin onay vermesi durumunda kız ve erkek görüşebilir ancak gençlerin birbirlerini beğenmeleri yetmemektedir.

Görücü usulü evlenmede ailenin kararları birinci derecede önem sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirlenmiş kız varsa önce onun evine gidilir kıza bakılır daha sonra gizlice çevreden kız ile ilgili ilgiler alınır eğer kız beğenilmişse kızın ailesine haber verilir ve ziyaret gerçekleştirilir. Sakarya’da yaşayan Gürcüleri ele alarak yapılan araştırmada mülakat verilerine göre, evlenme biçimleri içinde en fazla tercih edilen evlenme şekli görücü usulü olduğu söylenebilir.

“Ne ben eşimi tanıyordum ne de eşim beni tanı mıyordu. Aynı köydeydik aracı oldular ve ailemden beni istemeye geldiler”.(K.K.11)

“Şimdi herkesin sevgilisi var ama o zaman sevgililik yoktu görücü usulü evlilik vardı.”(K.K.10)

“Görücü usulü babam beni verdiğinde haberim bile yoktu.” (K.K.17)

“Hep görücü usulü evleniyor.”(K.K. 32)

Şeklindeki ifadeler bu yorumu destekler niteliktedir.

Gözlem verilerinden hareketle eskiden görülen akraba evliliğine günümüzde pek fazla rastlanılmadığı söylenebilir. Dayıkızı, amcaoğlu gibi akrabalık ilişkilerinin olduğu yakınlık derecesindeki evlilikler artık yapılmasa da uzak akrabalık ilişkisi olduğu durumlara rastlanabilmektedir. Akraba evliliğinin tercihe edilmesinde, ailelerinin birbirini tanıyor olması, dışarıdan gelecek kızın uyum problemi yaşamayacak olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Geçtiğimiz tarihlerde akraba evliliği vardı. Amca çocuğu, dayı hala çocuğu ben de dahil vardı ama şimdi yok.(K.K. 24)

“Akraba evliliği arada yapılıyor bu köyde çok önceden çok vardı.”(K.K.1)

“Hala-dayı çocukları teyze çocukları akraba evliliği yapılıyordu.”(K.K.2)

“Çok yakın akraba olmasa da biraz uzaktan akraba evliliği var.”(K.K. 33)

Mülakat verilerinde, evlenilecek kişinin Gürcü olması önceki dönemlerde fazlasıyla dikkat edilen bir unsur olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Sakarya’da yaşayan Gürcüler gözlem verilerine göre, genellikle içten evlenme (endogomi) görülmektedir. Özellikle köylerde yaşayan arasında endogami tercih edilirken merkezde yaşayanlarda ve günümüz koşullarında egzogami(dıştan evlenme) yaygınlaştığı söylenebilir.

“Şuanda da Gürcü olması tercih edilir ama önceden daha çok dikkat ediliyordu yabancıya gitmemek için ama şimdi yerli yabancı karıştı.”(K.K. 24)

“Önceden çok yabancıya çıkmasın derlerdi”.(K.K.1)

“O zaman zaten bizim köy hep Gürcüydü dışarı kız vermezlerdi almazlardı ama şimdi öyle değil.”(K.K.3)

“Daha ziyade Gürcü olması tercih edilir”.(K.K.22)

“Hayır dikkat edilmiyor Gürcü olmayabilir”.(K.K. 37)

“Gürcü olmaması kötü olmaz ama Gürcü olsa daha çok tercih edilir”.(K.K.33)

“Biz artık Gürcü olmasına dikkat etmiyoruz. Laz, Gürcü filan yok yani öyle karıştı ki belki elli altmış sene geçti bizim ayrı gayrımız yok. Gürcüler, Lazlar da bir kızlarımızı verdik, erkeklerimizi evlendirdik hepsi bir”.(K.K.30)

“Evlenecek, kişilerin Gürcü olmasına dikkat edilir, dışarıya kız vermemeye dikkat edilir.”(K.K.8)

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde, kocası ölen kadının kayınbiraderi ile (levirat) ya da karısı ölen kocanın baldızı ile (sororat) olan evlilik geleneğine mülakat verilerinden hareketle rastlanmadığı söylenebilir. Bunun yanında mülakat verilerinde ve gözlem sonucunda elde edilen verilerde rastlanılmayan evlilik türlerinden biri de berdel evliliğidir. Berdel evliliği, evlenecek iki erkeğin, evlilik çağındaki kız kardeşlerini birbirleriyle değiştirme biçiminde gerçekleşmektedir.

Bu evlilik şekli, başlık verme, takı gibi ekonomik yükümlülüklerden kurtulma ve malın bölünmesinin önüne geçme gibi sebeplere dayanmaktadır.(Tacoğlu,2011:119-120) Gözlem verilerinden hareketle Sakarya’da yaşayan Gürcüler arasında berdel evlenme şekline rastlanılmadığı söylenebilir. (K.K.23),(K.K. 33)(K.K.36)

Kaçarak evlenme, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde rastlanabilmektedir. Mü-lakat verilerine göre kız ve erkeğin sevgili oldukları ama ailelerinin bu duruma onay vermeyeceği durumlarda kaçarak evlenme yaşanabilmektedir. Gözlem verilerinden hareketle, ilk zamanlarda aileler yeni evlenen çiftlerle görüşme de genellikle daha sonra barışmakta ve görüşmeye devam ettiği söylenebilir.

“Köyden isteyeniyi varmış fakir olduğu için vermiyorlarmış ben kaçırdım. Kaçırdık arkadan gelen olur diye yoldan taksi çevirdim gece kimseyi bindirmek istemiyorlardı zorla durdurdum Adapazarı’na akrabalara götürdüm. Beni bildikleri için eve geri dönemedim bulurlardı beni. Akrabalarda bir hafta kaldım konuşma yaptık sonra düğün yaptık.”(K.K.27)

“Mesela benim annemi babam kaçırmış. Anne baba izin vermiyordu kızı ya da erkeğı beğenmedikleri zaman vermiyorlardı. Aileler, bir kaç sene küslük olsa da daha sonra barışıyorlardı.”(K.K.26)

“Sevgili oldukları zaman birbirlerini istiyorlardı babaları vermeyince kaçıyorlardı. Uzun bir zaman görüşmeseler de daha sonrada barışıyorlar.”(K.K.1)

“Kaçarak evlenme oluyor. Kız tarafının vermeme dedikodular çıkarsa iki gönöl razıysa kaçma olabiliyor. Kaçıran araya adamlar koyuyor barışlar.” (K.K.8)

“Bu sene abimin oğlu kaçırdı iki akşam sonra kardeşim kızı kaçtı. Seni bana vermeyecekler küçüksün ablam var diyerek kaçırdı. Anne baba çok üzüldüler ama sonra barıştılar.”(K.K. 11)

“Çok olmasa da kaçarak evlenme olabiliyordu.”(K.K.22)

“Tek tük olabiliyordu severlerdi birbirini aileler vermeyince kaçarlardı.”(K.K.18)

Mülakat verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde görücü usulü yaygın olsa da iki genç arasında yaşanan sevdalıkların olduğu söylenebilir. Düğünlerde ya da köylerde imece usulü yapılan işlerde bir araya gelindiğinde kızlar ve erkekler arasında bakışmalar olabiliyordu. Birbirini beğendiklerini bazen Gürcüce söylenen türküyü bazen de ellerinde tutukları ışıklı aletlerle belli etmekteydiler. Birbirini seven gençlere aile onay veriyorsa evleniyor eğer onay vermiyorsa ailenin kararları evlenmede daha önemli görüldüğü için vazgeçilebiliyordu. Mülakat verilerine göre severek evlenme çok yaygın olmasa da Sakarya’da yaşayan Gürcüler arasında görülebilmekteydi. Günümüzde ise gözlem verilerinden hareketle severek evlenmelerin arttığı söylenebilir.

“El elektrikleri vardı dışarda delikanlılar oynarlardı, evin camından bakan kızlardan beğendikleri kızın gözüne tutarlardı lamba çakarlardı. Bir de gücü türküsü var söylerim yana yana söyle derdini bana diyerek kafadan türkü söylerlerdi. Mısır soyarken, tütün dizerken erkekler beğendikleri kızlara türkü söylerdi. Ben severek evlendim.”(K.K.2)

“Görücü usulü de vardı ama beş, altı on sene sevdalık çekenler de vardı.”(K.K.25)

“Eskiden mısır soyarken mısır tanelerini atardık, ince çift pilli elektrik vardı onu sıkardık yüzüne o zaman anlarıydı ki o beni seviyor bende onu seviyorum öyle anlaşılıyordu. Dışardan bakardık eve almak yoktu şimdi kol kola geziyorlar.”(K.K.3)

5.1.2.Evlenme Yaşı

Türk medeni kanununun, evlenme ehliyeti ve koşulları kısmında belirtilen 124. Maddeye göre: Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir. Yani evlenmenin geçerli sayılabilmesi için, evlenecek olan kimselerin on yedi yaşını doldurmuş olmaları gerekmektedir. Fiziksel açıdan evlenmenin koşullarını sağlayabilmenin yanında, evlenmenin beraberinde getireceği sorumluluklarında bilincinde olmaları zorunludur.(Keskin 2011: 67)

Mülakat verilerinden hareketle, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde evlenme yaşı kesin çizgilerle çizilmiş mecburiyete dayalı bir durum olmadığı söylenebilir. Daha önceki yıllarda evlenme yaşı kızlarda 16’lı yaşlara indiği görülmekte. Erkekler daha önceki dönemlerde askere gitmeden nişanlanabiliyor ve asker dönüşü evlenebiliyorken artık erkekler üniversiteyi bitirdikten sonra ya da eline ekmeğini aldıktan sonra evlenmektedirler. Kızlarda da evlenme yaşı 20 üstü hatta gözlemlere göre, günümüzde 30’ a kadar çıkabiliyor. Sakarya da yaşayan Gürcülerde eskiden kızlarda evlenme yaşı 16’ya düştüğünü görebiliyorken, mülakat verilerinde erkeklerde 16-17 yaşlarında evlenen kişilere rastlanılmamıştır. Genelde erkekler 19 yaş üstü evlendiği söylenebilir. (K.K.2),(K.K.3), (K.K.27)

Gözlem verilerine göre kentleşme ve eğitim seviyesinde yükselmeye birlikte evlenme yaşlarında artış yaşandığı söylenebilir. Üniversite mezuniyet yaşı 22 civarı olan gençler üniversiteden sonra evlenmeyi düşünmektedirler. Günümüzde bir işte çalışıyor olmak evlenebilmek için önemli sayıldığı için, üniversiteyi bitirme, askerlik yapma ve bir işe girme gibi durumlardan evlilik yaşı 30'lara kadar yükseldiği söylenebilmektedir.(K.K.33),(K.K.35),(K.K.36),(K.K.37)

“Eskiden daha küçüktü evlenme yaşı. Ben 16 yaşında evlendim eşim 26 yaşındaydı.”(K.K.24)

“Önceden küçükken evlendik 16 yaşında evlendim erkeklerde de büyük yoktu en fazla 20 yaş. Benim eşim askere gitmeden evlendik. Eşim 19 yaşındaydı.”(K.K.1)

“Benim ablamı 14 yaşında evlendirdiler. Ben 17 yaşında evlendim. Benim kızım 33 yaşında evlendi.” (K.K.10)

“Ben 16 yaşında evlendim kızım 19 yaşında evlendi.”(K.K.21)

“20-25 arası kızlar, erkeklerde onlardan biraz daha fazla.” (K.K.36)

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde mülakat verilerine göre, evlenen çiftler arasındaki yaş farklılıkları değişmekle birlikte büyük çoğunluğu erkeğin kızıdan yaşça büyük olduğu evlenmelerin yapıldığı söylenebilir. Erkeğin, kızıdan yaşça çok büyük olmamasına özen gösterilirdi. Aynı yaşta olan çiftler de evlenebiliyordu bu durum, aileler tarafından engel olarak görülmemekteydi. Günümüzde gözlem verilerine göre kızın kendisinden yaşça küçük erkekle evlenmesi, arasındaki yaş farkına göre değiştiği söylenebilir.(K.K.15),(K.K.25),(K.K.27),(K.K.30).

“Evliliklerde en çok erkek kendinden küçük olmasına dikkat ederdi o tarihlerde. Kız erkekten büyük olsaydı nadirdi ve yadırgarlardı ama eğer sevgilisiyse bir şey demezlerdi.”(K.K.24)

“Benimle eşim arasında beş yaş vardı.” (K.K.7)

“Benimle eşim arasında üç yaş vardı. Öyle çok yaş farklılığı yoktu iki yaş üç yaş olabiliyordu. Erkek askerden geldikten sonra evlenme çağı geldi diye kızı alıyorlardı.20 yaşındaki kızı 30 yaşındaki birine vermezlerdi.” (K.K.2)

“Evlenecek çiftler arasındaki yaş farklılığı 6- 7 yaş arası olabiliyordu.” (K.K.5)

Kızın, erkekten yaşça büyük olduğu evliliklere nadirde de olsa rastlanılmaktadır. Bu gibi durumlar aileler ve yakınları tarafından yadırgansa da çok büyük tepkiler gösterilmemekte ve evlilik gerçekleşmektedir.

“İzin veriliyordu kimilerinde öyle şeyler yaşandı.”(K.K.1)

“Bizim köyde kızın erkekten büyük olduğu evlilikler yaşanmıştı. Kız, büyük oldu mu zengin olur derlerdi.” (K.K.2)

“Eğer evlenecek kişiler kabullenmişse dışarıdan çok fazla karışılmazdı.” (K.K.16)

“İzin veriliyor ben hanımla aynı yaştayım büyük olsaydı da sıkıntı olmazdı.”(K.K.5)

“Birazcık sorun olabiliyor. Damat küçük kız büyük biraz saçma geliyor. Çok eskiden nadir olabiliyordu. Yadırgansa da izin veriliyordu evlendiler.” (K.K.21)

“Kadının biraz küçük olması gerekir, kız büyükse problem olabilir. Bir iki yaş büyükse belki olmaz ama çoksa olabilir.”(K.K.15)

5.1.3.Sıra Gütme

Mülakat verilerinden hareketle, aile içinde yaşa göre evlenmeyi bekleme geleneği olan “sıra gütme” adeti Sakarya’da yaşayan Gürcülerin büyük çoğunluğunda dikkate alınan bir adet olduğu söylenebilir. Aile içinde abisi ya da ablası henüz evlenmemişken, yaşça küçük aile bireylerinin evlenmek istemesi durumunda büyüklerden izin alması beklenilir. Evlenmeyen yaşça büyük aile bireyleri, henüz evlenmek istemediğini söyler ve kendisinden küçük olan aile bireyine evlenmesine onay verebilir. Ama genel olarak bu sıranın takip edilmesi yönünde bir beklenti vardır ve daha hoş karşılanır. Ancak, gözlem verilerine göre günümüzde Sakarya’da yaşayan

Gürcü gençlerin eğer isterse sırayı beklemeden evlenebilecekleri anlayışının geçerli olduğunu söyleyebiliriz. (K.K.26),(K.K.32),(K.K.33)

“Önceden vardı büyükler dururken küçükler gitmezdi şimdi olabiliyor.”(K.K.1)

“Yok, fark etmiyordu kızın zamanı geldi mi abisi duruyordu kızı evlendiriyorlardı.” (K.K.2)

“Eskiden vardı benim erkek kardeşim benden önce evlendi normal karşılanıyordu.”(K.K.16)

“Ablandan önce olmaz deniyor ama dinlemeyen gençler evlenip gidiyor”.(K.K.11)

“Ağabeyi, kardeşine izin verirse evlenebilir.”(K.K.25)

“Sıraya bakarlardı, müsaade ederlerse evlenirlerdi müsaade ederlerdi genelde”.(K.K.30)

5.1.4. Kısmet Açma

Aileler, çocuklarının belli yaşa geldiklerinde yuva kurmasını istemektedir. Belli yaşa geldikleri halde evlenemeyen kız ve erkek çocukların kısmetlerinin açılması için dini ya da geleneksel bir takım uygulamalara başvurabilmektedir. Gözlem verilerine göre Sakarya’da yaşayan Gürcülerde kısmet açmak için bazı geleneksel yöntemler kullanılırken, dini bilgilere sahip hocalara gidip çocuklarının kısmetini açtırma gibi eylemlere rastlanılmadığı söylenebilir. Bunun yanında, türbelere gidip, kısmet açılması için dua etmek başvuru yöntemleri arasında olmadığı söylenebilmektedir.

Evlilik yaşını geçtiği düşünülen kız ya da erkekler için “evde kalmış” denmektedir. Evlenmeyen erkekler için “kimse kız vermedi” şeklinde bir algıda oluşmaktadır. Genel itibarıyla, mülakat verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde erkekler, askerden döndükten sonra evlendikleri söylenebilir. Gözlem verilerine göre ise, günümüze yaklaştıkça, evlilik yaşındaki artışla birlikte 25 yaşında hala evlenmemiş birisine “evde kalmış” gözüyle bakılmadığı söylenebilir.

Bununla birlikte mülakat verilerine göre, Gürcüler arasında evde kaldığı düşülen gençler için bazı kismet açma yöntemleri kullanıldığı söylenebilir. Gözlem verilerine göre bu adetlerden bazıları günümüzde devam ederken, bazıları yeni kuşak tarafından bilinmediği ve kullanılmadığı söylenebilir. Kismetini açsın diye başlarının üzerinde sıcak mısır ekmeği kırma adeti çok fazla bilinmez ve uygulanmazken, başın üzerinde bohça açma adeti halen devam ettiğini söyleyebiliriz. Bunun yanında nişanlanan iki gencin nişan kurdelesinden bir parça yemekte, kismet açtığı düşünülen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kafalarının üstünde sıcak mısır ekmeği kırılırdı.(K.K.1)

Bir oğlu bir kız nişanladık mı evlenmeyen kıza kismetini açsın diye kafasının üstünde bohça açılırdı.(K.K.2)

Kismet açmak için, nişan kurdelesini yutturuyorlar.(K.K.31)

5.1.5. Eş Seçimi

Eş seçimi, evlenmeye karar vermiş kişilerin atacağı en önemli adımdır. Evlilik kararının verilmesinden sonra, eş seçimi aşamasına geçilmektedir. Bu aşamada erkek, evleneceği ileride birlikte yaşlanacağı, hayat arkadaşını seçimini yapmaktadır. Mülakat verilerine göre bu seçim aşamasında ailenin etkisi de olduğu söylenebilir. Günümüzde gözlem verilerine göre, evlenilecek kişi, sadece sevgi ve duygusallık çerçevesinde değil, öğrenim durumu, sosyo-ekonomik durumu, dindarlık gibi unsurlarda göz önüne alınarak karar verilmekte ve seçim yapıldığı söylenebilir.

“O tarihlerde aile karar veriyorlardı aileye sormadan evlenemiyorduk.”(K.K.24)

“Eğer sen ona sevdalıysan, anne babada onu dinlerse ona verirdi. Yok ben seni başkasına vereceğim derse kızda bir şey diyemezdi .”(K.K.2)

“Şuanda gençlerin kararları önemli.”(K.K.5)

“Eskiden büyükler ne derlerse ona pekiyi derdik razı olurduk. Büyükler ne dediyse kabul ediyorduk yani öyleydi. Ben başkasıyla bakışıyordum sonra annem dedi

ki, baban onu sana almayacak sen ona bakma dedi. Sonradan tam evlenme çağımız geldi başka biriyle evlendirdiler. Biz aşık değildik ama nasipte varmış. O zaman annem geldi bana dedi ki, sana şu kızı alacağız. Siz nasıl istiyorsanız öyle yapın dedim. Öyle direnme, yapmam, etmem yoktu o zamanlar. “(K.K.3)

“Benim zamanımda sormadılar ama şimdi kızlarımda görücü usulü evlendiler ama ben onlara danıştım isterseniz dedim istemezseniz olmayacak dedim.” (K.K.11)

“Şimdiki zamanda gençlerin kararı önemlidir. Önceden aile. Biz evlenirken büyükler öncülük yaptı ama esas kararı biz kendimiz verdik.” (K.K.21)

“İki kocakarılar karar vermişlerdi verdik dediler ben kocaya gitmem dedim ilkin ağladım ama verdiler.” (K.K.32)

“Eş seçiminde %90 gençlerin kararları etkili.” (K.K.35)

“Evlenecek kişi 17-18 yaşında değilse aile çok sıkıntı çıkarmaz.” (K.K.33)

Şeklindeki ifadeler bu görüşü destekler niteliktedir.

Sakarya’da yaşayan Gürcüler eskiden 16-17 yaşlarında evlendirilen gençlerin gözlem verilerimize göre daha büyük yaşlarda evlendiğini söyleyebiliriz. Evlilik yaşı arttıkça, bireylerin evlenme kararlarında ailenin etkisi de azalmaktadır. Eski dönemlerde ailenin etkisiyle yapılan evliliklerin yerini bugün gençlerin daha fazla söz sahibi olduğu evlilikler aldığı söylenebilir. Ailenin kararlarına karşı gelemeyen ve sorgulamadan kabul eden gençler bu dönemlerde artık kendi eş seçimlerinde karar verici konuma geldiği söylenebilir.

Evlilikle ilgili bir diğer konu da, evlenmek isteyen gençlerin evlenmek istediklerini nasıl belli ettiği ve kime söyledikleridir. Sakarya’da yaşayan Gürcüler evlenmek istedikleri zaman mülakat verilerine göre, babadan ziyade anneye söylemeyi tercih etmektedirler. Kızların evlenmek istedikleri zaman sevgilileri olsa dahi söylemekten çekindikleri ve karşı taraftan haber gelmesini beklediklerini söyleyebiliriz. Geleneksel olarak evlenmek istediklerini belli etmek için uygulanan adetlere bakıldığında eve gelen misafirlerin ayakkabıları ters çevirme ve yemeğe kaşık saplayarak gitme gencin evlenmek istediğini gösteren işaretlerden sayılmaktaydı.

Gözlem verilerine göre, genel olarak gençler evlenmek istedikleri zaman, erkeklerin anneye söylediği, kızların ise evlenmek istediklerini belli etmek ya da evlenmek istediğini söylemek gibi bir durumla çok fazla karşı karşıya kalmadığı görülebilmektedir. Eğer bir kızın sevdiği varsa ve evlenmek istiyorsa annesine söylemeyi tercih etmektedir denilebilir.

“Direk anneye babaya söyleyemezdik bir komşuya, akrabaya söylerdik.”
(K.K.26)

“Oğlan tarafından, baba evine gelirdi kız söyleyemezdi ama oğlan ailesine söylerdi.”(K.K.2)

“Söyler miydik ayıptı kendileri babamlar haber gönderdiler bana. Eskiden ayıptı böyle şeyler.”(K.K.20)

“Eskiden eve gelen misafirlerin ayakkabılarını ters çevirirlermiş. Toplu halde aileyle birlikte tek tabaktan yemek yerken, evlenmek isteyen erkek tahta kaşığı tabaktaki yemeye saplarmış ve kalkarmış”. (K.K.35)

“Muhtemelen çevreden haber gelir. Okulda bitti ne yapacaksın, çalışmıyorsun şunun çocuğu olmuş gibi öyle haber gelir. Hadi ben evleneyim muhabbetine girmezsin.”(K.K:33)

5.1.5.1.Kızlar ve Erkeklerde Aranılan Özellikler

Evlilik kararı verildikten sonra, özellikle erkek tarafı için yapılacak ilk iş oğullarına uygun bir eşin seçilmesidir. Bu eş seçimi yapılırken, gençlerin kendileri seçtiği, bir dönem flört ettiği sonra ailesiyle tanıştırdığı durumlarda olabilmektedir. Ama görücü usulü yapılan evliliklerde, erkek için uygun olabilecek eş seçimini yapanlar, aile bireyleri ya da yakın çevreden kişiler olmaktadır. “Anadolu’da kız görme, kız beğenmede karsımıza çıkan ilk husus, insanın temizliğe verdiği önemdir. Huy, tertip, düzen ve çalışkanlık, beceriklilik de önem verilen özelliklerdendir. Bu yüzden ev halkı ve komsu kadınlardan oluşan dünür geziciler, sabah erkenden görülecek kızın evine giderler. Erkence gitmenin sebebi, kızı sabahleyin ev isı yaparken görmek, böylece temiz, hamarat ve düzenli olduğunu anlamak içindir.”(Altun 2004: 239)

Sakarya’da yaşayan Gürcülerle yapılan mülakat verilerine göre, oğullarını evlendirmek için kız seçimi yaparken belirli unsurları göz önünde bulundurduğu söylenebilir. Evlilikle en hassas konulardan biri aileye uygun gelin adayını seçmektir. Yeni katılan kişinin, uyumlu olması ve aile içinde problem yaratmayacak birisi olmasına dikkat edildiği söylenebilir. Gelin adayı seçilirken ya da damat adayının onaylanması için aranılan bir takım özellikler bulunmaktadır.

Mülakat verilerinden hareketle, daha önceki yıllarda, genel geçim kaynağının çiftçilik ağırlıkta olduğu ve köy yaşamının hüküm sürdüğü dönemlerde aileler, oğulları için seçtikleri kızın hamarat, iş görebilen, sağlam bedene sahip, tarlada çalışabilecek, yardımcı olabilecek niteliklere sahip kişiler olmasını bekledikleri söylenilebilir. Mülakat verilere göre, okuma oranı düşük olduğu için eş seçiminde tahsil durumuna bakılmamaktadır. İnançlı, namazını kılan, ailesine bağlı olması ve iyi bir aileden geliyor olması olumlu özellikler olarak kabul edilirken, erkek tarafının varlıklı olması, tarla sahibi olması da dikkat edilen hususlar arasında yer aldığı söylenebilir.

Gözlem verilerine göre, genel yaşam şartlarının değişmesi, okuma oranındaki artış, eğitim öğretime verilen değer ve yeni iş kollarının ortaya çıkmasıyla yaşanan sosyal değişimler, eş seçimindeki bazı hususların da değişmesine neden olduğu söylenebilir. Genel kültür seviyesinin yüksek olmasına, yaşam tarzının ve ekonomik durumunun iyi bir düzeyde olmasına daha fazla dikkat edilen konular arasına girmiştir. Bunun yanında ahlakı güzel ve iyi bir aileye sahip olma durumu halen gözetilmeye devam edilmektedir denilebilir.

“En çok endamı, enine boyuna bakılırdı. Kilolu kız daha çok göze çarpardı çok sağlam olurmuş, hamarat, sağlıklı. Aile yapısı önemliydi.” (K.K.24)

“Terbiyeli olması, öyle çok bir şey aranmazdı. Büyükleri nasılsa kaynanası, kayınpederi iyi insanlar mı değiller mi öyle araştırılırdı sonra verirlerdi.” (K.K.1)

“İçkisi olmasın, kumarı olmasın, namazında niyazından, evine ailesine bağlı olması gerekirdi.” (K.K.7)

“Aile terbiyesi, el mahareti, kültür seviyesinin yüksek olmasına dikkat edilirdi.” (K.K.5)

“Kimin tarlası çoksa ona kız verirlerdi. Tarlası olan zengindir ona verirlerdi. Bu kız çalışır mı dayanıklı mıdır ona bakılırdı. O zaman şişman olsun ki güzel çalışsın tarlada derlerdi.”(K.K.4)

“Kimin kızı, kimin oğlanı ona dikkat edilir, ailesi önemli.” (K.K.32)

“Yaşam tarzları, ekonomik durumu ve kültür durumu önemlidir ve ailesi”.(K.K.36)

“Şimdi tahsilli olmasına, genel kültürüne dikkat edilir.” (K.K.37)

5.1.5.2. Kız Arama

Mülakat ve gözlem verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerin oğulları evlenecek yaşa geldiğinde, aileler etraftan kız aramaya başlamaktadır. Eğer beğenilen kız tanıdık değilse, araçlar vasıtasıyla araştırılmaktadır. Kız aramada eş, dost ve akrabalarından yardım alınmaktadır. Eski dönemlerde ailenin kararları daha önemli olduğu için, genellikle kız arama işlemi aileye bırakılmakta ve uygun gördükleri kız ile evlenilmektedir. Gözlem verilerine göre günümüzde ise, eğitim seviyesini yükselmesi, farklı sosyal çevrelere girilmesi, kadınların sosyal statüsündeki değişiklikler, ekonomik seviyenin ve yaşam standartlarındaki iyileşmelerden dolayı artık eş seçiminde söz hakkı gençlere verildiği söylenebilir. Yine de eğer oğlan belli bir yaşa gelmiş ve hala evleneceği eşi bulamadıysa, kız arama işlemi yakınları tarafından yapılabilir.

“Ben genelde aracı olurum. Az çok huylarını bildiğim için uyum sağlayacaklarını düşünürüm ve bir araya getiririm. Sonrasını kendileri halleder.” (K.K.5)

“Mesela anne gözüne kestirir bir kızı. Oğlana danışılır onlarda isterlerse olur.”(K.K.11)

“Annesi, babası, ablası ailenin büyükleri yapabilir eş dostta etkili oluyor.”(K.K.35)

5.1.5.3. Kız ve Erkeklerin Tanışma ve Görüşme Biçimleri

Sakarya’da yaşayan Gürcüler, evlenecekleri kız ve erkeklerde görüşmeleri evlenme biçimlerine göre şekillenmektedir. Akraba evliliği yapılıyorsa, iki kişi zaten daha önceden birbirini tanıyan ve görüşen gençler olabilmektedir. Sevgili olduktan sonra evlilik gerçekleşiyorsa, mecilerde, düğünlerde görüşmeler gerçekleşmekteydi. Görücü usulü evliliklerde, bazı durumlarda kız ve oğlan birbirini görmeden aile büyükleri karar veriyor ve evlendirilirken, mülakat verilerine göre görüşmelerin büyük çoğunluğu, akraba evinde gerçekleşmektedir. Gözlem verilerine göre ise günümüzde daha çok kişilerinin ortak kararıyla belirlenene bir yerde, kafe de ya da aracı kişilerin evinde görüşmeler gerçekleştiği söylenebilir.

“Bir düğüne gitmiştik orda gördük iki gün sonra sözüm kesildi.” (K.K.1)

“Akraba düğününde görmüştük ama konuşamadık, dondurma yemeye davet etti gidemedim. Şimdi yaş günü sevgili günü görüşüyorlar güzel bir şey ama keşke gençliğimde yapabilseydim”.(K.K.14)

“Eve gelmişti yengesiyle birlikte, orda görmüştüm ilk”.(K.K.10)

“Teyzesinin evinde görüşmüştük ilk olarak. “(K.K.23)

“Kişilerin ortak kararına bağlı dışarda da görüşülüyor.” (K.K.34)

“Görücü usulüyse, önce telefonda görüşürsün sonra kafede bir yerde buluşursun.”(K.K.33)

5.1.6.Kız İsteme

Eş seçimi yapıldıktan bir sonraki aşama, gelin adayının ailesiyle tanışmak ve aile büyüklerinden kızı istemektir. Gözlem verilerine göre, Gelin ve damat adayı akraba ise önceden araştırma yapmaya gerek yoktur. Ancak, gelin ve damat adayının çok iyi tanınmadığı durumlarda, kız ve erkeğin gizlice bir araştırması yapılır. Bu araştırmalar gizli yapılır, çünkü olumsuz bir durum olur ve kız isteme gerçekleşmezse, kızın istenilmediği ya da kızın verilmediği gibi söylentilerin çıkması önlenmiş olacaktır. Bu araştırma ortak tanıdıklara gizliden, belli etmeyerek sorular sorularak yapılmaktadır. Bu araştırmadan ve sorulardan karşı tarafın haberdar olmaması için özen gösterilir.(K.K.6),(K.K.11)

Mülakat verilerine göre, araştırma yapıldıktan sonra her şey olumluysa, eş olarak seçilen kızın evine ortak bir tanıdık vasıtasıyla hayırlı bir iş için gelineceği bildirilir. Eğer kız tarafı uygun görürse kabul eder ve erkek tarafından oluşan kayınvalidenin de dahil olduğu bir kadın grubu kızın evine oturmaya gider. Eğer bu ziyarette olumlu bir izlenim edinilirse, daha sonra kayınvalide, kayınpeder ve diğer aile büyükleri kızın evine kız istemek için ziyarete gitmektedir.(K.K.10),(K.K.22)

“Kız istemek çok güzel bir duygu gerçekten. Önce bir aileler tanışıyor ilk kadınlar anne, hala, yenge bir iki akraba gidiyorsun, ailece kaynaşıyorsun. Sonra diyorsun ki tekrar bir büyükler geleceğiz. Ağabeyler, amcalar tekrar gidiyoruz söz günü kararı veriyoruz.”(K.K.12)

Şeklindeki ifadeler bu yorumu destekler niteliktedir.

Mülakat verilerine göre, eskiden, kız istemeye giderken erkek tarafı küçük bir sandık içerisinde lokum götürürken, gelişen ekonomik şartlar ve hediye çeşitlerinin artmasıyla, artık kız istemeye giderken çiçek ve çikolata da götürüldüğü söylenebilir. Kız tarafına bir hafta veya on beş gün öncesinden haber verildiği için hazırlıklar yapılmaktadır. Eğer gelecek misafirler şehir dışındansa, yemek ve kayın doyurucu ikramlar tercih edilmektedir. Misafirler şehir içindense hamur işleriyle ağırlanmaktadır.(K.K.33),(K.K.37) Bu misafirlikler, genelde olumlu sonuçlanmaktadır çünkü kız tarafı olumlu cevap vermeyeceği zaman telefonda “bizim evlenecek kızımız yok” diyerek geri çevirebilmektedir. Her ne kadar kız tarafının cevabı olumlu da olsa ilk ziyarette olumlu cevap verilmiyor ve erkek tarafından ikinci, üçüncü hatta dördüncü ziyaretlerde gerçekleşebilmektedir. Sakarya’da yaşayan Gürcüler kız istemeye gittiklerinde, sohbet esnasından, “Allah’ın emri Peygamber Efendimizin kavli ile kızınızı, oğlumuzu istiyoruz” sözleriyle niyetini açıklar. Kız babadan ve aile büyüklerinden istenir, babanın cevabı olumluysa “ hayırlısı olsun” diyerek cevap verilir.(K.K.1),(K.K.3),(K.K.4),(K.K.6)

Gözlem verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde, önceki yıllarda kız isteme ve söz kesme adetleri farklı günlerde yapılırken artık ikisi aynı günde yapılabilmektedir. Kız isteme geleneği, günümüzde iki ailenin birbirini tanınması şekline dönüşmüştür denilebilir.(K.K.35),(K.K.34)

“Eğer kızı vereceklerse de naz yapabiliyor kız evi naz evi.” (K.K.2)

“Kız evine bir aracı gönderiyorlar bizi kabul eder mi kızını görmeye geleceğiz deniyor. Onlarda kabul ederse, önce kadınlar arasında kayınvalide yanında bir arkadaş alıp gider sonra kayınvalide, kayınpeder ve çocuk gider. Kız istemeye ilk önce çiçekle, ikincide çikolata yaş pasta eklersin gidersin. Bizim zamanımızda çiçek yoktu kız tarafı baklava yapardı erkek tarafı da lokum getirirdi.” (K.K.11)

5.1.7.Söz Kesme

Söz kesimi, kız isteme aşamasından sonra gelen bir süreçtir. Söz kesmede takılar, ev eşyası ve çeyizler, resmi nikâh tarihinin belirlenmesi gibi konuları konuşulmaktadır. Söz kesimini, kız evinin kızlarını vermeyi kabul ettiklerini ifade etmek için iki tarafın birbirine verdikleri hediyeler, takılar ve çamaşırları kapsayan bir süreç olarak tanımlayabiliriz.(Kaya 1996: 25)

Mülakat verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcüler, söz kesmede kızın verilmesinden sonra, düğüne kadar yapılması gereken hazırlıklar hakkında konuşmalar yapmaktadır. Artık kızımızı size verdik söz veriyoruz anlamına gelmektedir. (K.K.35)Söz kesimi, kızın evinde yapılmaktadır. Söz kesmeye erkek tarafından kız evinin büyüklüğüne göre hala, dayı, amca gibi yakın akrabalar, yakın dost ve komşular çağrılmaktadır. Söz kesmeye önceki dönemlerde büyüklerin yanında ayıp olur düşüncesiyle damat ayı söz kesimine katılmazdı.(K.K.20),(K.K.29)Yakın dönemlerde ise damat ve gelin söz kesme gününe katılmaktadır. Sözde ne kadar kişinin davet edileceği, daha öncesinden kız ve erkek tarafı arasında konuşularak kararlaştırılıyor misafirler ona göre belirleniyor. Gelen misafirlerden erkekler ve kadınlar genelde ayrı odalarda oturmaktadırlar. Erkek tarafı, eskiden lokum getirirken günümüzde baklava getirmek daha yaygın hale gelmiştir. Getirilen ikramlar, çay kahve şeker ikram edilir. Söz kesme gününde önceden yapılan adetlerden biri erkek tarafına mendil dağıtmaktı. Önceden mendil dağıtılan erkekler emeğe karşılık bir miktar para vermekteydi. Günümüzde ise para verilme adeti kalmış olsa bile mendil dağıtma adeti kısmen de olsa devam etmektedir. Bu esnada erkek ve kız tarafı, takılar, hediyeler, nişan hazırlıkları ve bohçaların kimlere yapılması gerektiğini

konusmaktadır.(K.K.1),(K.K.5),(K.K.31),(K.K.32),(K.K.34),(K.K.37). Konuşmalar yapıldıktan sonra, eğer damat ve gelin orada bulunuyorsa, abla ve ya öncelik edecek bir kişi eşliğinde gelin ve damada sırayla misafirlerin eli öptürülür ve tanıtılır.(K.K.31),(K.K.36)

Duruma göre değişmekle birlikte Sakarya’da yaşayan Gürcülerde söz ve nişan bir arada da yapılabilmekteydi. Özellikle, erkek tarafı ve kız tarafı arasındaki mesafenin uzak olduğu durumlarda, her iki tarafa da kolaylık sağlamak adına, söz ne nişanın bir arada yapılması tercih edildiği söylenebilir.(K.K.7)

Gözlem verilerine göre, söz bohçasının verildiği kişilerde iki tarafın anlaşmasına göre değişebilmektedir. Önceki dönemlerde damadın ve gelinin amcasına dayısına, teyzesine bile yapılırken artık genellikle sadece evlenecek kız ve erkeğe yapılmaktadır. Bazı durumlarda söz bohçasının yapılmadığı da görülebilmektedir.(K.K.21),(K.K.33)

Başlık parası, dünyanın birçok ülkesinde görülen evlenme ile ilgili yaygın kültür kalıplarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tezcan, başlık parasının ilkel toplumlara özgü olmakla birlikte, günümüzde kırsal bölgelerde halen devam eden kültürel bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Başlık parasını, evlenecek erkeğin veya akrabalarının, kız babasına veya akrabalarına yaptığı, hukuksal ve toplumsal uygulamaları, toplumlara göre değişiklik gösteren hediye niteliğinde bir ödemedir bu hediye genellikle para olmaktadır.(Tezcan 1998: 415-416)

Mülakat verilerine göre Sakarya’da yaşayan Gürcülerde başlık parası adeti öncekiler dönemlerde nadirde olsa bilinen ve uygulanan adetlerden biridir. Doğu bölgelerindeki kadar yaygın olmasa da Sakarya’da yaşayan Gürcülerinde başlık parası ödediği durumlara rastlanmıştır. Başlık parası adetinin uygulandığı dönemlerde, Gürcülerin ödemesi gereken belli miktar yoktu, “gönlünden ne koparsa”, “ne verirsene ver” şeklinde bir anlayış hakimdi.(K.K.10),(K.K.24),(K.K.26).

Başlık parası, kesin çizgilerle belirlenmiş ve yaygın olarak rastlanan bir adet olmamasına karşın, bu adetin uygulanması kişilerin beklentisine göre değişebiliyordu. Başlık parası adetinin olduğu dönemlerde, vermeyenler veya başlık parası istemeyenler olabilmekteydi. Ama genel olarak başlık parası Sakarya’da yaşayan Gürcüler arasında

çok çok nadir görülmekteydi. Günümüzde ise başlık parası adetine hiç rastlanmamaktadır.(K.K.1),(K.K.5),(K.K.29),(K.K.32),(K.K.33)(K.K.37)

5.1.8. Nişan

Kız isteme aşamasından ve söz kesiminden sonra gelen aşama nişan ve nişanlılıktır. Söz ve nişan bir arada yapıldığı gibi tercihe göre söz ve nişan ayrı ayrı günlerde de yapılabilir. Nişan, kız tarafının sorumluluğundadır ve kız tarafının belirlediği bir yerde ve zamanda yapılmaktadır.“Eski devirlerde nişanlanma, kız tarafından çeyiz, oğlan tarafından düğün giderlerine hazırlanmak için verilmiş bir zaman olarak kabul edilmekteydi.(Şahinkaya,1981:64) Nişanlanana gençler birbirlerini daha yakından tanıma şansı bulurken, ailelerin de birbirini tanınması için önemli bir süreçtir. Bu süreç, düğün için gerekli hazırlıkların yapılması için de zaman kazandırmış olmaktadır.

Gözlem verilerine göre, nişan bozmak Sakarya’da yaşayan Gürcüler arasında pek görülmemektedir. Çok istisna durumlarda, eğer kızın ve erkeğin anlaşılamadığı durumlar olursa nişan bozulması gerçekleştiği söylenebilir. Büyüklerin etkisiyle nişanın bozulmasına pek rastlanılmamaktadır. Nişanın bozulması halinde ise verilen hediyeler iki tarafın birbirine iadesi ile sonuçlanmaktadır.(K.K.2),(K.K.5).

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde nişan kız evinde, bahçesinde ya da kız tarafının belirlediği bir salonda yapılmaktadır. Eskiden nişanlar yaygın olarak kız evinde ve bahçesinde yapılırken, günümüzde daha çok salonlar tercih edilmektedir. Bu durum kız tarafının tercihine ve ekonomik durumuna göre değişkenlik gösterir. Nişan evde yapılacaksa, davetliler yakın akraba çevresinden oluşur ama salonda yapılıyorsa daha geniş akraba çevresi, komşu ve dostlarda davet edilmektedir.(K.K.7),(K.K.31),(K.K.33)

Sakarya’da yaşayan Gürcülerin nişan törenlerinde, damadın bulunup bulunmama durumu da değişkenlik göstermekteydi. Öyle ki, eğer nişanda damat bulunuyorsa bu nişana “asri nişan” denmektedir. Asri nişanda, damadın gelinle birlikte nişan törenine katılmasına izin verilmiş demektir. Eğer büyükler izin vermezse damat nişana katılamazdı. Eski dönemlerde damadın bulunmadığı nişan törenlerine rastlanılmaktadır.

Ama günümüzde, damat ve gelin nişan törenlerinde birlikte yer almaktadır.(K.K.1),(K.K.10),(K.K.32)

Gözlem ve mülakat verilerinden hareketle, nişanda verilen hediyeler, ekonomik duruma göre değişmekle birlikte genellikle, kız için yüzük, bilezik ve altın takı seti alınırken, erkeğe de yüzük alınmaktadır. Eski devirlerde, çok az rastlanan bir uygulamada olsa, kıza hediye olarak para da verilmekteydi. Kızın nişan kıyafetini erkek tarafı, erkeğin nişan kıyafetini de kız tarafı almaktadır. İki, üç kuşak öncesinde rastlanan, nişan törenlerinde kızların giydiği üzeri sahte altınlarla süslemeli, kepli elbisenin yerini artık günümüzde abiye kıyafetler almıştır. (K.K.11),(K.K.32)

Nişan töreninde, nişan yüzüklerini aile büyüklerinden seçilen biri takmaktadır. Nişan yüzüğünün takılması sırasında yapılan konuşma olduğu için, bu konuşmaları güzel ve etkili yapabilecek birinin seçilmesine özen gösterilirdi. Bu yüzden köyler de ilkökul öğretmenlerinin nişan da yüzük takması için davet edildiği törenler olmuştur. (K.K.19),(K.K.21) Damadın nişanda bulunmadığı durumlarda, nişan yüzüğünü kıza, oğlanın ablası ya da annesi takardı. Sözden sonra erkek tarafı kıza, kız tarafı da erkeğe yüzük gönderdiği durumlara da rastlanmıştır.(K.K.4),(K.K.34)

Gözlem verilerine göre, nişan törenlerinde eski dönemlerde gelen misafirlere şeker ikram edilirken, günümüzde nişan törenlerinin salonlarda yapılmaya başlanmasıyla pasta, kuru pasta ve meyve suları ikram edilmeye başlanmıştır.(K.K.31)

Gözlem verilerine göre Sakarya’da yaşayan Gürcülerin, nişan eğlencesinde Gürcü türkülerini söylenip, Kafkas oyunlarından “cilveloy” ve “vohoy” oyunları oynanmaktadır. Cilveloy, kızların da erkeklerinde oynadığı bir oyundur. El ele tutuşan kişiler bir çember oluşturduğu ve bir liderin doğaçlama söylediği Gürcüce sözleri olan türküyü, nakaratta cilveloy nanayda diye eşlik ettiği çeşitli figürlere sahip bir oyundur. Cilveloy oyununun orijinal sözleri şu şekildedir.

Cilveli Oy

İndim dere ırmağa oy nanayda cilvelioy nanayda
Zeytin dalı kırmağa oy nanayda cilvelioy nanayda
Geldim seni almaya oy nanayda cilvelioy nanayda

Başladın ağlamaya oy nanayda cilvelioy nanayda.

Nayda nayda nanayda oy nanayda cilveli oy nanayda.

Bir sen söyle bir de ben oy nanayda cilveli oy nanayda

Karşıda gül menevşe oy nanayda cilveli oy nanayda

Senin yârin gül ise oy nanayda cilveli oy nanayda

Benimki mor menevşe oy nanayda cilveli oy nanayda.

Nayda nayda nanayda oy nanayda cilveli oy nanayda. (Akgün,Yılmaz ve Akgün,2012:134).

Gözlem verilerinden hareketle, Vohoy oyunu ise, çoğunlukla sadece erkekler tarafından oynandığı söylenebilir. Erkeklerin kol kola girerek halka oluşturduğu ve çeşitli figürlerle hareket ettiği bir oyundur. Nakarat bölümünde halkadakilerin hep birlikte vohoy dediği diğer kısımlarda ise, lider olan kişinin Gürcüce sözler söyleyerek grubu yönlendirdiği oyundur.

Gözlem verilerine göre, eski dönemlerde Gürcü horonlarının ve bu oyunlar oynanırken doğaçlama söylenen Gürcüce türkülerine rastlanmaktadır. Doğaçlama olarak söylenen Gürcü türküleri, yeni nesildeki gençlerin çoğunun Gürcüceyi konuşamamasından dolayı artık Gürcüce söylenememektedir. Günümüzde kırsal kesimde, nadir de olsa bu gelenek devam ettiği söylenebilir. Salon eğlencelerinde vohoy horonuna artık rastlamak pek mümkün değildir ama cilveloy oyunu halen oynanmaya devam ettiği görülmektedir.(K.K.26),(K.K.35) Mülakat verilerine göre,bu eğlencelerin yanında çok yaygın olarak görülmeyen ama yine de, bazı eğlencelerde rastlanan oyunlardan biri de “cabşı” oyunudur. Cabşı, bir üç beş rakam vardır. Beş üçü, üç biri, bir beşi yener. Kızlar erkekler kendi aralarında karışık oynamaktadır. Kaybeden oturur, kazanan aynı yerinde devam eder rakibini çağırır ve oyun bu şekilde devam etmektedir. (K.K.23)

Gözlem ve mülakat verilerinden hareketle, nişan eğlencelerindeki oyunları eski devirlerde, kızlar ve erkekler ayrı olarak oynandığı söylenebilir. Çalgı çalınmamaktadır genellikle oyuna liderlik eden kişiler tarafından türküler seslendirilmektedir.

Günümüzde ise, kızlar ve erkekler oyun halkalarında birlikte oynamakta ve çalgılar çalınmaktadır.

“Nişanda Gürcü horonu oynanırdı. Gürcü türküleri, cilveloy, vahoy vardı. Eskiden çok türkü olurdu şimdi türküler kalktı. Delikanlılar söylerdi türküyü ben de söylüyordum”.(K.K.26)

“Nişan bizim zamanımızda kız evinde ya da bahçesinde olurdu. Nişanda cilveloy oynanırdı. Kızlar, erkekler ayrı oynardı. Çalgı yoktu.” (K.K.32)

“Cilveloy, vahoy oynanır. Vahoy oynanır ama bilen çok kişi kalmadı. Bizim nişanda folklor ekibi geldi Hendek Batum ve Havarisi öğrencilerinin yapmış olduğu gösteri vardı onlar olmasaydı bilen yoktu.”(K.K.35)

Mülakat verilerine göre, nişanlanan çiftlerin birbirleriyle görüşme biçimleri de geçmişten günümüze değişikliğe uğradığı söylenilebilir. Sakarya’da yaşayan Gürcüler eski dönemlerde nişanlandıklarında çok fazla görüşme imkanına sahip değildi kaçamak, gizli gizli görüşmeler söz konusuydu. Bazı durumlarda da nişanlı çiftlerin akraba evinde görüşmelerine izin veriliyordu. Nişanlı kız, akraba evine giderken yanına, halakızı, teyzekızı ya da varsa kız kardeşini alarak gitmesi gerekmekteydi. (K.K.2)Günümüzde ise nişanlı çiftler dışarda ya da akraba evinde rahatlıkla görüşebilmektedir.(K.K.33),(K.K.34),(K.K.36)

“Nişanlıyken biz görüşemiyorduk. Camlarda gizli gizli görüşüyorduk gece karanlıkta. Ama şimdi raht görüşüyorlar.” (K.K.11)

“Telefon var internet var nişanlıyken her türlü görüşüyorlar .”(K.K.13)

Gözlem verilerine göre, nişandan sonra düğüne kadar geçen zamanın belirlenmesi iki ailenin ortak kararına göre olduğu söylenebilir. Ekonomik durum, düğüne hazırlıklarının tamamlanması gibi unsurlar bu kararın verilmesinde etkili olmaktadır.

Eski dönemlerde çiftler, erkeğin askere gitmeden önce de nişanlanabilmekteydi. Nişanlısını askere gönderen kızlar, yaklaşık iki sene nişanlı kalmakta, damat adayının askerden dönmesiyle düğün yapılmaktadır.

Günümüzde ise daha önceden tanışıklığı olanlar kısa sürede evlenirken, yeni tanışmış çiftler için nişanlılık süresi uzamaktadır.(K.K.2),(K.K.5)

Mülakat verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerin nişanlandıktan sonra gerçekleşen adetlerden biri de temenna adetidir. Nişanın ertesi günü nişanlanan erkek, el öptürmeye götürülürdü. Erkeğin yanında, amcasının oğlu ya da yakın arkadaşlarından biri yardımcı olmak için koluna girerdi. Kız tarafının büyükleri, sıraya dizilmiş bir şekilde oturur damat adayı teker teker ellerini öpmek için eğilirdi. Eğilme esnasında, önce ayak bileklerine, sonra dizlerine ve başına elini değdirir sonrada elini öperdi. Bu adette ilk seferde elini öptüren çok azdır, karşı taraf elini verene kadar aynı selamlama devam eder ve el öpülür. Aynı şey gelin adayı içinde geçerlidir. Nişandan sonra, erkek tarafından kayınvalide ve kadınlardan oluşan yakın akrabaların sırayla elleri aynı şekilde öpülürdü.

“Amcamın oğlu tuttu kolundan temenna yaptık. Elini verene kadar temenna yapardık. Çabuk elini verirse kurtulurduk, eline verene kadar yapardım.” (K.K.3)

“Geline de temenni yaptırırıldır. Kocakarılar yan yana dururlardı. Mesela Halaya elini öpmek için eğilirdik elini vermezse tekrar yapardık.”(K.K.2)

“Gelinin yanında, iki arkadaş vardı kolundan tutardı. Ellerini veren kadar temenna yaparken, ayaklarımız ağrırdı.”(K.K.4)

5.1.9. Nişan ile Düğün Arasında Yapılanlar

5.1.9.1. Bohça

Nişanda alınana hediyeleri kapsayan bir diğer unsurda nişan bohçasıdır. Nişan bohçası sadece evelenecek kız ve erkeğe olduğu gibi anlaşılmaya göre diğer aile bireyleri içinde bohça hazırlanabilir. Gözlem ve mülakat verilerine göre,kız için hazırlanan nişan bohçasında, terlik, çorap, patik, kazak, elbise, etek, çanta, ayakkabı, havlu, eşarp, iç çamaşırı, makyaj seti, parfüm gibi eşyalar yer almaktadır. Erkek için hazırlanan nişan bohçasında, terlik, çorap, gömlekler, iç çamaşırı yer almaktadır. Nişan bohçasının

içerisinde yer alan eşyalar, dönemim ekonomik şartlara göre azalabildiği söylenebilir. Eski dönemlerde, bohçaya konulan robdöşambr ve kolonyalara günümüzde pek rastlanılmamaktadır. (K.K.1)

Gözlem verilerine göre, nişan bohçası, nişan günü erkek tarafından kız tarafına getirilir, kız tarafından kızın arkadaşı veya yakını bohçayı alıp masanın üzerine koyar. Kız tarafı da erkek için hazırlanmış olduğu bohçayı, nişan bittikten sonra erkek tarafı kendi evine dönerken teslim eder. Nişan bohçasının süslemesine özen gösterilir. Alınan eşyalar, ipek işlemeli bohçalara dizilir, kırmızı kurdeleyle bağlanır üzerine altın takılırdı. Günümüzde, nişan bohçasının çeşitliğinin artmasıyla, nişan bohçasının süslenmesinde de değişiklikler yaşanmıştır. Bohçanın üzerine altın takma uygulaması, günümüzde görülmemektedir.(K.K.2),(K.K.11)

“Nişandan önce ne zaman müsait olunursa alışverişe çıkılır. Önce damat, damadın babası, annesi, kardeşleri, ben, ablalarım benim için nişan alışverişine gittik. Bana hazırlanan bohça için, pike takımı, yelek, şal, iç çamaşırı, pijama takımı, terlik, ayakkabı, havlu, tülbent, çanta, kazak, hırka, pardösü, etek, ceket, elbiseler makyaj seti alındı. Bir kaç gün sonra damat için, ben ablalarım damat alışverişe çıktık. Tıraş takımı, pantolon, gömlek, hırka, terlik, cüzdan, pijama takımı, iç çamaşırı, seccade, havlu, eşofman takımı alındı. Nişandan bir gün sonra damada götürdük. Onlar bana nişandan bir gün önce verdiler.”(K.K.31)

“Nişan bohçası karşılıklı konuşuyorsun. Düniür, ben bohça yapmayayım oğlana yapayım sende sadece kıza yap diyor öyle anlaşılıyor.”(K.K.12)

“Biz hanedekilere de yaptığımız için on yedi bohça yapmıştık ailemiz kalabalıktı kanaviçe, yastık, havlu, tülbent, patik, iç çamaşırı konurdu.”(K.K.15)

5.1.9.2. Bayramlık

Nişan yapıldıktan sonra düğüne kadar belli bir süre geçmektedir. Bu süre değişkenlik göstermekle birlikte, iki ailenin verdiği ortak kararlar belirlenmektedir. Nişanlılık süresinde çiftler birbirini daha iyi tanırken, ailelerde görüşmeye devam etmektedir. Bazı nişan dönemleri, bayramlara denk gelmektedir. Nişandan, düğüne kadar olan sürede ramazan bayramı, kurban bayramı gibi dini bayramlarda nişanlılar

birbirlerine ziyaretler gerçekleştirmektedir. Mülakat verilerine göre Sakarya’da yaşayan Gürcülerde bayram günlerinde ziyaretler gerçekleşirken, gelin adayına özel hediyeler olabilmektedir. Eski dönemlerde bayramlarda nişanlı olan kıza, erkek tarafından tülbent, şeker, kazak, etek, süslenmiş koç götürülmektedir. Günümüzde ise, süslenmiş koç hediye etme geleneği devam etmekle birlikte, çanta, tülbent, eşarp, elbise gibi kıyafetler yaygın olan hediyelerdir.

“Ben nişanlıyken bayramda erkek tarafından, etek, bluz, ayakkabı, çanta geldi. Kurban bayramında da fazladan bir hırka, hırkanın içinde badisi çorabı filan vardı.”(K.K.31)

“Koç götürürlerdi. Kimileri koyunu güzel süslerdi öyle götürürlerdi. Halende oluyor tek tük var yani”.(K.K.1)

“Giyim, elbise, eşarp olabilir bu tür hediyelerle gidiliyor bayramlarda.” (K.K.5)

“Bana başörtü bir kutu şeker getirmişlerdi şimdi süslü koyun götürüyorlar.” (K.K.4)

Çocuk askerdeydi gelin iki sene nişanlı kaldı diye kurban kestim. Gelinim için iki kurban bayramı geçti kurbanlar kesildi, üçüncü kurbanda aldık.(K.K.14)

5.1.9.3.Çeyiz, Çeyiz Serme

Gözlem verilerinde hareketle, bir kızın çeyizi, evlilik yaşına gelmeden önce işlenen nakışlar, danteller, havlular, pikeler, nevresimler ve alınan ufak tefek mutfak eşyalarıyla kısmen de olsa hazırlandığı söylenebilir. Kız nişanlandıktan sonra ise, bu hazırlıklar hızlanır ve çeyiz tamamlanır. Çeyiz ilk önce kızın kendi evinde serilmektedir. Bohçalara koyulan havlular, nakışlar, danteller ve diğer eşyaları kız tarafının yakınları ziyaret ettiğinde görebileceği şekilde dizilmektedir. Düğüne yaklaşınca son haftalarda artık kızın çeyizi, yeni oturacağı eve götürülür. Eskiden çeyiz eşyaları odanın duvarına asılarak sergilenirken, günümüzde eşyalar yerli yerine konur gelen ziyaretçiler çekmeceleri açarak bakabilmektedir.

“İlk önce gelinin kendi evinde serilir. Sonrada taşınacağı eve serilir. Mutfak eşyaları, pikeler, nevresimler onun gibi şeyler görülür.” (K.K.31)

“O zamanlar duvarlara asarlardı. Gecelikler, mintanlar, tlbentler, çoraplar odayı donatırlardı. Gelin köşesi yaparlardı oradan gelin çıkmazdı otururdu sandalyede hiç oradan çıkmak yok.”(K.K.2)

“eyizi kız önce kendi evinde serer, son haftalarda da erkek evine gelir serilir. Önceden asmalar vardı duvara ama artık gelen çekmeceleri açıp bakıyor.”(K.K.11)

eklinde ifadeler bu yorumu destekler niteliktedir.

5.1.10.Düğün Alıverii

Gözlem verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcüler, düğünden bir müddet önce damat ve gelin kendi yakınlarından birkaç kişiyle giyecek ve ev eşyası almak için alıverie çıkmaktadır. Eski devirlerde, düğün alıverii damat ve gelin adayının gtrlmediğ, aile büyükleri tarafından alışveriş yapılmaktaydı. Ev için gerekli olan mobilyalar, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi gibi beyaz eşyalar da bu alışveriş esnasında alınmaktadır.

“Düğün alıveriine ben gitmedim. Renkli patiskalar vardı onlardan almışlardı, basma almışlar, bir çift terlik, ayakkabı. O ayakkabıyı da giyemedim büyük geldi. Damat da kendi aldı. Kız taraflı o zaman damada bir şey almazdı tıra takımı, terlik alırlardı o kadar.”(K.K.2)

“Düğün alıveriine gençler çıkıyor genelde.” (K.K.5)

“Düğün alıveriine önceden teyze yenge hala gelirdi ben benim oğlumda ben bile gitmek istemiyordum ama çocuklar yapmadı. Anne, baba, kardeş birlikte gittik. Benim dğnimde alışveriş olmadı. Şimdi damat alır geline mobilyasından giyeceklerinden tut, yemek grubu, yatak odası, yorganı vesaire hepsini damat babası aldı.”(K.K.11)

“Düğün alıveriinde genelde kayınvalide olur, grmce olur, hala olur. Kız tarafından kendi büyüğü teyzesi olur, teyzekızları olur o kadar kız tarafından anne gelmez alıverie .”(K.K.13)

Şeklindeki mülakat verileri bu yorumu destekler niteliktedir.

5.1.11.Davet

Gözlem verilerine göre, nişan gerçekleştirildikten sonra, düğün tarihi için her iki ailenin isteklerine ve gençlerin kararlarına göre bir gün belirlenmektedir. Gün belirlendikten sonra akraba, dost, komşuları düğüne çağırmak için davet etme kısmı başlamaktadır. Düğüne gelen misafirleri, günümüzde davetiye kullanarak çağırılmaktadır. Uzakta olan yakın çevrelere telefon edilerek haber verilmektedir. Davetiyenin yaygın olmadığı dönemlerde, akraba, eş, dosta ziyarete gidilir düğün günü ile bilgiler verilir ve bu bilgilerin diğer tanıdıklara da yayılması istenirdi. Davetiyelerin olmadığı dönemde, ev telefonlarıyla da misafirler haberdar edildiği söylenebilir.

“O zaman gezerlerdi. Davetiye yoktu yakın akrabaya gidilirdi, benim düğünüm var yakınlarla söyle derlerdi .”(K.K.2)

“Düğüne davet davetiye basılarak çağrılır. Yakın çevre, eş, dost, akraba, davet edilir.”(K.K.5)

“Telefon yoktu. Davetiye yoktu. Uzaktan pek akrabalarımız olmuyordu iç içe evlendiğimizden pek dışlardan akrabalarımız olmuyordu. Şimdi kolaylaştı, telefon var davetiye bastırıyorlar.” (K.K.3)

“Davetiye pek yoktu. Haber gönderirdik. Duyulurdu millet toplaşırdı.” (K.K.18)

5.1.12 Kına Gecesi

Kına gecesi adeti, bir takım farklılıklar olmakla birlikte, Türk toplumunun hemen hemen her kesiminde görüldüğü söylenebilir. Düğünden önceki son aşama olarak karşımıza çıkan kına eğlencesi, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde değişiklikler yaşanmakla birlikte halen devam etmektedir. Kına gecesi, düğünden önce eve veda edişin, evdeki son gecenin töreni olmak gibi manevi bir değere sahiptir. Geleneksel yapıyı koruyan yerlerde kına gecesi eski özelliklerini korurken, şehirleşme ve kültürel değişmeye uğrayan yerlerde değişiklikler yaşanmaya devam ettiği söylenebilir.

Gözlem verilerine göre, kına gecesi yaygın olarak düğünden bir gün önceki günün gecesinde düzenlendiği söylenebilir. Ancak günümüzde, düğünün bir hafta öncesinden yapılabilmektedir. Böylece kına gecesinin yorgunluğu atılarak, düğüne hazırlıklar daha rahat bir şekilde olmaktadır. Sakarya'da yaşayan Gürcülerde kına gecesi kız tarafına aittir ve genelde kızın evinde ya da bahçesinde yapılmaktadır. Artık günümüzde kına gecelerinin de, salonlarda yapıldığı durumlarda rastlanmaktadır. Kına gecesinin davetlilerini kadınlar oluşturmaktadır. Kız ve erkek tarafından akrabalar, eş, dost katılmaktadır. Eskiden kız evinde gerçekleştirilen kına geceleri kadın eğlencesi olarak yapılırken, salonlarda yapılmaya başlanmasıyla erkeklerinde kına gecelerine davet edildiği görülmektedir. Eski devirlerde, yaygın olarak kına gecesinde damat bulunmazken, günümüzde kına gecelerinde damat, kıza eşlik etmektedir.(K.K.11),(K.K.17),(K.K.32)

Sakarya'da yaşayan Gürcülerde kızlar kına gecelerinde Gürcülere özgü kıyafetlere rastlanmamaktadır. Eskiden kızlar, kına gecelerinde gelinlik giyerlerken, günümüzde ise kızlar bindallı ya da gelinlik giymeyi tercih etmektedirler.

Kına gecesinin isminden de alınıp olduğu özelliği kına yakılmasıdır. Ancak Sakarya'da yaşayan Gürcülerde eski dönemlerde, erkek tarafından getirilen kınaların misafirlere dağıtıldığı ama gelin adayına kına yakılmadığı, kına yakma adetinin gerçekleştirilmediği uygulamalara rastlandığı mülakat verilerine göre söylenebilir. Günümüzde ise, gelin adayı ortaya alınarak etrafından kızın arkadaşları ellerinde mumlar tutarak etrafından dönmektedir. Arkadaşlardan birisinin elinde, içinde yoğurulmuş kına bulunan tepsi vardır ve dönerken gelin adayının başının sütünde tutmaktadır. Bu esnada kına türküleri söylenir ve gelin adayı ağlatmaya çalışılmaktadır.(K.K.31),(K.K.34)

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar adlı türkü, kına gecelerinde söylenen türkülerden biridir. Bu türkü anonimdir ve kına geceleriyle özdeşleşmiştir. Eski devirlerde kına gecesinde söylenen Gürcüce Türkülerin yerini bugün, Gürcüceyi bilmeyen gençlerin söylediği türkülerden Yüksek yüksek tepeler adlı türkünün sözleri şu şekildedir:

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar

Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
 Annesinin bir tanesini hor görmesinler
 Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim
 Hem annemi hem babamı, ben köyümü özledim.
 Annemin yelkeni olsa açsa da gelse
 Babamın bir atı olsa binse de gelse
 Kardeşlerim yolları bilse de gelse.
 Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim
 Hem annemi, hem babamı, ben köyümü özledim. (Akgün, Yılmaz ve Akgün,2012:147)

“Kına gecesi düğünden bir gün önce yapıldı. Kına gecesine damat gelemezdi. Gelinlik giydim. Kına yakılmadı bizim o zamanlarda kına yakılmazdı sonradan görmeye başladım. Kına türküleri yüksek yüksek tepeleri söyleniyordu kızın arkadaşı söylüyordu”.(K.K.1)

“Düğün bir gün öncesinde yapıldı. Damat giremezdi yasaktı. Kına gecesinde gelinlik giydim. Kına getirirdi oğlan tarafı kına dağıtılırdı şeker dağıtılırdı. Kına yakılmadı hısım akrabaya dağıtırdık. Oturduk eğlendik arkadaşlarla konuştuk. O zaman radyoda yoktu bir kız türkü söylerdi bizde el şaklatırdık.” (K.K.2)

“Kına gecelerinde, Gürcü türküleri söylenir ama onu yeni nesil pek bilmiyor.” (K.K.5)

“Kızın, kendine bağlı bayanlar arası isterse salon tutar. Bayanlar arası kına gece yapar. Evinin önünde isterse kadın erkek karışık olabiliyor ama şimdi genelde kadınlar arası küçük bir salonda oluyor.”(K.K.13)

5.2.Düğün Esnası Adetleri

5.2.1.Düğün Günü Hazırlıkları

Düğün için hazırlıklar haftalar öncesinden başlamış olsa da, gelinin süslenmesi, damadın tıraş olması, gelin arabasının süslenmesi düğün günü yapılması gerekenler arasında yer almaktadır. Bu hazırlıklar yapılmasında, geçmişten günümüze bazı

değişiklikler yaşanmıştır. Sosyo-ekonomik durumlar, geleneksel kırsal yaşama şartlarından, şehir hayatına geçiş bu değişikliklerin yaşanmasındaki sebepler arasında yer aldığı söylenebilir.

5.2.1.1. Gelinin Süslenmesi

Düğün günü, gelin için önemli anlardan biri gelinliğini giyip süslenmektir. Mülakat verilerine göre Sakarya’da yaşayan Gürcü kızları, eski devirlerde kuaförler ve kuaföre gitmek çok yaygın olmadığı için saç ve makyaj yapma konusunda becerikli kimseler tarafından süslenmekteydi. Daha sonraki dönemlerde ise gözlem verilerine göre, kızların kına gecesi hazırlığı için kuaföre götürüldüğü ve süslendiği söylenebilir. Kızlar, kına gecesinde yapılan saçlarının bozulmamasına özen gösterip, aynı saçla düğüne katıldığı durumlara da rastlanmıştır. Düğün günü kuaföre giden kızlar o dönemlerde çok nadir bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde ise erken saatlerde gelin kuaföre götürülmekte ve saç ve makyaj hazırlığı düğün günü yapılmaktadır. Kuaföre giden gelin adayının yanında, kızın arkadaşları ve kız kardeşleri de olmaktadır. Kuaföre masrafları, genellikle erkek tarafından karşılanmaktadır.(K.K.2),(K.K.6),(K.K.32),(K.K.37)

“Kına gecesi için kuaföre giderdik o gecesi orda süslerdi bizi sabaha kadar oturrduk bidaha bizi saç yapmaya kimse götrmezdi o saçla gelrdk düğüne gene kendimizi süslerdik bi iki makyajımızı yaprdık .” (K.K.1)

“Düğün için süslenirken geldi teyzem hazırladı beni. Ama ben kızlarımı kuaföre gönderdim.”(K.K.11)

“Kuaföre gidildi kına gecesi için o akşam yatmadım saçım bozulmasın diye.” (K.K.21)

“Gelin kuaföre gidiyor, makyajı, saçı başı yapılıyor.” (K.K.31)

5.2.1.2. Gelin Hamamı

Gelin, gelinin arkadaşları ve akrabaları ile erkek tarafından akrabaların birlikte hamama gittiği gelin hamamı adetine bazı kültürlerde rastlanmaktadır. Eğer erkek

tarafının ekonomik durumu müsaitse hamam kapatılabilmektedir. Yemeklerin yenildiği, oyunların oynandığı gelin hamamı, gelinin yıkanmasıyla son bulmaktadır.

Gözlem ve mülakat verilerine göre Sakarya’da yaşayan Gürcülerde gelin hamamı adeti yaşanmadığı söylenebilir. Eski devirlerde de, günümüzde de gelin hamamı ile ilgili bir uygulamaya rastlanmamıştır denilebilir. (K.K.2), (K.K.4), (K.K.10), (K.K.17),(K.K.31)

“Gelin hamamı yoktu.”(K.K.7)

5.2.1.3. Damat Tıraşı

Düğün günü hazırlıklarında, gelinin süslenmesi ne kadar önemliyse, damat için damat tıraşı o kadar önemlidir. Damat tıraşı esnasında bazı kültürlerde farklı adetler yaşanmaktadır. Sakarya’da yaşayan Gürcülerde ise damat tıraşı esnasında, öncesinden ya da sonrasında Gürcülere özgü herhangi bir adete gözlem verilerinde rastlanılmamıştır. Düğün günü damat, damat tıraşını olmak için berbere gitmekte ve tıraşını olmaktadır.(K.K.5),(K.K.26)

5.2.1.4. Gelin Arabasının Süslenmesi

Düğün günü, gelinin kız evinden alınarak düğünün yapılacağı yere götürülmesi için kullanılan araçlar günün koşullarına göre çeşitlilik göstermektedir. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin genellikle, araç olarak araba kullandığını söyleyebiliriz. Bunun yanında mülakat verilerine göre, özellikle eski devirlerde öküz arabası, otobüs, fayton bazen de kamyon gelin arabası olarak kullanılmaktaydı.

Gözlem verilerine göre, gelin arabası seçilirken, akrabalarından gelin ve damadın ortak kararıyla beğendikleri ve uygun gördükleri araba seçildiği söylenebilir. Genellikle gelin arabası erkek tarafındaki akrabaların arabasından seçilmektedir. Kullanmak için izin isteyerek düğün günü süsletilerek kullanılmaktadır. Bunun yanında, artık günümüzde özel gelin arabaları da kiralanmaktadır. Gelin arabasının süslenmesinde önceden önüne konulan bebek süsleri yaygınken, günümüzde pek rastlanılmamaktadır.(K.K.1),(K.K.11)

“Gelin arabası, erkek tarafının akrabalarının arabasından beğenilen biri seçiliyor.” (K.K.35)

“Ben öküz arabasıyla geldim. Öküz arabasına çadır yaptılar, içerde seni kimse göremez hiç.” (K.K.2)

5.2.2.Düğün

5.2.2.1.Düğün yeri

Sakarya’da yaşayan Gürcülerin evlenecekleri yerler, dönemin koşullarına ve evlenecek kişilerin ortak kararlarına göre değişiklik göstermektedir. Gözlem verilerine göre, eski devirlerde çoğunlukla erkek evinin bahçesinde yapılan düğünler günümüzde, düğün salonlarında yapılmaktadır. Düğün erkek tarafına ait olup, masrafları damat veya damat babası tarafından karşılanmaktadır.

Mülakat verilerine göre, erkek evinin bahçesinde yapılan düğünlerde, genellikle damat ve erkekler dışarda, gelin ve kadınlar ise evde düğünü geçirmektedir. Eski devirlerde damadın evinde yapılan düğünlerin çoğu yemekli olmaktadır. Yemekler kazanlarda pişmekte ve gelen misafirlere ikram edilmektedir. Yemekli düğünlerde evde ve evin bahçesinde masalar, sofralar kurulur, düğün için ayrılan bütçeye göre yemek ikramları gerçekleştirildi. Düğünde pilav, makarna, et, çorba, dolma, lahana gibi altı yedi, çeşit yemek yapılarak ikram edilmektedir. Buğdayın suda haşlanıp, soğuduktan sonra üzerine şerbet dökülmesiyle yapılan “herisa” tatlısı düğünlerde ikram edilen Gürcülere özgü olduğu bilinen ikramlardan biridir. Bunun yanında keşkek ve süttten yapılan ziyani olarak adlandırılan süt çorbası da, Sakarya’da yaşayan Gürcülerin ikramları arasında yer almaktadır. Yemekleri kadınlar evde kurulan masalarda, erkekler dışarda kurulan masalarda yemektedir. Günümüzde salonlarda veya evlerde yapılan yemekli düğünlerde genellikle pilav, et gibi yemek türleri daha çok tercih edilir olmuştur.(K.K.17),(K.K.31),(K.K.32),(K.K.38),(K.K.5)

“Düğün evde, bahçede yapıldı. Yemekliydi. Gürcü yemeklerinden herisa et yaparlardı şerbeti sonradan koyuyorlardı. Erkekler dışarda masada, evde kadınlar yedi.”(K.K.26)

“Düğün yemeği evde, büyükler yapıyordu. Eti, helvası, çorbası vardı. Masalar kuruldu, bahçede masalardaydı. Gürcü yemeği herisa vardı, keşekten yapılıyor.”(K.K.1)

“Düğünde, evde yemek verildi. Çorba, sarma çeşit çeşit yemek herisa. Altı yedi çeşit yemek yaparlardı, biterdi gece yine yaparlardı, sabah misafirler gelir diye.”(K.K.4)

“Düğünü nasıl yaptığına bağlı salonda yaparsan yemekli pek kalmadı ama eskiden yaparlardı köy düğünleri yemekli.”(K.K.35)

“Düğün salonlarda yapılıyor yüzde %80i. Kır düğünü yapabiliyor. Dindar insanlar mevlit de okutabiliyor düğünde.”(K.K.16)

5.2.2.2. Düğün günleri ve süresi

Düğünün yapılacağı gün olarak, düğün sahipleri hem kendilerine hem de düğüne katılacak misafirlere uygun günü seçmeye çalıştığı söylenebilir. Gözlem verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde de duruma ve koşullara göre farklılık gösteren, geçmişten günümüze değişikliklere uğramış bir düğün günü seçimi olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde kamuda ve özel sektörde çalışanların fazla olması ve genel tatillerin cumartesi, pazar günlerine denk gelmesi nedeniyle, düğünler hafta sonu tatillilerine rast getirilmektedir. Son dönemlerde ise, uzun bayram tatillerinin son hafta sonuna denk gelen günleri, misafirlerin düğüne daha kolay icabet edebilecekleri düşünüldükçe düğün günü olarak tercih edilmektedir. Mülakat verilerine göre, Eski dönemlerde, çoğunluğun çiftçilikle uğraştığı geleneksel yapıdaki köy düğünlerinde, hafta içinde de düğün yapılmaktaydı. Hayırlı ve mübarek gün olarak perşembe gecesi, cuma günlerinden başlayan iki, üç gün devam eden düğünlerde olmaktaydı.(K.K.1),(K.K.17),(K.K.19),(K.K.36)

“Gelini perşembe gecesi getirirler, Cuma günüde düğün olurdu. Perşembe gecesi başlıyor Cuma akşamı bitiyor düğün.” (K.K.2)

“Perşembe oluyordu düğünlerimiz öğlenden sonra gelini götürürlerdi. Akşama kadar düğün oluyordu ertesi gün akşama kadar. Şimdi öyle değil salonlarda iki saat beş saat belirli bir şey o zaman öyle değildi.”(K.K.4)

“Genelde hafta sonları insanların müsait olmasından dolayı.”(K.K.35)

Gözlem verilerine göre, düğünün başlaması, misafirlerin evlerine dağılması ve düğünün bitimine kadar belli bir süre geçmektedir. Düğün süresi, düğün sahibinin kontrolünde gerçekleşen ve kişilere göre değişebilen bir durumdur. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin düğünleri eski devirlerde günlerce sürerken, günümüzde düğün süreleri gün içinde birkaç saate sığdırıldığı söylenebilir.

“İki günde süren vardı, üç gün de süren vardı, bir gün de süren vardı. Hane toplantıya bakıyor, inek kesiyor, öküz kesiyor. Yarın da devam etsin diyor millet toplanmışsa, işi yoksa.”(K.K.38)

“Bir gün sürer.”(K.K.34)

“Benim üç gün düğün sürdü. Cumartesi, pazar, pazartesi.”(K.K.21)

5.2.2.3. Gelin Alma

Gelin alma, her bölge ve her kültüre göre farklı geleneklerle yapılmaktadır. Gözlem verilerine göre, düğün günü, sabah erken saatlerde hazırlığını bitiren gelin, erkek tarafının gelmesini ve düğün yerine gitmek için beklemektedir. Kız tarafının yakın akrabalar ve eş, dostun büyük bir çoğunluğu düğün günü kızın evinde toplanır. Misafirler arasından tercihe göre direk düğün evine gidenlerde olmaktadır. Düğün günü, erkek tarafı da düğün sabahı hazırlıklar bitince, kızın evine gelin almak için yola çıkmaktadır. Erkek tarafının, kız evine gitmesi ve kızı düğün yapılacak yere götürme süreci, gelin alma olarak adlandırılmaktadır.

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde gelin alma zamanı, düğünün yapılacağı saate göre değişebilmektedir. Düğün saatinden yarım saat, bir saat önce erkek tarafı ve erkek evinde toplanan misafirler hep birlikte kız evine gidilmektedir. Gözlem verilerine göre, Kız evinin önünde kalabalık bir topluluk beklerken, kız evden çıkarılmadan önce kızın babası, ağabeyi veya erkek kardeşi tarafından geline, kırmızı kurdele bağlanmaktadır.

Gelin evden çıkmak üzereyken, kız tarafından kardeş veya yakın kız arkadaşları kapıyı kitler ve damadın babası gelerek para verir ve kapıyı açtırmaktadır. Kapının önüne gelen gelin belli bir müddet bekletilir ve bir düğüne davetli bir din görevlisi tarafından Arapça ve Türkçe dualar okur ve hep birlikte hayırlı ve mutlu olmaları için dua edilmektedir. Bazen de bu adet, dua okunarak değil, tekbir çekilerek gerçekleştirilmektedir. Nadirde olsa gelin evden gelin arabasına doğru yürürken, üzerine şeker saçılmaktadır. Gelin arabaya binene kadar yürünen yolda, baba, ağabey veya erkek kardeş geline eşlik etmektedir. Özellikle eski devirlerde, gelin evden çıkarken silah atma adetine rastlanılmaktadır.(K:K.5),(K.K.23),(K.K.36),(K.K.38)

“Babam kırmızı kurdelemi taktı bende çok çok ağladım tekbirle çıktım ben.”
(K.K.11)

“Gelinin kapısını açamazlar, kız tarafından birisi anahtar kayboldu der, damadın babası gelir para verir açarlar.” (K.K.34)

“Gelin evden çıkarken dualar okurlardı. Hoca dua okurdu. Bir kolumdan görüncem bir kolumdan abim tuttu arabaya götürdü dualarla.” (K.K.1)

5.2.2.4.Düğünde Çalgı ve Eğlence

Düğün törenleri, eğlence kültürünün bir parçası aynı zamanda da yapılan adetler ve uygulamalar nedeniyle kültürel çeşitliliği oluşturan unsurlardan biridir. Düğün törenine katılan misafirler hem eğlenmekte hem de birbirleriyle paylaşımlarda bulunarak dayanışma ve bütünleşme örneklerini göstermektedir.

Gözlem verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcülerde erkek ve kız tarafı hep birlikte, gelin alındıktan sonra düğünün yapılacağı yere konvoy eşliğinde gitmektedir. Düğün saati ve süresinde farklılıklar olduğu için, düğünün başlama aşamasında da çeşitlilikler olmaktadır. Bir günden fazla süren köy düğünlerinde genellikle öğleden sonra başlayan düğünler, günümüzde salonlarda yapılan düğünler akşam saatlerinde başlamaktadır.

Düğünde çalınan çalgılar, oynanan oyunlar ve yapılan eğlenceler geleneksel yapıya ve şehirlere göre değişmektedir. Mülakat verilerine göre Sakarya’da yaşayan

Gürcülerin düğünlerinde müzik ve çalgı yerine mevlit okuttuğu düğünlere de rastlanılmaktadır. Eskiden olduğu gibi ve günümüzde de mevlit okutma geleneğine örnek olabilecek düğünler halen devam ettiği söylenebilir. Bunun yanında, genel bir eğlence kültürünün de yaşatıldığı düğünlerde yaygındır. Mülakat verilerine göre eski devirlerde çalgıların olmadığı, türkülerin canlı olarak söylendiği düğün eğlenceleri yaşanmaktaydı. Saz takımı tutmak, davul zurna eşliğinde oynamak nadirde olsa eski dönemlerde görülebilmekteydi. Gözlem verilerine göre, günümüzde ise düğünlerin salonlarda yapılmasıyla birlikte müzik grupları tutulmaktadır.

Gürcülerinde dahil olduğu Kafkas halklarının oynadığı Kafkas dansları, Sakarya'da yaşayan Gürcülerinin düğünlerinde nadirde olsa rastlanırken, günümüzde gözlem verilerine göre, dans kültürüyle tanışmayan ve bilmeyen düğün sahipleri, Gürcü kültürünü yaşatmak adına, düğüne Kafkas halk dansları grubunu çağırmakta ve gösteriler sunulmaktadır. Nişan eğlencesinde olduğu gibi "cilveloy" ve "vahoy" düğün eğlencesinde de en çok oynanan oyunlardandır. Bunun yanında düğün eğlencesi çiftetelli, kasap, üçayak gibi oyunlarla da çeşitlenmektedir.

Gözlem verilerinden hareketle, düğün esnasında, eski devirlerde gelin ve damat yan yana bulunmazken, günümüzde düğünün başından sonuna kadar gelin ve damat yan yana durduğu söylenebilir. Gelin ve damadın oyunlara katılması kişisel tercihe bağlı olmaktadır.

Genel olarak Sakarya'da yaşayan Gürcülerin eski dönemlerde oynadıkları cilveloy, vahoy gibi oyunlara günümüzde pek rastlanılmasa da, Gürcüler bu adetlerini yaşatmak için çaba sarf etmektedirler. Bazı düğünlerde gençler olmasa da orta yaşlı ve yaşlı misafirler vahoyu oynayabilmektedir. Cilveloy oyunu birçok düğünde gençler ve yaşlıların halen oynadığı oyunların en başında gelmektedir. Kafkas halk dansları kursları açarak ve Gürcü vatandaşların katılımı sağlanarak özellikle yeni nesillere aktarımı sağlanarak, kültürün devamı sağlandığı söylenebilir.

"Düğünde saz takımı çok çalınırdı benimkinde yoktu ama saz takımı çok olurdu Kafkas oyunları çok olmuyordu burada bilinmiyordu Artvin'den gelenler Kafkas oyunlarını çok yapıyor da benim amcamın kızının düğününde özel tuttular özel oynattılar."(K.K.1)

“Erkekler bahçede kızlar evde eğlenirdi. Cilveloy oynardık çalgı yoktu biri söylerdi. Herkes söyleyemezdi. Düğünde gelin damat ayrı ayrı dururdu.” (K.K.26)

“Düğüne başka köylerden kız oğlanlar gelirlerdi. Gürcüce türküler söyledik düğünde, horon mu dersin, türkü mü dersin sesimiz kısılırdı. Bu türkü düğünlerde mecillerde her zaman söylenirdi kızlarda erkeklerde söylerdi.

Söylerim yana yana

Söyle derdini bana

Söyle derdin var ise

Derman olayım sana

Kaş kaşa çatmış gönül

Ne diyeyim gözlere

Kaşların güzeldir de gözlerin de güzeldir de

Ne diyeyim gözlere

Gürcüce de Türkçede söylenir. Düğünde çalgı yoktu radyo bile yoktu. Vahoy vardı çiftetelli oynamazdık. El ele tutardık halka olurduk Vahoy,

Va ho hoy mağla mağla

Va ho hoy piranz kori

Va ho hoy zamy vori

Va hoy hoy gavted ori.” (K.K.3)

“Artvin horonları üçayak, vohoy, cilveloy oynanırdı. Gürcüce türküler söylenirdi. Erkeklerle, kızlarda oynardı evin içinde vohoyu oynayan kızlarda vardı ama nadirdi. Vohoy o anda sayılıyor bir sözü yok. Biri diyor vahoy ragında, öteki vohoy es minda biri kumanda veriyor biri sayıyor herkes vahoy diyor. Çalgı olarak pek zor çalarlardı.” (K.K.38)

“Gürcü oyunu var oynayacak kimse yok bizde en son vohoy oynayanlar amcamlardı bazı köylerde gençler belki oynarlar biz bilmeyiz herkes ekmek derdine düşmüş kimi okulda kimisi işte, kimisi İstanbul’da kimisi Adapazarı’nda. Bizim köyde insan yok nerdeyse, ama eskiden babam arkadaşlarıyla hep birlikteydi köyde. Bu kültürün ölmemesi gerekir ama.”(K.K.35)

5.2.2.5. Düğün Hediyeleri

Düğün günü, gelin almaya gelindiğinde kız evinin önünde bekleyen dönemin şartlarına göre değişen, öküz arabası, taksi, kamyon gibi araçlara kız tarafının hazırladığı havlular ve mendiller hediye olarak verilmektedir. Eskiden rastlanılan ama düğünde yemek verildiği için yaygın olmayan bu adete günümüzde daha çok rastlanıldığı gözlem verilerinden hareketle söylenebilir. Bu adet günümüzde de devam etmektedir. Gelin almaya gelen ve kızın evin önünde sıralanan arabaların yan aynalarına, kurdele ile bağlanmış havlular hediye edilmektedir.

Düğünde gelin ve damada, misafirler tarafından verilen hediyeler, eski dönemlerden günümüze gelene kadar bir takım değişikliklere uğramıştır denilebilir. Mülakat verilerine göre, düğüne gelen misafirler eskiden bakırın kıymetli olduğu dönemlerde bakırdan tepsiler, sahanlar hediye ederken altın, bilezik gibi takılara çok rastlanılmamaktadır. Günümüzde ise yakın akrabalar bilezik, altın ve zarfın içine para koyarak düğün evine hediye etmektedir.

“Düğünde davetliler şuan için ağırlıklı zarf içinde para veriyorlar. Zaten ihtiyaçlarını gençler kendileri aldıkları için.”(K.K.5)

“O zamanlar altını erkek tarafı geline yapamıyordu ki, eskiden para mı vardı. Şimdi benim torunumun düğünü olacak biz şimdiden bilezik aldık şimdi var.”(K.K.3)

“Hediye olarak kimin gönlünden ne koparsa onu verir. Artık genelde bu altın getirmişti, bizim de altın götürmemiz lazım gibi düşünülüyor.”(K.K.34)

“Düğünü yapan kişilere göre de değişebiliyor hediye. Durumu iyi değilse ona göre daha fazla verilebiliyor.” (K.K.36)

5.2.2.6. Gelin İndirme

Düğün bittikten sonra, gelin artık baba evine değil eşiyle birlikte yaşayacağı yeni evine gitmektedir. Düğün sonunda gelin ve damadın yanında, kız ve erkek tarafından yakın akraba ve eş dost kalarak yeni eve gidene kadar eşlik etmektedir. Geleneksel köy düğünlerinde Sakarya’da yaşayan Gürcüler, mülakat verilerine göre, genellikle düğünü erkek evinin bahçesinde yaptığı için ve büyük çoğunluğu damadın ve ailesinin yanına taşındığı için gelin düğünün yapıldığı yerde kalmaktadır. Ama günümüzde salonlarda yapılan düğünlerden sonra gelin ve damat birlikte yaşayacakları yeni evlerine götürülmektedir. Gelinin arabayla evin önüne gelmesinden sonra başlayan süreçte, geçmişte ve günümüzde yapılan bazı adetlere rastlanmaktadır.

Bunlardan en yaygın olanı Gürcüce “magari” diye adlandırılan adettir. Magari geleneği, geçmişten günümüze halen devam ettiği söylenebilir. Magari geleneğinin amacı gelini, damada teslim etmeden, yeni evine göndermeden önce zorluk çıkarmaktır. Bu gelenek Sakarya’da yaşayan Gürcüler tarafından yıllarca benimsenmiştir. Gözlem verilerine göre, erkek tarafı çıkarılan bu zorlukların adet olduğunun bilincindedir ve kız tarafının, isteklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Öyle ki magari geleneğinde istenilen, haşlanmış tavuk, baklava ve gözlemelerin hazırlığını erkek tarafı düğün öncesinden yapmaktadır. Bu gelenek, düğün sonrasında hem gelin hem de damat tarafından hoş bir anı olarak hatırlanmaktadır. Magari geleneği “*gelin arabadan inmeden yapılır. Kız tarafındaki erkelere, magari derler. Onların, düğün günü gelin arabadan inerken istekleri vardır. Erkek tarafından isterler. Kız tarafından komşular veya akrabalarından erkekler, yaptırır bunları. İlk başta yolluk, halı serilmesini isterler arabanın önüne, gelin çamura basmasın diye. Daha sonra tavuk tatlı isterler, bunlar gelmezse, gelin inemez. Bunlar alındıktan sonra kahve istenir. Kaç kişiye en fazla dört kişi filandır. Her şey yapıldıktan sonra gelin iner eve geçer.*” (K.K.23)

Kıza tarafı yapardı, toplanırdı büyük masada gelin arabadan inmeden isterlerdi. Şeker, tavuk, baklava, hayvan isterler. Bende oturdum öyle sofralara isterdik bir şeyler erkek tarafından azarlayanlar olurdu, azarlamayacaksın. Ben ne istediyseler vermiştim bugündür dedim bir daha olmaz dedim.(K.K.14)

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde gelin yeni evinini kapısından girmeden, kapıya bıçak saplama adetine de yaygın olarak rastlanıldığı söylenebilir. Özellikle köy düğünlerinden bu adet çok fazla yapılırken, günümüzde kapıya bıçak saplanarak hasar

verilmekten çekinildiği için ve buna benzer sebeplerden bu adetin artık eskisi kadar yaygın olmadığını görmekteyiz.

Gözlem verilerinden hareketle, evin kapısından içeri girmeden gelinin üzerine şeker dökülmesi, testi kırdırılması ve koltuğunun altına Kuran-ı Kerim verilmesi geçmişten, günümüze uygulamalarına sıkça rastlanılan ve yaygın olan adetler arasındadır denilebilir.

“Arabanın önüne masa kurulduğunda, baklava, tavuk bir de gözleme istenirdi, amaç tavuğu, tatlıyı birlikte yemek. Sonra tamam doyduk diyorlar arabadan inilmesine izin veriyorlar. Evin kapısına gelince de testi kırdırdılar bana. Testinin anlamı eşler kırılıp dökülmesin diye, sonra şeker attılar. Şeker de bereket anlamına geliyormuş, artsın eksilmensin gibilerinden. Birde kuran veriyorlar.” (K.K.34)

“Testi kırdırırlardı. Evin içinde gelino gelino diye oynarlardı halka olup, biteceği zaman bir testi kırarlardı, damat tutardı gelinin elinden girerdi odaya. Damadın sırtının üstünde baklava yerlerdi kız tarafı. Damadı yamultuyorlar sırtında tatlı yiyorlar. Şeker atmışlardı üstüme.” (K.K.10)

“Damadın evine girerken koltuğun altına kuran sıkıştırırlardı. dış kapının köşesine. Çakı bıçaklar vardı ya onları saplarıydı onun altından geçirirlerdi. Oğlanlar halka oluyor bir buzağı getirirler buzağı süslerlerdi, kayış bağlarıydı. Tabanca takarlardı o buzağıya türkü söylerlerdi bu buzağının tabancası var termeyola laa böyle türkü söylerlerdi. Ne var kulağı, ağzı, burnu sayarlardı Gürcüce.” (K.K.2)

“Pekmeze el sürerdik iki parmak sonra, duvar sürdürdüler, kapıya iki bıçak sapladılar, bardağı duvara vurdururlardı.” (K.K.4)

“Bıçak sapladılar kapıya, Bardak kırdım gelin kuvvetli olsun diye bardak kırırırlar.” (K.K.21)

“Gelin yeni eve girerken, bende olmadı ama yakınlarımızda oluyor. Gelin girerken kayınvalide, kapının üstüne bıçak batırıyor. Bir de sandalyeye çıkıyor gelin ile damadı ayağının altından geçiyor. Onun anlamı gelin kayınvalide ve kayınpederin sözünden çıkmasın diye.” (K.K. 1)

“Gelin arabadan inmeden, ya ayakkabı yok, ya ayağı topal derlerdi kız tarafından gençler para isterlerdi. Arabadan indirmek için, tavuk, kadayıf, baklava isterler. Herya mola diye bir türkü var o da söylenirdi. Eve havyan getirttirirlerdi gelin için isterlerdi gelinin olurdu, ikinci kata çıkarttırırlar koca hayvanı. Tavana silah attılar hala delikleri var.”(K.K.21)

“Gelini eve getirdiğimizde, cilveloy derler, gelino derler halka kurup oyun oynarız. Halkanın ortasına gelini alırsız ayaklarına doğru testi kırarız.”(K.K.13)

5.2.2.7. Nikah

Evlilik, aile kurumunun oluşmasındaki etkisi ile toplumsal ve kültürel nitelik taşımaktadır. İki bireyin evlenmesi, kişisel bir olgu olmaktan ziyade, aşamalarında ve sonrasındaki tüm süreçleriyle toplumla bağlantılı ilişkilerden oluşmaktadır. Toplum içerisinde evlilik, nikah işlemlerinin yapılmasıyla resmiyet kazanmaktadır. Bunun yanında, toplumsal kabul görmüş İslami usullere dayalı imam nikahı da geçerliliğini sürdürmektedir.

Çiftler arasında, hangi nikahın kıyılması gerektiği ile ilgili kanunla belirtilmiş bir düzenin yanında, İslami şartlara uyum sağlamak adına bir diğer nikah çekli de gündeme gelmektedir. Sakarya’da yaşayan Gürcülerin eski devirlerde imam nikahını bir diğer ifadeyle dini nikahı, resmi nikahtan daha önce kıydıkları örneklerle rastlanmaktadır. Köksal, resmi ve dini nikahla ilgili olarak toplumumuzda yer alan uygulamaların bir resmini çizmiştir. *“Türk Medeni Kanununa göre herkes nikahını iki şahidin huzurunda ve imzalarıyla belediyede yaptırmak zorundadır. Fakat halkımız buna ilaveten bir de imam nikahı uygulamasında bulunmaktadır. Hatta pek çok insan sadece imam nikahıyla yetinmektedir. Keza sadece belediye nikahıyla yetinenler de vardır. Bu kargaşanın altında ise bu konudaki belirsizlik ve bilgisizlik yatmaktadır. Zira nikah akdinin neticesi açısından bakıldığında, bağlayıcılık yönü günümüzdeki imam nikahında yokken, cumhura göre kabul edilen şahitlerin erkek olması şartı da belediye nikahında bir zorunluluk olarak kabul edilmemektedir.”(Köksal 2009: 1)*

Sakarya’da yaşayan Gürcülerin hem dini nikah, hem de resmi nikah kıydıkları görülmektedir. Mülakat verilerine göre, eski devirlerde, küçük yaşlarda evliliklerin

yaşanması sebebiyle ve bazen resmi nikaha sakıncalı olan durumlardan dolayı ilk önce dini nikah kıyılmaktadır. Dini nikahla neticelendirilen düğünlerde, daha sonraki yıllarda resmi nikah yapılmaktadır. Her ne kadar ilk önce dini nikahta kıyılsa, bir iki yıl içinde ya da daha kısa sürede mutlaka resmi nikah işlemlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Nişanlıyken resmi nikah kıyıldığı durumlara nadir de olsa rastlanmaktadır. Gözlem verilerine göre, günümüzde, değişen koşullara göre dini ve resmi nikahın kıyılma zamanları değişmiş olsa da iki nikahta mutlaka kıyılmaktadır. Eş durumundan tayin isteyebilmek adına çiftler, resmi nikahı düğünden aylar öncesinden de gerçekleştirebilmektedir.

Dini nikah düğün bittikten sonra gelin ve damadın yeni oturacağı evde kıyılmaktadır. Eve gelen gelin ve damadın yanında dini nikahı kıyacak olan din görevlisi, kız tarafından bir iki kişi ve oğlan tarafından bir iki kişi bulunmaktadır.

Dini nikah sırasında, mehir geleneğine nadirde olsa rastlanılmaktadır. Sözlükte sadaka anlamına gelen mehir, İslami aile hukuku uygulamasında, evlilik esnasında ödenen para ve mülkü ifade etmektedir. Başlık parasından farklı olarak mehir de ödeme, kızın ailesine veya yakınlarına değil kıza yapılmaktadır. İslam aile hukukuna göre mehir kadının hakkıdır ve başka birine devredilemez. Ödeme nakit olabileceği gibi mal varlığı olarak da yapılabilir.(Gümrükçüoğlu 2013: 226-227)Kuran ayetlerinde geçen mehir, Sakarya’da yaşayan Gürcülerin, dini nikah sırasında uyguladıkları adetlerinden birisi olarak karşımıza çıktığı söylenebilir.

“Düğün gecesini dini nikah kıyılır. Kıza sorarlar ne istersin diye 50 gr altın genelde mehir olarak istenir. Allah korusun bir ayrılık olursa üç ay hamile midir, değil midir evlenmek yasak ya ona bakacak kadar ekmek parası verirler.”(K.K.11)

“Dini nikah, düğün bittikten sonra o gece kıyılıyor. Mehir genelde isteniyor. Resmi nikah nişanlıyken düğüne bir kaç gün kala yapıldı.”(K.K.1)

“Dini nikah düğünden geldiğimiz o gece kıyıldı. Damadın genelde yanında ağabeyi ablası oturur, gelinin de yakınlarından birini çağırırlardı. Hocanın yanında otururlardı orda yapılırdı.” (K.K.2)

“Dini nikah düğün bittikten sonra eve gidince. Resmi nikah düğünde kıyıldı”.(K.K.37)

5.2.2.8. Gerdek

Gelin ve damadın evlendikten sonraki ilk gecesine gerdek gecesi, ilk gecenin geçirileceği odaya gerdek odası veya zıfak odası denmektedir. Mülakat verilerine göre, düğün olduğu akşam damat, gelin ve beraberinde kız ve erkek tarafından birkaç kişi eve gelirler. Dini nikah kıyılır ve misafirler uğurlanır. Eski dönemlerde gelin, damadın ailesiyle birlikte yaşayacağı için gerdek gecesi, gelin ve damat için hazırlanmış gerdek odası bulunmaktadır. Gözlem verilerine göre günümüzde ise, genellikle çiftler kendilerine ait bir eve taşınmaktadır.

Mülakat verilerine göre, gerdek odasının hazırlığı önceden yapılmaktadır. Gerdek odası, çeyiz getirildiğinde, kız tarafından gelenler hazırlamaktadır. Günümüzde de gerdek odasının hazırlığı çeyiz serme sırasında kız tarafından yapılmaktadır. Eski devirlerde, dönem koşulları göz önüne alındığında odaya perde bulunulmadığını çarşaf gerildiğini ve bir kilim atıldığını ve bazı durumlarda yer yatağı yapıldığı belirtilmektedir.(K.K.1),(K.K.2),(K.K.4)

Damadın gerdek odasına sokulması sırasında, sırtına vurulma adeti eski dönemlerde yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Ama günümüzde, bu örneklerle çok fazla rastlanılmamaktadır.

“Öyle sırtıma vurdu ki birisi, bir hafta ağrıdı. “(K.K.25)

“Arkadaşları damadı getirirlerdi odasının kapısına, bir güzel yumruklarlardı ondan sonra arkadaşları bir tavuk bir tepsi baklava alırlardı giderlerdi.”(K.K.2)

“Kaynatam güveye atarken adet vardı bir yumruk vurdu ki sırtıma ki hala unutamıyorum.” (K.K.3)

Mülakat verilerine göre, Sakarya’da yaşayan Gürcüler özellikle eski dönemlerde, gerdek gecesi öncesinde, Allah rızası için iki rekat namaz kılmaktadırlar.

Damat gelinin duvağın üzerinde, gelinde damadın ceketi üzerinde namaz kılmaktadır. Daha sonraki dönemlerde damat duvağın üzerinde kılarken, gelin seccade üzerinde kıldığı örneklere de rastlanmaktadır. Günümüzde ise bu adetin eskisi kadar yaygın olmadığı söylenebilir.

“Damat duvağın üstünde, gelin de oğlanın ceketinin üstünde namaz kılar.”
(K.K.1)

“Duvak üzerine iki rekat, Allah rızası için namaz kılardık.” (K.K.2)

“Abdest alınır, namaz kılınır. Duvak deniliyor ama çoğu namazlık oluyor.”
(K.K.11)

5.3.Düğün Sonrası Adetleri

5.3.1.Çörek Hamuru

Düğün sonrasında, gelin ve damat o günün imkanlarına göre ya damadın ailesinin yanında kalmakta ya da yeni eve taşınmaktaydı. Yeni eve taşınanlar aile büyüklerinden uzak kaldıkları için ertesi günü uygulanan adetler zamanlar azalmış bazı adetler günümüzde uygulanmadığı için yok olduğu söylenebilir. Mülakat verilerine göre Eski devirlerde, damadın ailesiyle yaşayan gelin, sabah kalktığı anda aile büyükleri kayınvalidesiyle aynı ortamı paylaşmaktaydı. Bu durumda gelin ve aile büyükleri daha samimi ilişkiler içine girebilmekte ve geline bazı adetler yaptırılmaktaydı. Ertesi gün geline yaptırılan adetlerden biri de “çörek hamuru” olarak adlandırılan hamur yoğurtturma adiydi. Buna Gürcüce “himayade” denilmektedir. Bu adet her ne kadar bereket olsun, şans getirsin diye yapılıyor olsa da gelinini hamur yoğurup yoğuramadığı ya da nasıl yoğurduğunu görmek istenmesi de bu adetin yapılmasının nedenlerinden biridir.

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde gelin, düğünden sonraki gün kayınvalidesi ve kadın akrabalar tarafından ekmek hamuru yoğurtturulmaktadır. Hamurun içine yoğurma aşmasında madeni paralar koyulur ve sonra pişirilmektedir. Pişirilen hamur evde bulunan misafirlere ikram edilir ve para denk gelen kişi kıymetli sayılmaktadır.

“Hamur yoğurttururlar, içine para koydururlardı. O ekmeği, yakanlarımıza kırıp kırıp dağıtırlardı. Kime para denk gelirse, kismetlisin derlerdi”.(K.K.2)

“Para değil de kayınvalidem de bana yapmıştı. Ekmek yoğurtturmuştu, kabarcak mı diye.” (K.K.11)

“Ertesi günü hamur yoğurturdular. Hamurun içine para atırlar, madeni para. bereket olsun diye.”(K.K.21)

“Yok, bana yapılmadı. Ama eskiden yeni gelin, bizim mahallede ekmek yoğururdu, komşuları çağırırdı, parayı bulan kismetli oluyordu.”(K.K.34)

5.3.2.Duvak Günü

Duvak günü, düğünden sonraki gün geline tekrardan gelinliğini giydirerek, kadınlar arasında yapılan eğlencedir. Bu eğlenceye, yakın akrabalar, kızın arkadaşları ve komşular katılmaktadır. Eğlence sırasında, oyunlar oynanmakta, türküler söylenmektedir.

“Duvak günü derlerdi, ertesi günü yalnız kadınlar eğlence yaparlardı oynarlardı.”(K.K.6)

“Gelin yine ertesi gün gelinliğini giyerdi, eğlence olurdu.”(K.K.37)

Günümüzde ise gözlem verilerinden hareketle duvak günü adı altında, düğünün ertesi günü yapılan bu eğlencenin artık yapılmadığı söylenebilir.

5.3.3.Enişte Daveti

Yeni evlenen çiftler için, düğünden sonraki üç dört gün içinde ya da daha sonraki haftalarda, kızın baba evinde yemek daveti verilmektedir. Baba evinde kız tarafından yakın akrabalar toplanır ve gelin ve damat için masalar kurulup yemek verilmektedir. Mülakat verilerine göre, bu yemek davetleri, damadın baba evine uyum sağlaması, daha sonraki ziyaretlerde eve rahat girip çıkması adına düzenlenmektedir. Enişte davetinde, masada yemek yerken damadın arkasından iğne batırma adeti eski devirlerde yapılırken, günümüzde gözlem verilerine göre rastlanılmadığı söylenebilir.

“İlk damat giderdi, gelinin baba evine. Damatlık yaparlardı. Bütün kız tarafı benim babamın evinde toplanmışlardı. Benim mesela dayımın oğlu iğne tutardı arkadan damada saplardı.”(K.K.2)

“Amca, hala, dayı yakın akrabalar çağırdılar. Damat yemek yerken, ayakkabısına yumurta, iğne koyuyorlarmış. Bizde yapılmadı ama eksiden varmış. Damat çıkarken yumurtaya basmış oluyor.”(K.K.34)

5.3.4. Akrabaların Davetlerine Katılma

Gelin ve damat, düğünden sonraki günlerde yakın akraba ve Komşular tarafından yemeğe davet edilmektedir. Bu davetlere katılan gelin ve damat aynı şekilde, yakın akrabaları eve çağırıp yemek davetleri vermektedir. Yemek davetlerindeki amaç, gelinin ve damadın yeni ortamlarına uyum sağlamasını kolaylaştırmak, akrabaları daha yakından tanımaktır. Ev sahipleri, davetliler için önceden hazırlıklar yapmaktadır. Misafirlerin gelin ve damatla birlikte kalabalık olduğu durumlarda, on-on beş kişilik yemekler pişirilmektedir. Masalar donatılır hizmetler yapılır ve misafirperverlik gösterilerek, davetler gerçekleştirilmektedir. Gözlem verilerinden hareketle, eskiden daha uzun süren bu davetler, günümüzde de devam ettiği söylenebilir.

“Köyde benim gitmediğim kapı kalmadı, herkes çağırdı yemeğe.”(K.K.2)

“Kaynana, kaynata, görümceler, görümcenin kayınvalidesi giderdik yemek davetine. Bizde annem, babam, ablalarım, yengelerim yakınlarım kim varsa onları yemeğe çağırırdık.”(K.K.1)

“Gelini, erkek tarafının teyzeleri yakın akrabaları yemeğe çağırır. Gelinde aile büyüklerini çağırır.” (K.K.31)

VI. BÖLÜM

6.GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bugüne kadar yapılan araştırmalar neticesinde ve tarihsel bağlamda Gürcülerin, Türk topraklarına 1800'lü yıllarda geldikleri ve günümüzde halen yaşamlarını devam ettirdiklerini görmekteyiz. Bu süreç içerisinde Gürcüler, toplumbilimi ve halkbilimi açısından birçok araştırmanın konusu olmuştur.

Gürcülerin kendi dillerine sahip, Kafkas halklarından biri olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda Gürcülerin, Gürcistan'dan Türkiye'ye ne zaman, nasıl ve hangi yollarla göç ettiği konuları aydınlatılmaya çalışılmıştır. Osmanlı ve Rus savaşıyla alakalı olarak yaşanan göçler, tarihsel bağlamda ele alınış birçok bilgiye ulaşmak mümkündür. Bu araştırmalar göze alındığında Gürcülerin savaşlar neticesinde, 19. Yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarına göç ettiği ve Müslümanlaştığı bilgisine ulaşılmaktadır. Göç eden Hristiyan Gürcülerin, zamanla Müslümanlığı benimsemeleri neticesinde, Müslüman Gürcüler için Çvneburi tabiri kullanılmaya başlanmıştır.

Günümüzde Gürcistan'da yaşayan Gürcüler göçler neticesinde, dünyanın çeşitli bölgelerine yayılmıştır. Gürcülerin nüfusu Gürcistan'dan sonra, nüfus olarak en fazla olduğu yer Türkiye olduğu düşünülmektedir. Gürcülerin, nüfusuyla ilgili kesin bilgilere ulaşılamamakta tahmini rakamlar verilmektedir. Tahmini rakamlara göre Türkiye'de yaşayan Gürcülerin sayısı, bir milyon dolaylarında Sakarya'da yaşayan Gürcülerin ise altmış bin civarlarında olduğu söylenmektedir.

Gürcüleri ifade etmek için bazı kelimeler kullanılmaktadır. Bunlardan biri Kartveli'dir. Kartveli halkı denilince Gürcü, Laz, Megrel, Svan anlaşılmaktadır. Türkçede ise Kartveli kelimesinin karşılığı olarak, Gürcü kelimesi gelmektedir. Daha

sonra ise Osmanlı yönetiminde bulunan ve Müslümanlaştırılan Gürcüler, Kartveli sözcüğünün yerini Çvneburî sözcüğünü kullanmaya başlamıştır (Kasap,2010:6).

Türkiye’de resmi dilin yanında Türk toprakları içinde yaşayan değişik etnik grupların kullandığı dillerde vardır. Bu gruplar, kendi konuşma dillerini kullanabilmektedir. Türkiye’de yaşayan Gürcüler tarafından Guria ya da Acara diyalektiğiyle Gürcüce konuşabilmektedir. Türkiye’ye göç edip yerleşmiş halk, Gürcüce konuşmayı günümüzde halen sürdürmektedir. Yeni nesil gençlerin büyük bir kısmının, Gürcüceyi konuşmadığı gerçeğiyle, bu geleneğin yaşatılması adına yerel Gürcüce kursları açılarak maddi ve manevi kültürler aktarılamaya çalışılmaktadır.

Savaş sonunda deniz yoluyla Batum’dan öncelikle liman kentlerine yerleşen Gürcüler, daha sonra bu kentler çevresindeki illere göç etmişlerdir. Geldikleri bölgenin iklim özelliklerini aramalarından dolayı yüksek kesimlere yerleşen Gürcülerin, gittikleri yerlerden biri de Sakarya ili olmuştur. Sakarya ili içinde Gürcüler, dağınık bir şekilde, belli ilçe ve köylere yerleşmişlerdir.

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde, insan hayatının önemli dönemlerinden biri oluşturan evlenme gelenekleri üzerine bir saha araştırması yapılmıştır. Sakarya ili genelinde, Hendek merkez, Hendek Pınarlı köyü, Hendek İkbaliye köyü, Hendek İkrâmiye köyü, Sapanca Nailiye, Geyve Nuriosmaniye köyü bu çalışmada ulaşabildiğimiz Gürcü yerleşimleri olmuştur.

Bu çalışma,bir durum tespit çalışması olarak, Sakarya’da yaşayan Gürcülerin düğün geleneklerinde nasıl olduğunun genel görünümünü tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kültürel bütünleşme, Fichter’e göre sosyal ve kültürel işleyiş için zorunlu bir sonuçtur. Toplumsal bütünleşme kavramı, toplumdaki herkesin tam bir benzerliğinin sonucu değil, kişi ve grupların anlamlı bir şekilde bir araya getirildiği ve sosyal ihtiyaçların düzenli bir biçimde karşılandığı bir sistemi ifade eder (Fichter,2001:200).Değişimin bir yapının, birimlerinde, fonksiyonlarında, biçimlerinde meydana gelen farklılaşmaları ve yeni yapılanmaları ifade eder. Sosyal değişimde bir toplumda farklı zaman dilimlerinde, sosyal yapı unsurlarında meydana gelen nitel ve

nicel farklılaşmayı ifade etmektedir. Sosyo-kültürel değişimde bir toplum kültürünün maddi ve manevi yapısındaki farklılaşmaları kapsamaktadır.(Türkkahraman ve Tutar,2009:4-6)

Sakarya’da yaşayan Gürcülerin, insan yaşamının önemli aşamalarından biri olan ve Gürcülere ait kültürel yapıdan bize örnekler sunan evlenme gelenekleri üzerinde incelemeler yapılmıştır. Türkiye’deki kentleşme süreci etnik grupları etkilediği gibi Gürcülerde kentleşme sürecinden etkilenmiştir. Köylerde geleneksel yapıyı koruyan Gürcüler, kentsel yaşama geçmeleriyle birlikte sahip oldukları kültürel özelliklerin bir kısmını yitirmiştir. Toplumsal değişimin bir sonucu olarak, Gürcülerin köy yaşamlarında sürdürdükleri bazı evlenme geleneklerini, kent ortamında sürdürme olanakları olmamıştır. Bugün itibariyle Sakarya’da yaşayan Gürcü nüfusunun çoğu merkezlerde toplanmıştır. Köy yerleşimlerinde yaşam sürdürmekte olan Gürcüler bulunmakla birlikte, çoğunlukla yaz dönemlerinde merkezden geri dönüş yapan Gürcülerle köyde hareketlilik sağlanmaktadır. Sosyal yaşamlarında, üretim biçimlerinde meydana gelen değişiklikler yaşam biçimlerine de yansımıştır. Daha önce kırsal bölgelerde çiftçilik ile uğraşan, geçim kaynağı tarımsal faaliyetler olan Gürcüler, toplumsal değişimlerle birlikte kentsel bölgelerde yaşamaya başlamıştır. Ekonomik gelir düzeylerinde meydana gelen değişiklikler, evlenme geleneklerindeki alım güçlerini de etkilediği noktalar olmuştur.

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde evlenmede ilk aşama eş seçimi olmaktadır. Eş seçiminde geleneksel yapıyı koruyan aile yapılarında içten evlenme, dışarıya kız vermeme görüşünün hakim olduğu ama zamanla bu düşüncenin değiştiği görülmektedir. Köylerde geleneksel yapıyı koruyarak yaşayan nüfusun eğitim öğretim, yeni iş alanlarının arayışı gibi sebeplerden farklı etnik gruplarla olan ilişkileri artmıştır. Kırsal kesimde homojen yapı içerisinde yaşayan Gürcüler, kentsel bölgelerde farklı kültürel yapıya sahip insanlarla bir arada yaşamaya başlamıştır. Eğitim hayatları dolayısıyla farklı kentsel bölgelerde yaşayan gençler, eş seçimlerinde farklı etnik gruptan bireylerle tanışmış ve eş olarak seçebilmiştir. Daha önceden eş seçimini ailenin etkisiyle yapan gençler, eskiden büyüklere saygı gibi değerlerin etkisiyle sevgililik yaşayamayan sevgili oldukları kişileri ailesi onay vermediği içine evlenmekten vazgeçtikleri görülmüştür. Kırsal bölgelerde, kızlar ve erkeklerin birbirleri ile görüştükleri yerler, düğünler, bahçe

işleri gibi kalabalık ortamlar olmuştur. Gençler, günümüzde daha çok evlenecek kişiyle flört edebilme imkanına sahip olmuş ve eş seçiminde ailenin etkisi olmakla birlikte gençlere söz hakkı daha çok verilmiştir. Üretim biçimleri, kentsel bölgede ticaret hayatının gelişmesi gibi unsurlar boş zamanlarını geçirebilecekleri yaşam alanlarının sayısını arttırmıştır. Kızlar ve erkeklerin ortak kullanımında bulunabilecekleri sosyal ve kültürel ortamlar çoğalmıştır. Eğitim seviyesinin artması ile birlikte, farklı bölge insanlarını bir araya getiren üniversite ortamında gençler birbirlerine tanıyarak evlilik adımı atabilmektedir.

Sakarya'da yaşayan Gürcülerde, görücü usulü, severek evlenme başta olmak üzere kaçma ve kaçırma yoluyla da evlilikler yapılmaktadır. Eskiden görülen akraba evliliği, beşik kertme evliliklerine günümüzde örneklerine rastlanılmamaktadır. Değişme yoluyla evlilik Sakarya'da yaşayan Gürcülerde yapılmamaktadır.

Düğün, geleneksel yaşamlarda misafirlere sunulan ziyafetlerle şenlenirken, dayanışma ve yardımlaşmanın da örneklerini sunmaktadır. Arasında Gürcü yemeklerine rastlanabileceğimiz düğün yemeklerinin yapılmasından, masaların kurulması işbirliği içinde yapılmaktadır. Kentlerde yaşayan Gürcülerin, imkanlardan dolayı salonda evlenmeyi tercih etmekte, ekonomik durumla alakalı olarak genelde düğünlerde pasta ve kuru pasta ikram edilmektedir. Kırsal bölgede müstakil bahçeli evlerin, düğün için uygun alanın olmasından dolayı bahçelerde masalar kurularak, yemekler yardımlaşa pişirilerek davetler verilirken, günümüzde, kentsel yaşamın mimari yapısı, kalabalık yaşam şartlarında evlerin önünde düğün daveti pek mümkün olmamıştır. Ekonomik yaşam seviyesinin ve alım güçlerinin yükselmesi düğün salonlarına yönelmiştir.

Gelinin, yeni evine geldiği zaman arabadan inmeden, erkek tarafında çıkarılan zorluklar, Sakarya'da yaşayan Gürcülerde, geçmişten günümüze devam eden bir gelenektir. Magari geleneği, olarak adlandırılan bu gelenek halen yaşatılmaktadır.

Kız isteme, söz, nişan kına gecesi gelenekleri yapılmaktadır. Kız istemeye, önce kadınlar gitmekte daha sonra erkeklerle birlikte ziyaret gerçekleştirilmektedir. Başlık parası geleneğine eskiden görmek mümkünken, günümüzde başlık parası adı altında bir hediye verilmemektedir. Gelin adayına bayramlarda koç götürme, elbise hediye etme

geleneği sürmektedir. Üretim biçimlerindeki değişim ve alım gücü etkisinde, günün yaşam koşullarına göre hediyeler şekillenmiştir.

Nişan bohçası, düğün alışverişi, çeyiz düzme yapılmaktadır. Bu hususlar geçmişten günümüze ve kişiden kişiye ekonomik sebeplerden değişiklikler göstermektedir. Günün koşullarına göre ve kişilerin sahip olduğu imkanlara göre karşılıklı hediyeler verilmektedir. Düğün erkek tarafına, nişan ve söz kız tarafına ait olarak görülmektedir.

Sakarya’da yaşayan Gürcülerde özellikle erken yaşta evliliklerin olduğu dönemlerde önce dini nikah, sonra resmi nikah yapılmaktadır. Günümüzde ise resmi nikah düğünden önce ya da düğün günü, dini nikah düğün gecesi yapılmaktadır. Eskiden çoğunlukla gelinin damadın ailesiyle yaşadığı evlilikler görülürken, günümüzde neolokal evlilik türü görülmektedir. Gençlerin eğitim seviyelerinde artış, ve ekonomik özgürlüklerini kazanmaları ile birlikte ayrı evde yaşayabilmektedir. Daha önce aynı üretim biçiminde, kalabalık yapılan bahçe işlerinde bulunarak ekonomik geçimini sağlayan kişiler anne ve babanın yanında oturmayı tercih etmekteydi. Gelinin erkek tarafıyla samimi ilişkiler kuramaması ve mesafelerin artmasından dolayı uygulanan bazı adetlerin devam etmediği görülmektedir. Düğünün ertesi günü, geline yoğurtturulan çörek hamuru adeti artık uygulanmamaktadır. Düğünden sonra balayı kültürü oluşmuş, ekonomik olarak aileye bağlı kalmayan gençler düğünden sonra balayına gitmektedir. Kırsal kesimde aile ile aynı evde yaşayan çiftler, ertesi günü geline çörek hamuru yoğurtturabilirken, Evlendikten sonra farklı evde hatta şehre taşınan çiftler evden uzaklaşmıştır ve bu gelenekleri uygulanması için uygun şartlarda azalmıştır.

Araştırmanın derinlemesine mülakat yapılan kişiler, Sakarya’nın belirli köy, ilçe ve merkezlerinde oturan Gürcüler seçilerek yapılmıştır. Sakarya’nın merkezinde, ilçelerinde ve köylerinde yıllar boyu evlenme geleneklerinde farklılık ve çeşitliliklerin olduğu gözlemlendiği söylenebilir. Yaş aralığı dikkate alındığında, daha önceki yıllarında evlenme geleneklerinden olan çörek hamuru geleneğinin, günümüzde artık yapılmadığı söylenebilir. Kırsal kesimde yaşayan Gürcülerin sosyo-ekonomik durumlarında değişimlerle, düğünlerin bahçelerden düğün salonlarına taşındığı söylenebilir. Kişilerin sahip oldukları statü, eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik durumları

arttıkça evlenme geleneklerindeki uygulama ve değişimlerin daha fazla olduğu söylenebilir.

Yeni nesil Gürcü gençlerinin, Gürcü evlenme geleneklerini görünümünde farklılıklar olduğu, eski nesil Gürcülerin düğünlerde oynadıkları vohoy oyununun günümüz Gürcü gençleri tarafından düğünlerde oynanmadığı söylenebilir. Kırsal kesimde yaşıyan Gürcüler, kentte yaşıyanlara göre evlenme geleneklerine daha mı bağlı olduğu sorusu ele alındığında; nişan bohçası, düğün alışverişı, çeyiz serme gibi gelenekler kırsal kesimde devam ettiği, Gürcü oyunlarını bilen ve düğünlerde Gürcü Türküleri söyleyebilen kişilerin daha fazla olduğu söylenebilir. Kırsal kesimdeki homojen yapı, benzer kültüre sahip kişilerin bir arada oluşı sebebiyle kültürel bağlılığın birbirinden farklı kültürlerin ve etkileşimin olduğu kentsel bölgelerde azaldığı söylenebilir.

Sakarya'da yaşıyan Gürcülerin toplumsal değişimler sonucu kendiliğinden yok olan düğünlerde uygulanan geleneklerin yanı sıra, bunun farkında olan ve kültürlerin yaşıatılması yönünde çaba gösteren bir düşünce hakimdir. Gürcü düğünlerinde cilveloy ve vahoy eski düğünlerdeki gibi oynanmasa da özel olarak tutulan halk dansçılarıyla bu kültür yaşıatılmaya çalışılmaktadır. Gürcü dili ve Kafkas halk dansları kursları açılmakta ve Gürcülerin gelenekleri gelecek nesillere aktarmak için çalışmalar yapılmaktadır.

Sakarya'da yaşıyan Gürcüler kendilerine ait kültürel özellikleriyle ve sürdükleri gelenekleriyle Türkiye Cumhuriyetinde yaşıyan bir etnik bir topluluktur. Türk toplumunun bileşenlerinden biri olarak, kendilerine ait kimliklerini ve kültürlerini korurken aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlık statüsüne sadık kalmaktadır

KAYNAKLAR

Sözlü Kaynaklar

Hendek-İkramiye Köyü

- K.K.1. 47 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Hendek doğumlu, İkramiye köyünde ikamet etmekte.
- K.K.2. 68 yaşında, eşi vefat etmiş, okur-yazar, ev hanımı, İkramiye köyü doğumlu, İkramiye köyünde ikamet etmekte.
- K.K.3. 81 yaşında, evli, okur-yazar, çiftçi, İkramiye köyü doğumlu, İkramiye köyünde ikamet etmekte.
- K.K.4. 78 yaşında, evli, okur-yazar, ev hanımı, ikramiye köyü doğumlu, ikramiye köyünde ikamet etmektedir.
- K.K.5. 49 yaşında, evli, ilkokul, emekli, Hendek doğumlu, İkramiye köyünde ikamet etmekte.
- K.K.6. 76 yaşında, eşi vefat etmiş, okur-yazar, ev hanımı, İkbaliye köyü doğumlu, İkramiye köyünde ikamet etmekte.
- K.K.7. 41 yaşında, evli, okur-yazar, ev hanımı, İkramiye köyünde ikamet etmekte.

Geyve- Nuriosmaniye Köyü

- K.K.8. 70 yaşında, bekar, üniversite mezunu, yüksek ressam, İstanbul doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.
- K.K.9. 74 yaşında, evli, ilkokul mezunu, emekli, Nurisomaniye köyü doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

K.K.10. 58 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Sapanca doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

K.K.11. 54 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Geyve-Şerefiye doğumlu, Nuriosmaniye köyü doğumlu.

K.K.12. 39 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Nuriosmaniye köyü doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

K.K.13. 28 yaşında, bekar, ilkokul mezunu, ev hanımı, Nuriosmaniye köyü doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

K.K.14. 77 yaşında, eşi vefat etmiş, ilkokul mezunu, ev hanımı, Adapazarı doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

K.K.15. 54 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Eşme-Ahmediye köyü doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

K.K.16. 45 yaşında, evli, lise mezunu, nakliyecisi, Nuriosmaniye köyü doğumlu, Nuriosmaniye köyünde ikamet etmekte.

Hendek-Pınarlı Köyü

K.K.17. 76 yaşında, evli, okur-yazar, ev hanımı, Hendek-Hamitli köyü doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

K.K.18. 80 yaşında, evli, ilkokul mezunu, çiftçi, Pınarlı köyü doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

K.K.19. 56 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Hendek doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

K.K.20. 64 yaşında, evli, ilkokul mezunu, çiftçi, Pınarlı köyü doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

K.K.21. 57 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Hendek-Güldibi köyü doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

K.K.22. 64 yaşında, evli, ilkokul mezunu, emekli, Pınarlı köyü doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

K.K.23. 55 yaşında, evli, ilkokul mezunu, emekli, Pınarlı köyü doğumlu, Pınarlı köyünde ikamet etmekte.

Hendek-İkbaliye Köyü

K.K.24. 63 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Hendek-Tekerlek-Süleymaniye köyü doğumlu, İkbaliye köyünde ikamet etmekte.

K.K.25. 81 yaşında, eşi vefat etmiş, okur-yazar, çiftçi, İkbaliye köyü doğumlu, İkbaliye köyünde ikamet etmekte.

K.K.26. 80 yaşında, evli, ilkokul mezunu, çiftçi, İkbaliye köyü doğumlu, İkbaliye köyünde ikamet etmekte.

Sapanca-Nailiye Köyü

K.K.27. 82 yaşında, lise mezunu, eşi vefat etmiş, çiftçi, Nailiye köyü doğumlu, Nailiye köyünde ikamet etmekte.

K.K.28. 84 yaşında, ilkokul mezunu, eşi vefat etmiş, çiftçi, Nailiye köyü doğumlu, Nailiye köyünde ikamet etmekte.

K.K.29. 82 yaşında, ilkokul mezunu, evli, tüccar, Nailiye köyü doğumlu, Nailiye köyünde ikamet etmekte.

Sapanca -Merkez

K.K.30. 88 yaşında, ilkokul mezunu, evli, tüccar, Sapanca merkezde ikamet etmekte.

Hendek

K.K.31. 23 yaşında, nişanlı, ev hanımı, lise mezunu, Hendek doğumlu, Hendekte ikamet etmekte.

- K.K.32. 78 yaşında, eşi vefat etmiş, ev hanımı, ilkokul 3. Sınıf, Hendek Güldibi köyü doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.
- K.K.33. 30 yaşında, bekar, öğrenci, üniversite mezunu, Hatay doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.
- K.K.34. 27 yaşında, evli, üniversite mezunu, muhasebeci, Adapazarı doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.
- K.K.35. 33 yaşında, evli, üniversite mezunu, memur, Adapazarı doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.
- K.K.36. 23 yaşında, bekar, üniversite mezunu, yüksek lisans öğrencisi, Adapazarı doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.
- K.K.37. 67 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Hendek doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.
- K.K.38. 66 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ticaretle uğraşıyor, Hendek Güldibi köyü doğumlu, Hendek'te ikamet etmekte.

Yazılı Kaynaklar

- Altun, Işıl (2004). *Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*. İzmit: Yayıncı Yayınları.
- Altunışık, Remzi (2002).*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya Üniversitesi, İ.İ.B.F. : Sakarya Kitabevi.
- Aktaş, Ali (2008). *Farklı Kimliklerin Kavşak Noktası: Kültürel Renkleriyle Sakarya*. Sakarya: Adapazarı Merkez Belediyesi Yayını.
- Balaman, Ali Rıza (2004). *Evlilik Akrabalık Türleri*. Ankara:Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barlas, Tolan (2005). *Sosyoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bayraktar, Bülent (1998). *Sosyal ve Ekonomik Yönleriyle Sakarya*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basım Evi.
- Çetin, Yusuf (2010). *Sakarya'nın Kültürel ve Tarihi Mirası*. Sakarya: Değişim Yayınları.
- Çiloğlu, Fahrettin (1993). *Dilden Dine, Edebiyattan Sanata Gürcülerin Tarihi*. İstanbul: Ant Yayınları.
- Dağcı, Şamil (2000). *İslami Aile Hukukunda Evlenme Engelleri-II*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1-41,177.
- Demir, Ömer (2009). Nitel Araştırma Yöntemleri, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed. K. Böke, İstanbul:Alfa Yayınları.
- Dikeçligil, Beylül ve Çiğdem Ahmet (drl.) (1991). Gökçe, Birsen *Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Aile Yazıları, Evlilik Kurumu ve İlişkileri. (http://ailetopluaile.gov.tr/data/54293dab369dc32358ee2b0f/kutuphane_5_aiLe_yazilari_4.pdf, 4 Nisan 2014'te erişildi).

- Dinçer Celal (1998). *Cumhuriyetimizin 75. yılında Sakarya*, T.C. Sakarya Valiliği. Sakarya: Varol Ofset Baskı.
- Doğan, İsmail (2007). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Erdemli, Veysel (2012). *Identifying the Georgians Living in Turkey as a Diasporic Community*, Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVID),I/2, 2012,343-361.
- Erendil, Muzaffer (1982). *Türlü Yönleri ile Sakarya İli*. İstanbul: Nur Ofset Matbaası.
- Erkal, Mustafa (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Der Yayınları.
- Eroğlu,Türker (2003) *Sakarya Halk Kültürü (Derleme Çalışması)*, Sakarya Valiliği, Sakarya üniversitesi : Sakarya Valiliği Halk kültür Dizisi:1.
- Eröz Mehmet ve Alpan Seyfi (1968). *Adapazarı Tarihçesi ve Sakarya Coğrafyası*. İstanbul-Adapazarı: Fakülteler Matbaası.
- Fichter, Joseph (2001). *Sosyoloji Nedir?* Çev. N. Çelebi. Ankara: Atilla Kitabevi
- Giddens, Anthony (2000). *Sosyoloji*. Çev. H. Güzel ve C. Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Giviasvili, İrine (2009). *Hasretin Kenti Batum*. Pirosmeni,9,4-10.
- Gökçe, Birsen (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar* (1.Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Gökçen, Rıfat (1989). *Sakarya ve Marmara Bölgesi*. İstanbul: Özyürek Yayınları.
- Gül, Muhittin (2009). *Türk-Gürcü ilişkileri ve Türkiye Gürcüleri*. Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi,1,103.
- Gümrükçüoğlu Okur, Saliha (2013). *İslam Aile Hukukunda Kadının Mehir Hakkına Toplumun Bakış Açısı Üzerine Bir Değerlendirme*. Ankara: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17,4. (http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_4_9.pdf, 10 Mayıs 2014'te erişildi).

- Güven, Sami (1999). *Toplumbilim* (1.Baskı). Bursa: Ceren Basın Yayın.
- Gürsel, Hüsnü (1999). *Tarihte ve Günümüze Sakarya*. Sakarya Valiliği. İstanbul: Hürriyet Ofset baskı.
- Hayrioğlu, Hayri (drl.) (1998). *Trabzon'dan Abhazya'ya Doğu Karadeniz Halklarının Tarih ve Kültürleri*. İstanbul: Sorun Yayınları.
- Horava Bejan ve Tsurtsunia Zaza (2008). *Rus İşgali ve Abhazların Göçü*. Pirosmeni Dergisi, 6,25-26.
- Karaman, Hayreddin Bardakoğlu Ali ve Apaydın Yunus (1998). *İlmihal II. İslam ve Toplum*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kasap Murat (2010) , *Osmanlı Gürcüleri*. İstanbul: Gürcistan Dostluk Derneği Tarih Serisi.
- Kaya, Doğan (1996) . *Düğünlerimiz ile İlgili Terimler ve Bunların Fonksiyonel Özellikleri*. Ankara: Milli Folklor, Milli Folklor Dergisi, Bahar-Yaz/29-30,4,8.
- Keskin, Dilşad (2011). *Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,4,66.
- Köksal, İsmail (2009). *Uygulamadaki Resmi ve Dini Nikahların Fıkhi Yönü*. Kayseri: Bilimname XVI, 2009/1, 25-41.(http://ilahiyat.erciyes.edu.tr/bilimname/2009_1.pdf, 21 Şubat'ta erişildi).
- Kuş, Elif (2007). *Nicel ve Nitel Araştırma Teknikleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lang, D. Marshall (1997). *Gürcüler*. Çev. N. Domaniç. İstanbul: Ceylan Yayıncılık.
- Osmanoğlu, Emür (ed.) , (2011). *Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyacı* , T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (<http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293f63369dc32358ee2b2e/ile%20ve%20toplum%20dergisi%2027.%20say%C4%B1.v1.pdf>, 8 Aralık'ta erişildi).

- Özel, Oktay (2007). *93 Harbi Göçleri ve Türkiye’de Gürcü Muhacırları. Pirosmeni Dergisi*, 3,30-35.
- Özel, Oktay (2008). *Çveneburi’nin Gerisindeki Tarih: Harpten Önce Genel Durum. Pirosmeni*, 4,32.
- Özkul, Osman (2005). *Kültür ve Küreselleşme Kültür Sosyolojisine Giriş*, İstanbul: Birharf Yayınları.
- Putkaradze, Şuşana (1998). Neden ve nasıl gelmişiz? *Çveneburi Kültürel Dergi*,27, 15 19.
- Putkaradze, Şuşana (1998). *Türkiye’deki Gürcü Köylerinde Alan Çalışmasının Sonuçları. Mamuli*, 5,8-9.
- Sencer, Muzaffer (1989). *Toplumbilimlerinde Yöntem. İstanbul: Beta Basım.*
- Smith, Philip (2005). *Kültürel Kuram. Çev. S. Güzelsarı ve İ. Gündoğdu. İstanbul: Babil Yayınları.*
- Sofuoğlu, Ebubekir (2007). *Belediye ve İnsan: Osmanlıdan Bugüne Adapazarı’nda Belediye Hizmetleri (1862-2006) .İstanbul: Adapazarı Merkez Belediyesi Yayını.*
- Stratejik Plan 2010-2014 ,T.C. Sakarya İl Özel İdaresi ,Sakarya Güncellenmiş Stratejik Planı(2010-2014),Kasım 2012
- Şahinkaya, Rezan (1981). *Aile İlişkileri. Ankara: Kardeş matbaası.*
- Şener, Sami (2009).*Sosyoloji Sosyal Bilimlere Alternatif Yaklaşım. İstanbul:İnkılapYayınları.*
- Tacoğlu Poyraz, Tuğçe (2011).*Türkiye’de Gerçekleştirilen Geleneksel Evlilik Çeşitlerinin Nedenleri ve Evlilikler Üzerinde Törenin Etkisi. Ankara: Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*,2-4.

- Tezcan, Mahmut (1980). *Beşik Kertme Nişanlı Geleneği ve Çayırbağı Köyü Uygulaması*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1-13,239.
- Tezcan, Mahmut (1984). *Sosyal ve Kültürel Değişme*. Ankara: 1984 Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, Mahmut (2010). *Sosyolojiye Giriş* . Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, Mahmut (1976). *İlkel Toplumlarda Başlık Parası Geleneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,9,1.
- Tuna Fahri ve Akçakoyunoğlu Sedat (2004). *Yedi Renk Yedi İklim Sakarya*. T.C. Sakarya Valiliği, İstanbul: Yapım Yazıevi.
- TÜİK (2008).*Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Türk İstatistik Kurumu. Yayın no:3344,Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Türkdoğan, Orhan (2006). *Etnik Sosyoloji*. İstanbul: Timaş yayınları.
- Türkkahraman, Mimar ve Tutar Hüseyin (2009). *Sosyal değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi*. (alanyadergi.akdeniz.edu.tr/_dinamik/164/17.pdf, 3 Temmuz 2015'te erişildi) .
- Tütengil, C. Orhan (1975). *Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metod*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Uslubaş, Tolga ve Keskin Yılmaz (2007) *Alfabetik Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*. İstanbul: Karma Kitaplar.
- Wallace, R. A.-Wolf, A. (2004). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Çev. L. Elburuz ve M. S. Ayas, İzmir: Punto Yayıncılık.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Pınarlı, Hendek. (http://tr.wikipedia.org/wiki/P%C4%B1narlı%C4%B1,_Hendek , 16.01.2014'te erişildi).

İkramiye, Hendek. (http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0kramiye,_Hendek, 16.01.2014'te erişildi).

Nailiye, Sapanca. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Nailiye,_Sapanca, 16.01.2014'te erişildi).

Nuriosmaniye, Geyve. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Nuruosmaniye,_Geyve, 16.01.2014'te erişildi).

ÖZ GEÇMİŞ

- Adı ve Soyadı** : Hülya KAHRAMANCA
- Doğum Tarihi** : 29.05.1987
- Doğum Yeri** : Adapazarı
- Eğitim Durumu** : 2012 – 2015 **Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Bolu) sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Eğitimi**
- 2009 – 2010 **Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Felsefe Grubu Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Eğitimi**
- 2005 – 2009 **Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Lisans Eğitimi.**
- 2001 – 2005 **Hendek Yabancı Dil Ağırlıklı Süper Lisesi (Sakarya)**
- 1993 – 2001 **Cumhuriyet İlköğretim Okulu (Sakarya)**
- Yabancı Diller** : İngilizce
- Deneyimler** : Marfom Sünger Kimya Sanayi şirketinde İnsan Kaynakları ve İdari İşler Sorumlusu olarak çalışmaktayım. Personel özlük işleri, bordro işlemleri, resmi yazışmalar, işe alma ve yerleştirme, eğitim programları takip süreçlerini yönetmekteyim.2009-2011 yılları arasında MEB’de ve özel eğitim kurumlarında Felsefe Grubu Öğretmeni olarak görev aldım.